

LELKIPÁSZTOR

EVANGELIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

XLVIII. ÉVFOLYAM 11. SZÁM

1973. NOVEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

CSEENDBEN ISTEN ELŐTT

Adósai vagyunk népünknek és az emberiségnek (D. Káldy Zoltán) — 641

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Programom az egyházunk által kidolgozott program (Dr. Fekete Zoltán) — — — — —	644
Az országos felügyelő köszöntése — — — — —	650
A gyülekezetek népe köszönti Felügyelő Urat! (D.Dr. Ottlyk Ernő)	650
Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke üdvözlő beszéde — — — — —	651
Szamosközi István püspök a Magyarországi Református Egyház Zsinatának köszöntését tolmácsolta — — — — —	652
Dr. Gyúró Ferenc, a Kertészeti Egyetem rektorhelyettese üdvözlő szavai — — — — —	653
A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Közgyűlésének nyilatkozata — — — — —	654
Mindent meg kell tennünk, hogy az atomhalál el ne pusztítsa az életet — Tanévnyitó akadémiai ülés — (Dr. Vámos József) —	655

SZEMLE

Berzeviczy Gergely: A magyarországi evangélikusság jelenlegi állapotáról való jelentés (Jakab Miklós) — — — — — 660

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Advent 1. vasárnapja (Baranyai Tamás—Völgyes Pál) — — —	669
Advent 2. vasárnapja (Dr. Selmeczi János—Detre János) — — —	672
Advent 3. vasárnapja (Táborszky László—Solymár Gábor) — —	676
Advent 4. vasárnapja (Bencze Imre—Kalácska Béla) — — —	679
Karácsony este (Weltler Ödön—Dr. Groó Gyula) — — — —	682
Karácsony ünnepe (Benczúr László—Görög Tibor) — — — —	686
Karácsony 2. napja (Szabó Lajos—Szirmai Zoltán) — — — —	689
Karácsony utáni vasárnap (Simonfay Ferenc—Bodrog Miklós) —	694
Óév este (Garami Lajos—Reuss András) — — — — —	697
Újév (Bárány Gyula—Józsa Márton) — — — — —	700

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt
Előfizetési ár: havi 20,— forint, fél évre 120,— forint, egy évre 240,— forint

Csekk számla: Lelkipásztor Kiadóhivatal, Budapest 516—220507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Telefon: 142-074

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya

73.2534/2-11 — Zrínyi Nyomda, Budapest. F. v.: Bolgár Imre

Indexszám: 26 451

Adósai vagyunk népünknek és az emberiségnek

Lk 17,10

D. Dr. Káldy Zoltán püspök igehirdetése Dr. Fekete Zoltán országos felügyelő beiktatásán

Ünneplő keresztyén gyülekezet, kedves vendégeink, kedves Országos Felügyelő Testvérem!

Dr. Mihályfi Ernő 20 éven keresztül országos felügyelő utódját iktatjuk ebben az ünnepi órában. Itt is, amikor Mihályfi Ernőre gondolunk, Istennek adunk hálát az ő két évtizedes, hűséges szolgálatáért, amelyet elvégzett egyházunkban népünkért.

Most, amikor új felügyelőt iktatunk, amit én elmondok, az nemcsak az új felügyelőnek szól, hanem a Magyarországi Evangélikus Egyháznak, benne minden felügyelőnek, minden lelkésznek, minden presbiternek és minden gyülekezeti tagnak. Hiszen evangélikus egyházunkban nincs külön programja az országos felügyelőnek, nincs külön programja a püspök-elnöknek, nincs külön programja az egyes gyülekezeti lelkésznek és felügyelőnek. Egy program van: A Magyarországi Evangélikus Egyház programja. Mi minadannyian: országos felügyelő, püspökök és egyházkerületi felügyelők ennek a programnak a végrehajtására, munkálására hívtunk egyházunk és egész népünk érdekében. Az a textus, amelyet választottam, hadd mondjam így: elsőrendben a gazdasági élet területére tartozik. Jézus Krisztus a gazdasági életből vesz egy példát és beszél arról, hogy egy mezőgazdasági munkás — az akkori időben —, hazajön a szántóföldről és akkor az ura nem azt mondja neki: ülj az asztalhoz és fogyaszd el a nagyszerű vacsorát, hanem azt mondja neki, hogy előbb szolgálj nekem, s azután jössz te! S ehhez hozzáteszi Jézus a magyarázatot: hogyha a szolga megtesz mindent, amit az ő ura parancsolt, akkor még csak azt tette, amit tennie kellett. Semmit extrát, semmi különlegest, semmi olyat, amiért valami különleges dicséret illeti őt. S átfordítja tanítványaira ezt a hasonlatot és azt mondja: ha mindent megtettetek, amit meg kell tennetek, akkor is csak azt mondjátok, hogy haszontalan szolgák vagytok, mert csak azt tettétek, amit tennetek kellett, amivel tartoztok.

Jól tudom, hogy egy országos felügyelő beiktatásánál bántja a fülünket ebben az egy mondatban az a kifejezés, hogy „haszontalan szolgák”. Haszontalan szolgák azok, akik mindent megtettek, s még mindig haszontalanok. Ez az egész egyházunknak szól! Jézus azt vallja, hogy az övéi: szolgák. Akik szolgálják Urukát minden tehetségükkel, minden erejükkel. S mikor ő azt mondja: „haszontalan szolgák”, akkor egyáltalán nem akarja tanítványai munkáját silánynak minősíteni. Nem akarja a sikerélménytől megfosztani őket! Még csak kisebbségi érzést sem akart bennük táplálni. Nem akarja, hogy olyan érzés támadjon bennük, hogy akármit tesznek, az nulla, hiábavaló, haszontalan. És ha erejüket, életüket belevetik a küzdelembe, a munkába és eredményeket érnek el,

az is haszontalan, még az is semmi. Nem ezért mondja Jézus ezt a kifejezést. *Jézus úgy látja, hogy az ő tanítványai, követői tartozásban vannak.* Adósok. És amikor tesznek valamit, akkor csak tartozásukat róják le. Csak adósságukból törlesztenek valamit. Mert előbb ők kaptak. S amit kaptak, abból kell valamit törleszteniök.

Mit kaptak Jézus Krisztus tanítványai? Tőle kapták a hitet, szeretetet, az új életet, a vele való közösséget. Kaptak élő reménységet és most rajtuk a sor, hogy a tartozást róják le. Országos felügyelő, püspök, egyházkerületi felügyelő, presbiter, ha beleszakad a munkába és szolgál, még mindig csak egyet tesz: tartozását rója le azért, amit kapott. A tartozást pedig csak egész életünk, minden erőnk bevetésével lehet leróni.

Sokkal izgalmasabb azonban az: *hogyan történik ennek az adósságnak a lerovása és kiknek az irányában?* Nagyon döntő: Istennek nem adhatunk vissza semmit! Övé minden! A tartozás lerovása úgy történik, hogy *adósaivá lettünk az embernek, az emberiségnek.* Az adósság lerovása az egyházon belül úgy történik, hogy országos felügyelő, püspök, egyszerű gyülekezeti tag rója, rója az adósságát úgy, hogy szeret, szeret, megint csak szeret! Segít, könnyet töröl, kenyeret ad, odaáll az egyedülálló mellé, az özvegy mellé, az árva mellé, a problémákkal küzdő mellé, a tanácsra szoruló mellé és rója, rója az ember az adósságát és egy élet nagyon kevés arra, hogy lerójuk az egyházon belül az adósságunkat! De ez még csak nagyon szűk kör. Jézus a tanítványait nem arra nevelte, hogy egymást szeretgessék, egymás könnyeit törölgessék, egymást vigasztalják, mint valami szűk kis közösség. Az adósság lerovása a tanítványok részéről, Jézus Krisztus tanítványai részéről mindig az egész nép felé történik. S hadd mondjam ki egyszer egészen világosan: a Magyar Evangélikus Egyház adósa a magyar népnek. Nem szívességet teszünk a magyar népnek, amikor jó szót szólunk. Adósaí vagyunk népünknek. Közelebben kell mondani: a Magyar Népköztársaság állampolgárainak vagyunk adósaí! Még tovább kell beszélnem: a társadalomnak vagyunk adósaí! Még tovább kell mennem: *a szocialista társadalomnak vagyunk adósaí, országos felügyelő, püspök és gyülekezeti tag!* S amikor mi szolgálunk ebben a társadalomban, népünk között, senkinek semmiféle különös szívességet nem teszünk. Egyszerűen tartozásunkat rójuk le azért, amit kaptunk Istentől. S hogyan rójuk le? *Amikor segítjük ezt a társadalmat építeni.* Amikor munkáljuk a nemzeti egységet. Amikor mi is munkálkodunk a fejlődésért és a további haladásért. Amikor nemcsak a szép szavunkat, hanem a vállunkat tesszük oda, ahol népünk érdekeiről és fejlődéséről van szó. Ne higgye egyetlen evangélikus lelkész, hogy akár az egyházban, akár az egyházon kívül különösen meghatódnak emberek, amikor az egyház jó szót szól a békéért, a társadalomért. Csak tartozásunkat rójuk le.

Tartozásban vagyunk az egész emberiség nagy családjá felé és irányában. A Magyarországi Evangélikus Egyház nem egy szigeten él. A Magyar Népköztársaság sem egy szigeten él! Beletartozunk az emberiség nagy családjába úgy is, mint nép, úgy is mint evangélikus egyház. Tartozásunkat le kell rónunk az egész emberiség felé. Amikor a békét munkáljuk. Amikor a békés egymás mellett élés és együttműködésért fáradozunk. amikor a bizalmi légkör tisztításáért munkálkodunk. Amikor szót emelünk az európai népek együttműködéséért. Amikor elítéljük a faji megkülönböztetést, a rasszizmus minden fajtáját, — csak a tartozásunkat rójuk le.

Miben van előnye az országos felügyelőnek és magasabb pozícióban levő egyházi embereknek? Abban van előnye a többiekkel szemben, hogy

különös módon kap lehetőséget arra —, ilyen magas tiszttségben —, hogy a tartozást rója, naponta rója le! Mert több alkalma van megszólalni, cselekedni idehaza és nemzetközi fórumokon. Ez a többlet, amit most kap Fekete Zoltán, hogy adósságát ő is, velem együtt lerója népünk és az egész emberiség iránt.

Ebben az adósságrovásban az embernek —, ha jól csinálja —, mindig van egy hiányérzete és egy fájdalomérzete. A hiányérzete az, hogy amikor látja az Istennek irántunk való nagy szeretetét, hűségét és ajándékait, az a hiányérzetünk, hogy milyen keveset tudnak ebből a nagy tartozásból leróni. A másik egy fájdalomérzet: miért nem tudunk többet és többet leróni?

A Magyarországi Evangélikus Egyház kötelezze el magát itt ezen a beiktatáson, hogy még jobban, mint eddig, rááll az adósság törlesztésére az egyházban és az egyházon kívül.

Ehhez adjon a mi Istenünk erőt, hitet és reménységet Dr. Fekete Zoltánnak, elnöktársamnak, testvérünknek a Jézus Krisztusban.

(Magnófelvétélről: a Szerkesztő)

Egyházunk útján

Programom az egyházunk által kidolgozott program

Dr. Fekete Zoltán országos felügyelő székfoglaló beszéde

Főtisztelendő Országos Közgyűlés!

Mélyen tisztelt Vendégeink!

Hálásan köszönöm azt az előlegezett bizalmat, amit Népköztársaságunk Elnöki Tanácsa és az Állami Egyházügyi Hivatal belém helyezett, amikor országos felügyelői jelölésemhez előzetes hozzájárulását adta. Engedjék meg, hogy e helyről is megköszönjem megjelenésüket és azt a nagymértékű erkölcsi és anyagi támogatást, valamint sokoldalú segítséget, amit Egyházunk a Magyar Népköztársaságtól az Egyezményben rögzítettek felül is kap. Ezt különösen is hangsúlyozom az Egyezmény megkötésének negyedszázados jubileumán. Az Egyezmény olyan jó alap és iránytű az egyház és állam viszonyában, amely konkrét helyzetekben mindig jó eligazítást adott. Ehhez tartjuk magunkat a jövőben is. Hálásan köszönöm az egyes gyülekezeteknek, illetőleg presbitériumoknak, hogy a jövőre néző bizalommal megválasztottak erre a vezető tisztségre, ahol új keretek között és új feladatok teljesítésével szolgálhatok Egyházunknak és hazánknak. Köszönöm a különböző vezetők, püspökök, lelkesek és presbiterek bizalmát, akiknek nagy része volt e cselekmények irányításában és szervezésében.

Azt hiszem, hogy nem kell bemutatkoznom ezen a helyen és ezért csak két momentumot ragadok meg a múltból. 1954. június 11-én az Északi Egyházkerület közgyűlésén a kerületi felügyelő betegségére hivatkozva kimentette magát és többé lemondásáig, illetve megválasztásomig nem jelent meg. Ekkor, akkori püspököm, mint a szolgálatra nézve legidősebb egyházmegyei felügyelőt kért fel a felügyelőhelyettesi tisztség betöltésére. Ettől kezdve végeztem minden ezzel járó funkciót. Néhány héttel később Mihályfi Ernő, aki akkor miniszterhelyettes volt, nem tudta el látni végig egy egyetemes gyűlés világi elnöki funkcióját és felkért, hogy helyettesítsem. Ettől kezdve, tehát 19 esztendőn keresztül ezek a helyettesítések rendszeresekké váltak és elhunytá óta is helyettesítem tisztségében. Így két évtizeden keresztül gyűjtöttem a tapasztalatokat az országos egyházi felügyelői munkakörrel kapcsolatban. Ez kétségtelenül könnyebbséget jelent a tájékozódásban, az ügyek intézésében, de az is kétségtelen, hogy elem tárja ennek a tisztségnek nehéz munkáját és nagy felelősségét. Meghatódottan állok ma itt, amikor olyan nagy előd munkáját kell átvennem, amilyen Mihályfi Ernő volt. Az ő családi hagyományai, ifjúkori tapasztalatai, magasra ívelő politikai pályája, rendkívüli szellemi képességei, szimpatikus, kedves és csendes modora, valamint elmélyült bölcsessége szükségessé teszik, hogy megrendülten mérlegeljem, vajon szerény képességeim alkalmassá tesznek-e egy ilyen nagy államférfi, publicista és országos felügyelő pozíciójának utódlására.

Egy másik kiragadott momentum életemből mindenki által ismert politikai vonalvezetésem egyik sarkalatos eseménye. Én nem szovjet és nem

amerikai fogságban éltem meg a felszabadulást, hanem a fasiszta német hadsereg fogságában. Ezáltal számomra a felszabadulás életet, biztonságot és jövőt jelentett, ami a továbbiakban iránytű volt a pedagógusok demokratikus szervezésében, a talajt vesztett mezőgazdasági szakemberek társadalmi megszervezésében, a METESZ elnökségében 20 éven át betöltött egyesületi politikai szervezőmunkámban, az ifjúság nevelésében, 13 éven keresztül betöltött Oktatási és Világnézeti Bizottsági munkámban, de mindenekelőtt az egyházpolitikai tevékenységemben.

Ha most már programot kell adnom székfoglaló beszédemben, akkor meg kell jegyezmem, hogy nekem nincs külön programom. Egyházunk programja az én programom is. Kollektív úton formálódtunk valamenynyien, noha vannak egyházunknak olyan vezetői, akik különösképpen kivették részüket mai utunk és programunk kiharcolásában és kidolgozásában. Ha mégis vallanom kell felfogásomról, az alábbiakat mondhatom el. Nem térhetek ki itt minden részletre, de igyekszem a legfontosabb elveket három területre nézve vázolni. Ezek az Evangélikus Egyház belső kérdései, egyházunk tevékenysége hazánkban és egyházunk tevékenysége a nemzetközi fórumokon.

I. Egyházunk belső kérdései

Az egyház belső kérdéseiben a leglényegesebb funkciókból indulok ki. A Biblia a legfőbb alapja és dokumentuma egyházunknak. Nem lehet rajta csodálkozni, hogy ebből az igen sokoldalú és hosszú idő alatt létrejött könyvgyűjteményből a különböző korokban és helyzetekben más-más részleteket emeltek ki. A rabszolgák azt a Megváltót hirdették, aki a nyomorultakat felemeli és mint az emberiség nagy orvosa meggyógyítja betegségeiket. A korai feudalizmusban a feltámadott és az Atya jobbján trónoló Krisztus-király szinte földi uralkodóként tisztelték. A késői feudalizmusban a hívek részéről az Egyháznak adott adományok, az érdemszerző jócselekedetek, a külön elhivatottak részére pedig a szerzetesi aszkézis képezte a hit-élet súlypontját. A reformáció frontállásában az ingyen kegyelemből hit által való megigazulás volt az igehirdetés súlypontja, ami kissé megmerevedett az orthodoxia korában. A pietisták egyénileg sajátították ki maguknak a megváltást, miközben gyakran el-sáncolták magukat a való élet közösségétől. A rajongók csak a parusiát várták. A racionalisták Jézus példaképének utánzó követését helyezték az első helyre. A századforduló misszionáriusai az egész emberiség keresztyén hitre térítését hangsúlyozták. Az ébredési mozgalmak az egyház nagy kollektívájából kiszakadt apró kollektívákba keresték a külön kapcsolatot, az egyéni bűnbocsánatot és megtérést, de az emberiség nagy ügyével nem sokat törődtek. Én úgy látom, hogy ma az evangélium kellős közepét ragadtuk meg a diakóniai szolgálat hangsúlyozásával.

Ha most már azt kell összegezmem, hogy én ma mire szeretném kérni igehirdetőinket, akkor az a kérésem, hogy ne pars pro toto, hanem a meg-csorbítatlan, teljes, élő Jézus Krisztust hirdessék, aki nemcsak tanított, hanem az embereket kiemelte nyomorúságaikból, meggyógyította betegségeiket, szolgált mindenkinek és legnagyobb szolgálatával, a keresztfán történő halálával megváltotta az emberiséget, és azóta is mint élő Urunk irányítja életünket. Ő a legnagyobb Diakonos, irányítja nemcsak lelki életünket, hanem munkánkat és szolgálatunkat embertársaink, a társadalom és a világ kérdéseiben. Ő szolgált és életét adta váltságul. Kövessék azért Őt emberekért való szolgálatban. Az Egyház küldetése igeszolgálat és szeretetszolgálat, a kettő együtt: diakóniai szolgálat. A kereszt szolgálata sokaként, azaz az emberiségért történt. Aki nem veszi fel

keresztjét, azaz Jézus életformáját, nem mond le érdekeiről és nem végez szeretet-szolgálatot az emberiségért a társadalomban, az nem követi Jézust. Egyházunkban mindenki érezzen felelősséget a másikkért, segítsen a másikon, az erősebb a gyengén. Krisztus két nagy parancsolatot adott az emberiségnek, az egyik Isten szeretete, a másik az embertársak, az emberiség szeretete. Egyházunk igehirdetése az Isten szeretetével és az Őhozzá való viszonyral kapcsolatban hosszú időközön keresztül helyesen hirdette az Igét. Ugyanakkor, miközben az embert az Isten elé állította, nem mindig hozta helyes viszonyba azzal a világgal, amelyben él, azokkal a felebarátokkal, azzal a társadalommal, amellyel kapcsolatban van. A gyülekezet akkor képes beépülni abba a társadalmi, hol Isten munkaterületét jelölt ki neki, ha az igehirdető Isten felelős cselekedetekre kötelező üzenetét a gyülekezet tagjaira, munkájára és földrajzi helyére vonatkoztatja. Számunkra ez a hely a szocializmust építő magyar társadalom. Jézus a zsinagógában prédikálva, vagy bejárva Galileát mindenütt szeretetszolgálatokat végzett, gyógyított és tanított. Tanítványainak kiküldések az emberbaráti cselekedeteket, a gyógyítást és tanítást egyaránt kötelességükké tette. Nem vitás, hogy az emberiség szolgálata és az ige szolgálata egyaránt kötelessége mai igehirdetőinknek is. Lelkészeink szent küldetése Isten igéjével és az emberszeretettel lelkületével segíti a gyülekezeti tagokat az emberiség jólétét és jövőjét érintő szolgálatokban. A dzsungeltörvény, az emberek és népek elnyomása és nyomorba döntése ugyanúgy nem fér össze a keresztyén etikával, mint ahogy az önzés, az anyagiasság és a köztulajdon-rongálás sem. Az igehirdetés küzdjön a rendezett családi életért, a gyermekek becsületesebb neveléséért, a hivatáshűségért, a munka termelékenységéért, a közművelődésért, valamint a szellemi és erkölcsi értékek védelméért. Az igehirdetés lendítse az embereket szolgálni a világban, a mi világunkban, a Magyar Népköztársaságban. Tanítson munkás hazafiságra és egészséges nemzetköziségre.

Igehirdetésünk reformja már két évtized óta tart. A fokozatos javulás a mai embereknek, jelen helyzetükben való üzenetközvetítés, a szolgálatra való nevelés mind mélyebbre hatja át istentiszteleteinket. Teológiai Akadémiánk nagy megújodásán ment keresztül és a jelek szerint olyan ifjú igehirdetőket képez ki, akik alkalmasak arra, hogy a különböző helyzetekben megértsék és megértessék, mit üzen Isten a mai híveknek. A teológiai tudomány nagy alakuláson ment keresztül. Mai eredményeinek egy részét soha sem érte volna el, ha az új, igazságosabb társadalmi és gazdasági élet, valamint hazánk forradalmi átalakulása nem ment volna végbe, vagyis ha szolgálatát nem a szocializmusban kellene végeznie. Miközben kereste szolgálatát, helyét a mai társadalomban, egyúttal meglátta azokat a hiányosságokat, amelyek abból származtak, hogy a régi rendszerben professzoraink és lelkészeink nem látták meg Krisztus egész tanítását és nem fogták fel, hogy diakóniai tetteit, emberbaráti intéseit hogyan kell és lehet realizálni. Az igehirdetésben úgy tanítsunk ma, hogy konkrét cselekedetekre készítsék fel az embert az egyházban és a társadalomban. Feladatunk segíteni a helyes erkölcsi normák és etikai értékek kialakítását a családi életben, a hűséges munkában és a humánus magatartásban. Gyülekezeteinkben az evangélium a hívek üdvösségére és a mai társadalmi kereteink között élő ember javára, segítésére és eligazítására szólaljon meg. Jézus az osztatlan embert látta, akinek teste-lelke egyaránt gyógyulásra szorul. A presbitériumokat tisztítsuk meg a kételyelvű elemektől. Foglalkozzunk többet a gyülekezetek diakóniai szolgálattal és egyházunk diakóniai intézményeivel.

Mind Ezeket a célkitűzéseket csak akkor tudjuk megvalósítani, ha *szervezetileg* is tökéletesítjük munkánkat. Ahol az igehirdetés a mai tár-

sadalomban élő embernek szól, ott a gyülekezet aktivizálódik és nem kell félni az egyházfenntartási adományok elmaradásától sem. Az egyház anyagi alapjait a híveknek kell biztosítaniuk. Négy évtizede szolgálók az államnál, tudom, hogy csak a gazdálkodás szabályainak legszigorúbb betartása mellett tudjuk biztosítani anyagi alapjaink állandósult biztosítását. De megszoktam az államnál az adminisztrációs és szervezeti kérdések pontos szabályozását és ellenőrzését is. Nem akarok ünneprontó lenni, de mégis ki kell jelentenem programom ismertetésekor, hogy mind gazdasági, mind adminisztrációs téren a pontosságot, az átfogó intézkedésektől kezdve egészen a naplók vezetéséig és a határidők betartásáig a legszigorúbban fogom megkövetelni püspök-elnöktársammal együtt.

II. Egyház a társadalomban

Ha az Evangélikus Egyház és az állam egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk, akkor haladó hagyományainkból kell kiindulnunk. A reformáció hazánkban 450 év előtt akkor érkezett el, amikor Dózsa parasztjainak leverése után a legszörnyűbb reakció és elnyomás szakadt népünkre. A kizsákmányolók azonnal máglyára küldték a forradalmi tanok hirdetőit. A megalázott és kizsákmányolt parasztság kapva kapott a reformáció tanításán, mert abban a régi megdöntését látta és erőt nyert osztályharcának folytatására. A reformáció tanai a jobbágyoknál és polgárságnál terjedtek el leghamarabb a földesurak ellen. E tanok hozták az első demokratikus jogokat a jobbágyságnak, akik a presbitériumokban megvitatták a gyülekezetek helyzetét és közös döntéseket hoztak tevékenységük megvitatására. Ilyen jogokat ők korábban sehol nem élvezhettek. Nem akarok anakronisztikus lenni és abban a korban szociális vívmányokról beszélni, mégis meg kell látnunk, hogy küzdöttek a gazdagok jogtalan harácsolása ellen és a gondolat szabadságáért, a közművelődés fel lendítéséért, ami ekkor nagy forradalmi vívmány volt. Nem rettentek vissza a gályarabságtól és sok üldöztetéstől sem, miközben gyakran életükkel fizettek harcukért. Később Bocskai, Bethlen, Rákóczi és Kossuth soraiban is vezető szerepet vívtak a szabadságért. Ezért már 25 évvel ezelőtt nem tartotta lehetségesnek Mihályfi Ernő, hogy amikor végre győzött a nép és elnyerte a teljes szabadságát, akkor a reformáció népe ne álljon szívvel-lélekkel a szabadság mellé és ne támogassa azt az igazságos államrendszert, amely felszámolta a kizsákmányolást.

Egyházunk nemcsak Isten országában él, hanem egy földi politikai országban is. A világban élő társadalmi valóság. Ennek megfelelően Isten akarata szerint törődik ennek az államnak, ennek a társadalomnak minden gondjával, azzal politizál. Egyházunk tagjai szeretik hazájukat, részt vesznek annak felvirágoztatásában. Sajtójuknak vallják a szocialista társadalmi rendet és azt egész szívvel, mindennapi munkával támogatják és építik. A megtért ember az egyházzal együtt a társadalomban marad, hogy szeretetét gyakorolja embertársain. A politikai rendszerek között mindig a jobbat és haladóbbat teszi magáévá. Tudja, hogy a társadalmi igazságtalanságot politikai és gazdasági bűnök idézik elő. Ezek ellen egyértelmű döntéseket kell hozni és aktívan kell résztvennie az emberiség békés holnapjának kialakításában. Sajnos, a két világháború közötti egyház nem vette észre konkrét helyét a társadalomban, amikor nem állt nyíltan és minden esetben az elnyomottak és kizsákmányoltak pártjára. A szocialista forradalom döbentette rá a hívő embereket arra, hogy hol van a helyük a társadalomban, melyik oldallal kell szolidaritást vállalniok.

Vannak a világban olyan antagonizmusok, amelyek áthidalhatatlanok. Az egyik kizárja a másikat. Egyszerre nem lehet kizsákmányolás és a javak igazságos szétosztása, nem lehet háború és béke, nem lehetnek a termelőeszközök és az ország vezetése a munkások és tőkészek kezében, nem lehet elnyomatás és szabadság, humanizmus és faji megkülönböztetés. Vannak a világban egyházak, amelyek kijelentik, hogy ők nem politizálnak. De valójában ezzel is politizálnak, csak nem a haladás, a szociális igazságosság érdekében, hanem sokszor egy meghaladott kapitalista társadalmi rend fenntartásáért. És még akkor is így van, ha magukat „semlegesek”-nek mondják. A mi egyházunk mindig nyíltan és határozottan a helyes oldalon áll és harcol a társadalmi igazságtalanság ellen.

Felszabadulás óta sikerült megtalálni helyünket egy forradalmi, nem keresztyén erkölcsi alapokon álló, új szocialista társadalmi rendben. Felszabadulás előtt sokszor nem követtük igazán Krisztust és ezért nem figyeltünk fel kellően az agrárproletárok helyzetére. Ma a közös etikai küzdelemben a nem-hívó humanistákkal együtt küzdünk a bűnözés, önzés, kapzsiság és felelőtlenség ellen. A hangsúlyt nem arra tesszük, ami elválaszt, hanem, ami egybefűz. Egyházunk az ideológiai különbség fenntartásával a szocializmus mellett áll és egyrészt a hívők egyéni munkájával, másrészt kollektív diakóniai munkával a szocializmust építi. A körülöttünk lezajló forradalmi események arra tanították meg az egyházat, hogy a modern világban csak úgy lehet embereken, társadalmakon és egész földrészeken segíteni, ha az éhséget, háborúkat, tudatlanságot és elnyomást kiváltó okokat megszüntetjük. Az egyháznak diakóniaiilag strukturáltan kell tevékenykednie és oda kell fordulnia az emberekhez, a társadalomhoz és az egész emberiséghez. Együtt kell munkálkodnia a nem-hívókkal, amikor a nők helyzetének megjavításáról, az anyasági segélyről és fizetett szabadságról, a társadalmi osztályok és rétegek szövetségéről, vagy a megfelelő nyugdíjról tárgyalnak a demokratikus szervek. Az egyház népe is, a mi társadalmunk egy része. Az egyházi vezetők szolgálnak népünknek a politikai diakónia gyakorlásával is. Nemzetközi vonatkozásban pedig együtt küzdenek az antiimperialista erőkkel. Jézus megadta az államnak, ami az államé és Istennek, ami az Istené. Ha Őt akarjuk követni, akkor nekünk is tevékeny részt kell vállalnunk más világnézetű állampolgárokkal karöltve államunk építésében és szolgálatában. Az állampolgárok között van ideológiai különbség, azonban a közös munkában nem azt kell néznünk, ami ideológiailag elválaszt, hanem a humánus és nemzeti közös feladatokat és a szocializmus építését. Együtt kell felkarolnunk a nem-hívókkal az emberek anyagi ügyeit és az emberi személyiség sokoldalú kibontakoztatását. Mindkét fél, hívő és nem-hívó a politikai-etikai normák érvényesítésén fáradozik. A szocialista építésben és a demokratikus döntésekben híveink is ott vannak. Az elvi tisztázottságnak és őszinteségnek eredménye, hogy az állam és egyház dinamikus, konstruktív és korrekt kapcsolatokat tart fenn.

III. Egyház a nagyvilágban

Egyházunknak a nagyvilágban is fontos feladatai vannak.

Emberszeretetünk mai konkrét feladatai világnézeti különbség nélkül odavisznek bennünket a békemozgalom világát átfogó tömegéhez. A keresztyén embernek felelősséggel kell odaállnia minden jó ügy érdekében való emberi összefogás mellé. Az egész világon tettekkel kell küzdenie a jóakaratú haladó emberekkel együtt a népek együttműködéséért, a békés világrendért, a lefegyverzésért, a faji egyenlőségért, a kizsákmányolás felszámolásáért és a javak egyenlő elosztásáért. Azok áll-

nak közel Jézushoz, akik hitük gyümölcszeként új magatartást öltenek fel és hitből fakadó szeretettel vállalják a szolidaritást, a békét és társadalmi igazságot nélkülöző emberekkel és népekkel. Az egyháznak segítenie kell az emberiség boldogabbá tételét és előre haladását, a béke ügyét, valamint az igazságos társadalmi rendszer megvalósítását. Fontos nemzetközi feladatunk, hogy segítséget nyújtsunk a háborús góccok felszámolásában. Tudatosítanunk kell a gyülekezetekben, hogy egyházunk felismerte a diakóniai felelősséget az egész világért. Csak akkor kísérint bennünket az Isten békessége, ha küzdünk a világ elnyomottjainak és szenvedőinek békéjéért, és kenyeréért. Az egyház tanítása a társadalmi igazságosság érvényesülést követeli. Nem habozhatunk akkor, amikor döntenünk kell, hogy melyik osztállyal vállaljuk a szolidaritást; a kizsákmányoltakkal vagy pedig a kiszákmányolókkal. A békeharcban, a fejlődő országok elnyomásának és kizsákmányolásának felszámolásában a hívők és nem-hívők szövetsége együtt küzd. Az igazi keresztényen küzd az elnyomott osztályok felszabadításáért és elítéli a színes bőr felebarátaink társadalmi és politikai megkülönböztetését. Az elvi alapokon nyugvó egyházpolitika hadat üzen az imperializmust támogató neokolonista és fajüldöző egyházi csoportok ellen. Minden fórumon kérelhelhetetlen harcot indít az atomháborús előkészületek ellen, hogy biztosítsa az emberi faj fennmaradását. E gondolatok jegyében üdvözljük a világ haladó erőinek és békemozgalmainak okt. 25—31. között Moszkvában tartandó világkongresszusát. Örülünk annak, hogy azon egyházunk püspöke is részt vesz és együttműködik népünk és más népek békét munkáló fiaival.

Az egyház elvi feladata a világ nagy kérdéseivel való foglalkozás. Jézus emberszeretete arra indít, hogy felelősséget érezzünk az emberiség jövőjéért. A felebaráti szeretet hajt bennünket az európai biztonság megteremtésének sürgetésében. Az európai népek között biztonságos koegzisztenciát kell létrehozni. A biztonsági rendszer fő elvei az egyenlőség, a függetlenség, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás, a második világháború utáni határok elismerése és mindenek felett a lemondás az erőszakról. Kontinensünk minden egyháza tartsa Istentől reá rótt kötelességének, hogy segítse Európát a gyümölcsöző együttműködés kontinensévé fejleszteni. Egy atomkatasztrófa egzisztenciálisan érintené a világot és benne az Egyházat is. A békés együttélés Európában utat mutat a világbéke felé is.

A harmadik világ nyomorának enyhítése diakóniai feladatunk. Bár az ember nagy hatalomra tett szert a természet fölött, mégis a technikát nem a nyomor enyhítésére, hanem az emberiség pusztítására használják fel, miközben százmilliók éheznek. Az utolsó ítéletkor Isten számonkéri, hogy a harmadik világban mit tettünk az éhezők táplálására és a ruhátlanok felöltöztetésére. Isten iránti hűséggel kell felemelnünk szavunkat a tömegpusztítás, a gyarmati nyomor ellen. A keresztény lelkiismeret nem hagyhatja magára a világot, hanem segítségére siet a népek közötti erkölcsi igazság szolgálatának megteremtésében.

Az a bizalom, amellyel megválasztottak és e fontos problémákban vezető szerepre jelöltek ki, arra kötelez, hogy én is órálló legyek mind a szűkebb egyházi, mind a magyar hazai vonatkozás, mind pedig a nagyvilág vonatkozású kérdések helyes szolgálatában. Mindezeket képességeimhez mérten igyekszem ellátni.

Szolgálatomhoz kérem a püspök urak, az egyházkerületi felügyelők, az Országos Presbitérium, az országos főtitkár, a lelkészek, a gyülekezeti felügyelők és gyülekezetek segítségét. Isten erejére támaszkodva, az országos egyházi felügyelői szolgálatot megkezdem.

Az országos felügyelő köszöntése

A gyülekezetek népe köszönti Felügyelő Urat!

D. Dr. Ottlyk Ernő püspök a gyülekezetek, lelkészek és intézmények nevében köszöntötte az új országos felügyelőt.

Mélyen tisztelt Országos Egyházi Felügyelő Úr!

A Magyarországi Evangélikus Egyház elnöksége, országos egyházi presbitériuma, valamint egyházunk gyülekezetei és intézményei nevében tisztelettel és szeretettel köszöntöm tisztségébe történt beiktatása alkalmából.

Köszönti Országos Felügyelő Urat *egyházunk vezetősége*. Drága kincs az egyházi vezetés belső egysége, hitbéli és elvi összetartozása. Olyan emberek állnak ennek az egyháznak az élén, akik életüket tették rá az Istennek való szolgálatra és a szocialista hazának való szolgálatra. Ennek az egyházvezetésnek az álláspontja világos és egyértelmű: Jézus szeretetével fogja át a teljes emberi életet, szolgálja a hívek üdvösségét, a szocialista haza felvirágzását és az emberiség békés jövődjét a szocialista országok békeprogramja alapján.

Országos Egyházi Felügyelő Úrban kipróbált, hűséges vezetőt kap az országos elnökség és az országos presbitérium. Jó reménységgel, kéz a kézben, messzire tekintő látással és célkitűzéssel haladunk együtt egyházunk Isten által megmutatott diakóniai útján a soron levő és jövődjő feladatok felé, belső testvéri egységben, teológiai, egyházpolitikai és politikai egyetértésben. Ez a stílusú egyházvezetés erősödik Felügyelő Úrral, ezért köszöntik örömmel és tisztelettel testvérei és küzdőtársai.

Köszöntik országos egyházi Felügyelő Urat a *gyülekezetek, lelkészek, intézmények*. Felügyelő Úr kiváló ismerője hazánk földjének és népének. Közeli és távoli vidékről is az ország evangélikusai most idegondolnak. A gyülekezetek népe köszönti Felügyelő Urat. Gyülekezetek, amelyek a fák lombja által körülölelt, fehérre meszelt falusi templomokban szoktak egybeseregleni, gyülekezetek, amelyek a városi forgalom közepén álló templomokban jönnek össze, gyülekezetek, amelyek egyszerű szórványimaházakban hallgatják Isten igéjét, gyülekezetek a Dunántúl dombos vidékéről, az Alföld rónaságáról, a fővárosi és városi lüktető életből, a kelet-magyarországi tájakról, az egész országból.

A gyülekezetek népe ugyanakkor része szocializmust építő magyar népünknek. A vasárnapi gyülekezet a hétköznapok dolgozó embereit, munkásait, parasztjait, értelmiségeit foglalja magában. Egyházunk népe természetesen egységben jelenti a dolgozó embert, a szocialista haza építőjét. Egyházunk és népünk egysége ebben gyökerezik. Evangélikus egyházunk az együttműködés aktív viszonyával segíti azt a társadalmi fejlődést és haladást, amely a népet tette az ország gazdjává, amely a béke megvédéséért küzd, amely a szocialista népek testvéri egységét, általában a népek barátságát tekinti céljának.

Lelkészeink, gyülekezeteink, intézményeink ezeket a haladó teológiai felismeréseket tették magukévá, ezek jegyében alakult ki egyházunk közgondolkodása, ilyen irányban szolgáljuk lelkészeink tudatformálását és gyakorlati állásfoglalásaikat. Isten utat mutatott, hogyan járhatnak gyülekezeteink, lelkészeink, intézményeink tisztultabb tanítással és magatar-

tással azon az úton, amely a szocializmust építő társadalom keretei között vezet. Így fordulnak oda az ígéhirdetések és hivatalos nyilatkozatok a mai élet problémái felé. Mert az evangélium hirdetéséhez szorosan hozzátartozik a helyes emberi magatartás megmutatása és gyakorlása. A mi feladatainkat Isten ebben az országban állította fel, s az emberiség iránti kötelességünket a konkrét nemzetközi helyzetben végezzük el.

Az emberrel való szolidaritás azt kívánja, hogy segítsük hazánk, társadalmunk problémáinak megoldásában, a nemzetközi feszültség enyhítésében és az emberiség békés jövőjének építésében. Az emberrel való közösségvállalásunk sem nem elmélet, sem nem hangulat, hanem konkrét cselekedet. Ez a célkitűzés azt várja a mai idők evangélikus emberétől, hogy azoknak áldozza oda munkáját, erejét, teljes igyekezetét, akik az emberiség előbbrevitelén fáradoznak.

Köszöntjük Felügyelő Úrban a tudós dolgozó embert, az egyetemi tanárt, aki személyében is példázza népünk és egyházunk szolgálásának egységét. Tudása és szorgalma nemzedékek számára termett jó gyümölcsöt, de jutott energiája arra is, hogy külföldön is megmutassa a magyar mezőgazdaság-tudományok eredményeit és értékeit. A mai élet tudására úgy építünk egyházunkban, mint aki jól érti és hűen szolgálja egyházunk útját, amely az istenszeretet és emberszeretet gyakorlati cselekvései között vezet.

Evangélikus egyházunk népének körülölelő szeretetét és bizalmát érezd meg most azzal a kívánsággal, hogy Isten áldja meg gazdagon életeredeket és szolgálatodat a mi Urunk, Jézus Krisztus által!

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke üdvözlő beszéde

Miklós Imre államtitkár megemlékezett az evangélikus egyháznak a közelmúltban tartott 450 éves jubileumi ünnepségéről. Üdvözölte a közgyűlést, külön dr. Fekete Zoltán professzort, akit ez alkalommal iktattak be az evangélikus egyház országos egyházi felügyelői tisztségébe. Méltatta dr. Mihályfi Ernő, az elhunyt országos egyházi felügyelő érdemeit. Hangsúlyozta, hogy Mihályfi Ernő egyike volt azoknak, akik a magyar protestantizmus haladó történelmi hagyományaihoz méltóan, az egész nép érdekeit képviselő szocialista társadalom mellé álltak, megmutatva az egyháznak a helyes utat, a társadalmi haladás, az igazságosság, a béke ügye támogatásának útját.

A Magyar Népköztársaság Kormánya helyesléssel vette tudomásul, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház dr. Fekete Zoltán professzort kívánta országos egyházi felügyelővé megválasztani — mondotta az államtitkár. Munkásságát társadalmunk ismeri és nagyra becsüli. Tudományágának nemzetközileg és hazailag elismert személyisége. Másfél évtizedes egyházkerületi felügyelői tevékenységének számos szép példáját és eredményét tartjuk számon. Bizonyosak vagyunk abban, hogy új tisztségében is a társadalmi haladás, a népek békéjéért érzett felelősség, a szocialista építőmunkát szolgáló nemzeti egység eszméinek képviselője lesz, aki teljes szívvel és lelkesedéssel ápolja a szocialista állam és az evangélikus egyház jó viszonyát.

Az előttünk álló feladatokról szólva kiemelte: a VIII. magyar békekongresszus előkészítésében és munkájában aktívan részt vettek az egyházak, köztük az evangélikus egyház képviselői. Rámutatott arra, hogy

a magyar békekongresszus számos előremutató, új vonással gazdagította a magyar békemozgalom munkáját és most minden jóakarató embernek, hívőnek és nem hívőnek fontos feladata, hogy a maga területén és lehetőségeivel ezek megvalósításán munkálkodjék.

A továbbiakban a békeerők moszkvai világkongresszusának jelentőségét hangsúlyozta. Itt mint ismeretes, részt vesznek a magyar egyházak, köztük az evangélikus egyház képviselői is. Egész társadalmunk nagy várakozással és bizalommal tekint a kongresszusra, amelytől a nemzetközi légkör további javulását, az antiimperialista harc erősödését és a népek közötti szolidaritás fokozódását várja.

Miklós Imre államtitkár ezután a nemzetközi békemunka feladatairól szolt: „A kedvezőre fordult nemzetközi helyzetben továbbra is szükség van a békeszerető erők és mozgalmak — köztük a hívő emberek éber, következetes, aktív tevékenységére. A nemzetközi enyhülés elkekeredett ellenfelei megtalálták a hidegháború új teoretikusait és prófétáit, akik többek között az emberiség legszebb terveit megvalósító békemozgalmak feleslegességét hangsúlyozzák, támadják a haladó erőket, élezik a politikai és ideológiai harcot. Ezek az elkekeredett próbálkozások származnak, de veszélyesek. Valamennyien ismerjük a tragikus chilei eseményeket, ahol a fehérterror minden eszközt felhasználja a demokratikus, haladó erők megsemmisítésére. Jellemző, hogy a demokratikus jogok védelmében tetszelgő, ún. „fejlett demokráciával” rendelkező államok kormányai milyen gyorsan elismerték a chilei nép alkotmányos rendjét eltíró katonai diktatúrát.

A szocializmus teljes felépítésén fáradozó magyar nép, más haladó erőkkel együtt mélységesen meg van győződve arról, hogy a népek igazságos harcát pillanatnyilag lehet akadályozni, rövidebb, hosszabb időre visszavetni, de győzelmét megakadályozni soha!

Ezért megalapozott és jogos reménykedéssel tölt el minden jóakarató embert itthon és külföldön, hogy a haladó erők egysége és szolidaritása tovább erősödik és ennek nyomán új lendületet kap a békeszerető erőknek a nemzetközi együttműködést elősegítő tevékenysége.

Ehhez a szép és nemes munkához kérjük és várjuk a magyar evangélikus egyház vezetése, papjai és hívei segítségét, támogatását és aktív részvételét” — fejezte be beszédét Miklós Imre államtitkár.

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának köszöntését Szamosközi István püspök tolmácsolta:

Midőn a Magyarországi Református Egyház Zsinatának testvéri áldáskívánatát a Főtiszteletű Közgyűlés jóvoltából most kifejezésre juttathatom, úgy érzem, hogy szavaimat annak az átél és gyakorlatban kipróbált barátságunk a valósága hitelesíti, amelyet közös múltunk is, de főleg történelmi jelenünk közösen vállalt és egy szívvel végzett szolgálataink próbáltak ki, edzetek töretlen szövetséggé, nemes veretű barátsággá.

Ennek a szent kapcsolatnak a jegyében köszöntöm eskütételének ünnepnapján dr. Fekete Zoltán professzor urat, az országos egyház új felügyelőjét. Jó szívvel és örömmel.

Amennyire én ismerem a lutheranizmus egyetemes történetét, és annak hazai részleteit, a felügyelői tisztség kialakulásának igen komoly okai voltak az evangélikus egyházban. A felügyelőnek — biblikus képpel él-

ve — nehemiási hivatása volt: az egyik kezében karddal, a másikban vakoló kanállal kellett őrhelyen állnia, hogy részben egyházának építését segítse, de — főleg eleinte — védje, oltalmazza a rábízott lelkipásztorokat és híveket azzal a hajdani társadalommal szemben, amely a reformáció híveit, hitvallásukra való tekintet nélkül és eszközökben nem válogatva igyekezett felszámolni.

Örömmel köszöntöm egyetemes Felügyelő Urat elsősorban azért, mert ezt a mai beiktatást egy olyan új társadalmi rend övezi, amelyben egyházaink szabadon végezhetik munkájukat, élhetnek sakramentumaikkal, éltethetik híveiket az ige szabad hirdetésével és az eközben tanúsított magatartás értékéhez mérten társadalmunk megbecsülésében részesülnek.

Örülök tehát eszerint annak, hogy a felügyelői hivatás feladata ilyen lényeges tartalmi változáson ment keresztül: megszabadult súlyos és keserves terhektől s azok helyett erejét, egyházas, nemes célok megvalósítására fordíthatja. Felügyelhet arra, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház hívei, különböző rendű és rangú testületei és tisztségviselői a Jézus Krisztus minél teljesebb ismeretében feltárt igehirdetés lelki hatására minél tökéletesebben, teljesebben és becsületesebben végezhesék egyházi szolgálatukat. Felügyelő Úr példát adó életével, vonzó egyéniségével, így tehát indíték lehet arra, hogy ez az egyház a Biblia. Az Ágostai Hitvallás útmutatása szerint igazán evangéliumi evangélikus egyház maradjon. Örülök annak, hogy eközben olyan kipróbált munkatársakra támaszkodhatik, mint D. D. Káldy Zoltán és D. dr. Ottlyk Ernő püspök társaimra. Felügyelő Úr felügyeleti köre immár szabadon kiterjedhet arra, hogy ennek a nagymúltú egyháznak minden tagja hitének azokat az erkölcsi következményeit is levonja és megélte, amelyek az Isten forró szeretetéből, arcunkat és munkakészségünket a ma élő ember felé fordítják, alkotó hazaszeretetre ihletik és mindennapos gondjaink előterében tartják hazánk szocialista építő munkáját és a világbéke teljes emberséget igénylő odaadó szolgálatát.

Felügyelő úrban a tiszta szívű, becsületes evangélikus embert, a moséré okkalt elhívott atyánkfíat tiszteljük, becsüljük és köszöntjük. Református anyaszentegyházunk meleg testvéri szeretettel öleli keblére, jó egészséget, testi, lelki erőt, egy tömör szóban: gazdag áldást kíván e legmagasabb szinten folytatódó egyházi munkájára.

Dr. Gyúró Ferenc, a Kertészeti Egyetem rektorhelyettese

köszöntő szavaiban mondotta: „A Kertészeti Egyetem rektora, Dr. Szamos András nevében —, aki külföldi tanulmányútja miatt nem tud résztvenni ezen a meghitt beiktató ünnepi közgyűlésen —, az egyetemünk tanácsa és a magam nevében tisztelettel és őszinte szeretettel köszöntöm Dr. Fekete Zoltán tanszékvezető professzorunkat az Evangélikus Egyház országos felügyelői tisztségébe történő beiktatása alkalmából. Kívánom, hogy tudós professzorunk az egyetemi oktató-nevelő és tudományos-kutató munkájával éppen úgy, mint magas egyházi tisztségével országos felügyelőként felszabadult népünk javát, boldogságát, békéjét szolgálja. Felelősségteljes munkáját jó egészségben végezze és siker koronázza.”

*

Dr. Fekete Zoltán országos felügyelő meleg szavakkal mondott köszönetet a köszöntésekért.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Közgyűlésének nyilatkozata

A Magyarországi Evangélikus Egyház — amely a Lutheránus Világszövetség nagy családjában testvéri közösséget tart fenn a chilei evangélikus egyházzal és rajta keresztül a chilei néppel —, 1973. szeptember 25-én tartott közgyűlésén megemlékezett azokról a tragikus eseményekről, amelyek a katonai junta irányításával Chile földjén folynak.

Egyházunk tagjai is az elmúlt három esztendőben örömmel nézték azokat az erőfeszítéseket, amelyek Allende elnök vezetésével történtek az igazságosabb társadalmi és gazdasági rend kiépítéséért, a szegénység legyőzéséért, a demokratikus jogok biztosításáért, a chilei nép felemelkedéséért. Tudjuk, hogy a politikai, gazdasági, társadalmi s kulturális élet területén a népi egység kormánya olyan eredményeket ért el, amelyek a chilei nép javát és előremenetelét szolgálták.

Bennünket is fájdalommal tölt el, hogy az ellenforradalmi terror áldozatául esett a chilei nép boldogulásáért küzdő Allende elnök számos munkatársával együtt, valamint sokan azok közül, akik a haladásért és a demokratikus jogok biztosításáért munkálkodtak. Az is nyugtalanít bennünket, hogy veszélybe kerültek az eddig elért eredmények a politikai, gazdasági és társadalmi élet területén.

Elítéljük az emberi életek kioltását, a haladó erők üldözését, a demokratikus vívmányok tönkretételét.

Szeretetünkről és szolidaritásunkról biztosítjuk azokat, akik Chile felemelkedéséért munkálkodtak és most üdöztetést szenvednek. Szerezzel és imádsággal gondolunk Chilében élő evangélikus testvéreinkre és a chilei népre.

Bízunk benne, hogy a világ haladó erőinek szolidaritása és erőfeszítése nyomán eljön az idő, amikor a chilei nép elnyeri politikai és gazdasági függetlenségét és tovább építheti országát a haladás útján.

Mindent meg kell tennünk, hogy az atomhalál el ne pusztítsa az életet

Dr. Vámos József dékán tanévnyitó beszéde

Mélyen tisztelt akadémiai ünnepi ülés!

Az 1973-as év eddig eltelt hónapjai több emlékezetes eseménnyel ajándékoztak és gazdagítottak meg bennünket. Ezek közé az események közé számíthatjuk a Petőfi Sándor születésének 150., magyarországi evangélikus egyházunk fennállásának 450., és az 1848-as függetlenségi-polgári forradalom 125. évfordulójára való emlékezéseket, ünnepségeket. A jelen pedig olyan eseményekkel ajándékozott meg mindnyájunkat, mint az európai béke és biztonsági konferenciát sikeresen előkészítő helsinki tanácskozás; a szovjet békepolitika legfőbb reprezentánsának, Breznyev főtítkárnak korszakot meghatározó nemzetközi látogatásai és tárgyalásai.

Az élet hozza így magával: a múltra való emlékezés agyunkban is, akaratunkban is belesimul a jelen tisztességes, emberi törekvéseibe, mintegy jeleként annak, hogy államunk, társadalmunk — és benne egyházunk — akkor és azzal becsüli meg múltját, múltjának maradandó értékeit, ha a jelent és a jövőt haladó módon, polgárainak és az egész emberiség érdekeinek megfelelően építi.

Ha pedig az előttünk levő napok, hetek várható eseményeit vesszük számba, akkor azt lehet mondanunk, hogy az idő előrehaladtával egyre inkább megerősödhetünk eddigi szándékainkban, becsületes helytállásunkban s tehetjük ezt egyszerre úgy is, mint az egyház tagjai és úgy is, mint szocialista magyar államunk polgárai.

Milyen eseményekre gondolhatunk?

Mindenekelőtt az ennek a hétnek a második felében összeülő VIII. magyar békekongresszusra, ahol a különböző társadalmi szervezetek, társadalmunk minden rétegének képviselői gyűlnek össze az elvégzett munka felőli számadásra, a jövőbeli teendők kijelölésére.

A 25 éves békemozgalom már pusztá létével is, de méginkább szer-teágazó, jelentős tevékenységével régen bebizonyította létjogosultságát, céljainak helyességét. A mozgalom, amely kezdetben kevesek, elsősorban az emberiség és a Föld sorsáért felelősséget érző tudósok, politikusok szívügye volt, a hidegháború kellős közepén is megtudta akadályozni az egész világunkra kiterjedő valóságos háborút. Tette és tehetta ezt úgy, hogy maga mellé állította az egyszerű embereket csakúgy, mint azokat, akik kimagasló tehetségükkel társadalmuktól, környezetüktől nyert pozíciójukkal jó irányba voltak képesek indítani a különböző pártállású, világnézetű, nemzeti hovatartozású milliőkat. A „névtelen” emberek között csakúgy, mint a nagyobb körökben is tekintélynek mondhatók között, világszerte a vallásos közösségek tagjai, vezetői is. Ott voltak, mégpedig vallásra, felekezetre való tekintet nélkül, ott voltak, mégpedig úgy, hogy miközben változatlanul fennmaradtak a sokszor nagyon súlyos hit-

elvi, világnézeti különbözőségek, a jóakarásban egymásra találtak azok is, akik különben — ha másról, nem a békéről lett volna szó — szót sem értettek volna egymással.

S a békemozgalomnak — a világ- és az atomháború megakadályozása mellett — éppen az a nagy, a mozgalom kereteit is túlhaladó eredménye, hogy kézzel fogható valósággá tette azt, amit az emberiség eddig is tudott, de oly sokszor és oly tragikusan gyakorta elfelejtett (mert elfelejtették vele azok, akiknek érdekük fűződött ehhez): a jóért, az emberiség sorsának előbbreviteléért össze lehet fogni mindazoknak, akik komolyan veszik hitüket, akik elkötelezetten képviselik világnézetüket.

Az évek haladtával tartalmilag is sokat gazdagodott a békemozgalom: az atomfegyverek eltiltásának akkor nagyon sürgető követelésétől elindulva, eljutottunk a sokkal összetettebb feladatok meglátásáig és megvalósításáig. Hogy hogyan és miképpen, arra talán a Keresztyén Békekonferencia másfélévtizedes története lehet számunkra, egyházi emberrek számára a legkézenfekvőbb példa.

Amikor ez a mozgalom megszületett — nyugodtan bevallhatjuk — nem volt meg, újdonsága miatt nem lehetett meg a részletesen kiépített teológiai bázisa. Egy volt csak szinte adott, az hogy nekünk keresztyéneknek — hitünk következményeképpen — mindent meg kell tennünk, amit megtehetünk azért, hogy ne legyen háború, hogy ne pusztíthassa el az atomhalál az Isten teremtette életet.

Mindezt — természetesen — ma is vállaljuk, de ma már őszintén bevallhatjuk, hogy az akkori érvelésünkben több volt a mozgósító erő, mint a részletekre kiterjedő tudatosság. A mozgalom sorsa és hatékonysága viszont megkívánta a tudatosságot, az elvi-teológiai alapok tisztázását és kiépítését. Mindezek megtörténte és kimunkálása közben megtanultuk, megtapasztalhattuk azt is, hogy mikor a béke oszthatatlanságáról vallunk, akkor ez azt jelenti, hogy a békét tartósan csak a megvalósult társadalmi igazságosság, a kizsákmányolás, a faji megkülönböztetés teljes megszüntetése biztosíthatja s ha egyáltalában élni akarunk a Földnek nevezett bolygónkon, akkor gondot kell viselnünk a vizekre, a fákra, a levegőre is.

Így jutottunk el odáig, hogy napjainkban a Keresztyén Békekonferencia tevékenysége olyan sokszínű, olyan változatos tartalmú, a munkában résztvevők tapasztalata, szakképzettsége olyan sokoldalú, amit a kezdet-kezdetén talán nem is remélhattunk. S ha így van egyetlen békemozgalom esetében, mennyire ez a szerteágazó tevékenység jellemző a Béke Világtanács munkájára. De ennek megemlékezésével már eljutottunk ahhoz az eseményhez, amely október utolsó napjaiban köszönt majd ránk: a béke barátainak moszkvai világtalálkozójához. Ez az a második momentum, amely nagyban határozza meg elkövetkezendő heiteinket. Meghatározza úgy-annyira, hogy ha azt mondjuk, hogy az emberiség története folyamán még nem volt a moszkvai találkozóhoz hasonló, akkor — minden túlzás nélkül — még keveset mondtunk. Keveset abban az értelemben, hogy a még oly zaklatott, tragikus kimenetelű napjainkban is — gondoljunk Chilére, Allende elnök sorsára — „azért a víz az úr”: világunk jelenét és jövőjét azok az erők és tömegek szabják meg, jelölik ki, akikhez csatlakozni már nem egyszerűen „szabadon választható lehetőség”, hanem történelmi kényszer.

Az elkövetkezendő időszak harmadik meghatározó tényezője egy évfordulóhoz, pontosabban: az állam és az evangélikus egyház között 25 évvel ezelőtt megkötött Egyezményhez kapcsolódik. Tudom, hogy ahogy

közeledik felénk december 13—14-e, egyre több méltató szó esik majd ennek az élet által sokszorosán igazolt dokumentumnak a lényegéről, kihatásairól, pozitív következményeiről és ezért legyen szabad most csak azokat a vonásait megemlítenem, amelyek a mai alkalomra és Teológiai Akadémiánkra vonatkoznak.

Az Egyezmény nekünk mindenekelőtt a magyar evangélikus lelkész-képzés külső, anyagi kereteinek, nyugodt, kiegyensúlyozott belső fejlődésének a biztosítását adta és adja. Ez azt jelenti, hogy anyagi gondoktól mentesen végezzük oktatói-nevelői munkánkat, mert államunk az Egyezmény intencióinak megfelelően magára vállalta költségvetésünk nagyobb részének viselését. Az Akadémia fennállásának 23 tanéve alatt a részünkre rendszeresen, illetve rendkívüli alkalmakkor nyújtott állami segítség összege mintegy 10 millió forintot tesz ki. Ha pedig ehhez hozzá tesszük még azt, hogy esetünkben kis hallgató létszámú intézményről van szó, akkor méginkább ennek az anyagi segítségnek a jelentősége.

De folytathatjuk még a felsorolást: tanáraink és a legutóbbi esztendőben hallgatóink is rendszeresen lehetőséget kapnak ahhoz, hogy tudásukat, tapasztalataikat külföldi tanulmányutakon, konferenciákon gyarapíthassák. Államunk — az Állami Egyházügyi Hivatal révén — biztosította és biztosítja a külföldi utazásokhoz szükséges engedélyeket csakúgy, mint ezeknek anyagi-valutáris feltételeit. — Még továbbra is ebben a témakörben maradva: államunk segítségével zavartalanul megkaptuk és megkapjuk a külföldi irodalmat (könyvek, folyóiratok) és esetenként lehetőségünk nyílt egyes technikai segédeszközök behozatalára is. És végül, de nem utolsósorban: egyházunk vezetősége állami tényezőinktől minden szükséges támogatást megkapott ahhoz, hogy megépíthessük a Teológiai Akadémia és Teológus otthon új épületét.

Mindez, a munkánknak külső kereteit biztosító segítség — ami lényegében és végeredményében az Egyezményből következett — számadatokkal csak kis részben mutatható ki, nagyobb részében nem. Az viszont, hogy az Egyezmény mit nyújtott és nyújt a számunkra teológiai, egyházpolitikai, a társadalomban a társadalomért végzett szolgálatunk kialakításában, azt nemhogy számadatokkal, de még szavakkal sem fejezhető ki kellő pontossággal. Éppen ezért itt csak jelzésekre soríthatunk, olyanokra, amelyeket a következőkben megfelelő módon, megfelelő alkalmakkor kell majd részletesebben kifejtenuk.

A legfontosabb, amit mondhatunk: azzal, hogy az Egyezmény és egy esztendővel később Alkotmányunk rögzítette az állam és az egyház szétválasztását, egyszerre nyílt, jó lehetőség arra, hogy egyházunk minden ideológiai befolyástól mentesen (amelynek ellenkezőjére oly sok példa volt a múltban), önállóan alakítsa ki teológiáját, etikai gyakorlatát és arra, hogy így minden múltbeli kötöttségéből felszabadulva vehessen részt társadalmunk életében.

Az adott lehetőségekkel jól éltünk s ha nem is azonnal, de főleg 1958 után (D. Káldy Zoltán püspökségének kezdetével) egy olyan teológiai rendszert mondhatunk a magunkénak, amely nemcsak megjelölésében, hanem méginkább lelényegesebb lényegében hordozza a diakóniai jelzőt. De jól éltünk a kapott lehetőségekkel akkor is, amikor számtalan formában résztvehettünk a békemozgalom, a Hazafias Népfront munkájában. Résztvehettünk úgy, hogy ez konzekvensen következett alapvető teológiai felismerésünkből — ti., hogy az evangélium hirdetése és szolgálata a minden emberi ügy jó megoldásában való részvételt követeli meg tőlünk — és résztvettünk úgy, hogy ezt társadalmunk is elvárta, igényelte tőlünk.

Így történhetett meg az, hogy egy a társadalomban bekövetkezett, az egyház eddigi pozícióját is módosító forradalmi változás nemcsak a maga jó „helyére tett” mindent, hanem egyúttal felszabadította a társadalmunk különböző rétegeiben — így az egyházban is — szunnyadó erőket, tettekézséget a közös ügy szolgálatára.

Ebben, a problémákat teológiaiilag tisztázó folyamatban, a társadalmi együttműködés építésében termétszerszerűen vett részt egyházunk lelkészsképzésének legfőbb gondját hordozó intézménye, a Teológiai Akadémia is. Tanárai részesei — többen közülük: kiemelkedő egyéniségei — voltak a diakóniai teológia kimunkálásának, megalapítói és hűséges munkásai a Keresztyén Békekonferenciának; társadalmi szolgálatukért pedig négyen kapták meg az Országos Béketanács kitüntető jelvényét. A hallgatóságról pedig akkor és azzal mondjuk el a legtöbbet, ha megemlíjük: az Akadémia fennállásának 23 éve alatt egy új evangélikus lelkészgeneráció nőtt fel, közöttük jónéhány olyan fiatalabb lelkésszel, aki kelőképpen felkészülve, azonos hűséggel folytatja az idősebbek által elkezdett és elvégzett szolgálatot.

Igen tisztelt akadémiai ünnepi ülés!

Az eddig elmondottakból számunkra, akik akár mint professzorok, akár mint hallgatók ebben az ünnepi órában kezdjük el az 1973–74-es tanévet, tettekénszerűen következik a kérdés: mit kell tennünk azért, hogy valamiképpen méltóak legyünk mindahhoz, amit a magyar és a nemzetközi békemozgalom az egész emberiség érdekében cselekedett; mi az, amit egyházunk, államunk az Egyezményben lerögzített és a mindennapi életben megvalósított jóviszonya elvár tőlünk?

Erre a kérdésre három rövid mondatban felelhetünk:

1. Tisztességes, becsületes munka.

2. Tisztességes, becsületes magatartás.

3. Egyházunk és népünk tisztességes, becsületes képviselője és céljainak ugyanilyen szolgálata.

1. Az első és legfontosabb a tisztességes, becsületes munka: az, amit társadalmunk minden tagjától joggal elvár, bárhol is él, bármit is dolgozik valaki. A mi munkánk egyrészt az oktatás, a nevelés, másrészt a tanulás, és ha ezt a feladatot bízta ránk egyházunk, ha a lelkészi hivatásra való készülést önként vállaltuk, akkor tegyük ezt pontosan, szépen.

Pontosan, szépen az előadások megtartásában és az órákon való részvételben; a tudományos munkában, a diakóniai teológia továbbépitésében és a vizsgákra való készülésben. Pontosan, szépen, mert „dolgozni csak úgy érdemes”.

2. A jó munka feltétele a fegyelem és ennek önként való vállalása, egy olyan közösségi életforma kialakítása, amely egyszerre teremt keretet és szabadságot a helyes emberi cselekvésre. Erre a tudatos fegyelmetszűrése nekünk tanároknak és hallgatóknak különösképpen is szükségünk van, hiszen feladataink olyan nagyszámúak, olyan megtisztelően nehezek, hogy közülünk bárkinek az összeférhetlensége, helytelen etikai vagy politikai magatartása megzavarhatja nemcsak a kívánt harmóniát, hanem ellehetetlenítheti szükséges előrehaladásunkat is.

Eddig is tettük, de a következőkben még inkább gyakorlattá szeretnénk tenni az egymásért való kölcsönös felelősség vállalását. Azt, hogy ne a megfelelő szabályzat, megfelelő paragrafusait kelljen állandóan

idézgetnünk, mert a szívbe írott törvény: a szeretet törvénye biztosítja a rendet, az egymás megbecsülését, egymás javának szolgálatát.

3. Egyházunk 450 éves, de különösképpen is legutóbbi negyedszázados története, útja során megtapasztalhattuk, hogy egy nemzedék akkor végzett jó szolgálatot, ha igazán hűséges volt az egyház Urához és hűséges ahhoz a néphez, amelyhez küldetett, amelyből való volt. Mi ezt a hűséget itt és most, a ránköszöntő új tanévben az Istentől eddig kapott ajándékokért való hálás engedelmességben, az előttünk jártak és előjáróink iránti tiszteletben, népünkkel való egységben és szolgálatában szeretnénk megélni. Ha mindezt megtesszük, akkor lehetünk méltóak ahhoz, ami velünk eddig történt és akkor tölthetjük be azt a szolgálatot, amely reánk vár.

MEGJELENT

**H. NÉMETH ISTVÁN,
MÁTIS ISTVÁN,
TURCHÁNYI SÁNDOR**

KALÁSZTÉPÉS

című elbeszéléskötete

Ára: 33,— Ft

Megrendelhető a Sajtóosztályon

Berzeviczy Gergely :

A magyarországi evangélikusság jelenlegi állapotáról való jelentés

(Lipcse, 1822)

Megérdemli a mű, hogy foglalkozzanak vele, megéri annak, aki nem sajnálja reá a fáradságot. Nem könnyen termett munka, szerzője hazánk és más országok földjét is bejárta azért, hogy lásson és tanuljon. Levél-tárakban búvárkodott hosszan, hangyaszorgalommal gyűjtögetve, de nem sajnálta a fáradságot arra, hogy felkeresse a fontosnak ítélt helyeket és meghallgassa a szentanúkat, vagy a szenvedő érdekelték vallomásait is.

Műveltségéből és jól csiszolt érdeklődéséből adódóan, mint nyitottsze-mű megfigyelő, az angliai, írországi és németországi utazások közben szer-zett tapasztalatait jól gyümölcsöztette hazánk jogi, közgazdasági és egy-házi helyzetének megítélésénél. Volt hozzá ereje és hite, és természetesen az anyagi áldozatoktól sem vonakodott a jónak ítélt ügyek érdekében.

A szerzőről talán még annyit, hogy korát messze megelőzte sok vonatkozásban — nem is kísérte mindig megérdemelt elismerés —, a műről pedig, hogy igen sok megbecsülést és ragaszkodást, szívet és hűséget követel tőlünk, annak a pálmának, amely terhek-termette gyümölcsével ma is táplálja kései utódokat.

*

A könyvecske elején rövid, de érdekes és értékes vallástörténeti, val-lásbölcseleti eszme-futtatás után világosan fejt ki szerző a vallásról, hit-ről, egyházzal, és ezeknek kapcsán a világi hatalomról alkotott és vallott nézetét Krisztusunk ama kijelentése alapján: „Az én országom nem e vi-lágból való . . .” s a továbbiakban is ez marad véleményalkotásának alapja és gyűjtőpontja.

A vallásos meggyőződés az emberi lélek legszentebb magánügye.

Csak Istenre és az emberre tartozóan a lélek legmélyéről fakadva sza-bad meggyőződésben gyökerezik. A vallás a lélek virága és magva, (szerző) az egyház oltalmazóan és éltető takargatással körülveszi. — Az egyház az államban él, annak felügyelete alatt, elvárva és elfogadva az állam védelmét. Az állam lelkiismereti szabadság és a vallásos meggyőződés sérel-me nélkül védelmezzé mindig az egyházat, de *az egyház se akarjon soha és semmiképpen sem uralkodni az államon.* Mind az államnak, mind pedig az egyháznak ez lenne Istentől rendelt útja, ez az élet egyensúlyának és a jövődönék biztosítéka. Maradjon meg mindegyik a maga területén és ne keverje össze semmiféle elgondolás a lelki és a világi hatalmat. Az egyetemes egyház és — benne a katolicizmus — története napnál világo-sabbban bizonyítja azt, hogyha a szolgálat helyett az uralkodás — mégpe-dig a mindenben és mindenkin való uralkodás — nem isteni sugallatú szel-

leme akar parancsolni, akkor ott van szakadás, üldözés, zsarnokság, vér, háború, pusztulás —, csak éppen békeesség nincs.

Távol legyen az a szándék, hogy a katolikus egyházat elfogultságból akarná közülünk bárki is váddal illetni, csak a testvéri szeretet és a szolgálat megbecsülésének szólhatunk az egyházzal — de semmiképpen sem azonosítható vele az a „trón”, amelyik minden trón fölé akar magasodni és az a „hatalom”, amely előtt minden uralkodónak is csak a porban van elképzelt helye! Világosabban: *csak fő-főpásztori szolgálat van és helyett nem elfogadható a mindenkin való korlátlan uralkodás!* Jár tisztelet, megbecsülés az egyház szolgálata minden renden és fokon, amíg szolgálnak — de nem Krisztus egyháza az a „testület”, amely a kapott vagyoni mellé kiváltságokat is nyerve olyan hatalmat vindikál magának, hogy államok és népek békéje és jogrendje csak tőle függessen. Nagyon kérdéses, hogy békességet és szeretetet hirdető Urunk elfogadná-e szent neve dicsőségére azt, amit ennek a névnek hordozói tettek? Odaadná a nevét? — Jezsuita rend — !

Az egyház történetének nagy része arról tanúskodik, hogy egyének és közösségek számára mérhetetlen veszedelem, pusztulás és háborúságok sora kerekedett abból, hogy világi és az egyházi, lelki hatalmat összekeverték.

„Istennek, ami Istené — császárnak, ami a császáré” sokkal nagyobb érvényű és erősebb parancs annál, semhogy csak úgy véteni lehetne büntetlenül ellene. —

Hosszú idők érlelték-forralták a reformáció utáni egyetemes sóvárgást, fő és tagok, népek és fejedelmek egyaránt feltétlen szükségyszerűségnek érezték, rész- és egyetemes zsinatok munkálták a kérdést — *mindent le-döntött a pápai vétő.*

Országok, népek, trónok, koronázások kérdése a pápai udvar hozzájárulásától függött. Ott döntöttek a trónutódlás jogos, vagy nem lehetséges volta ügyében. — Minden korona a pápai kegy ajándéka lehetett csupán. — Zsigmond császár fejére a pápa a lábával nyomta rá a koronát a császár koronázási ünnepségén és utána a császár volt a pápa kengyeltartó lovásza a nyeregbe szállásnál.

Ennek következménye volt azután az, hogy egyetlen döntő szó hangozhatott el és azt Rómában mondták ki. A konstanzi zsinaton császári szabadságlevél biztosította Husz János bántatlanságát, császári pecséttel és a leglovagibb ígérettel együtt, de pápai parancsra az „eretneknek adott császári és lovagi ígéretet” érvénytelenné téve a császárnak szószegővé kellett válnia. Semmit sem tehetett — engedelmelkednie kellett; Husz máglyára került és fél évszázados háborúság következett — nem kérdéses az, hogy kinek a számlájára írandó a kiontott vértenger!

Természetesen ez nem állította meg a reformáció időszerű és milliók által kívánt bekövetkezését. — Történelmi jelentőségű hullámverése Európa-szerte érezhetővé vált. Uralkodók trónja sem volt mentes ettől. — V. Károly támogatta a reformációt, meg is mentette Luthert, de — később — államérdekből reformáció-ellenessé vált.

Az osztrák császári ház eleinte messzemenően támogatta a reformáció ügyét, de később szakadás folytán egyes tagjai esküdő ellenségei lettek az evangélium ügyének és üldözték is az egyházat.

I. Ferdinánd és I. Miksa is a reformáció ügyének lelkes pártfogói voltak. Nem is fogadták el a tridenti zsinat határozatait. Sőt két magyar püspök Draskovics és Dudics is a reformáció mellett állt, az utóbbi a püspöki széktől is megvált ezért.

Nem lehetett érvényes országgyűléseket tartani pápai hozzájárulás nélkül — csak a pápai udvar nyomdái működhettek —, az inkvizíció szabadon működött — a császár fiának Rómába kellett mennie nevelésre, mert csak így válhat alkalmassá a trónutódlásra.

Magyarországon nem voltak ismeretlenek Husz tanai és bőven akadtak szívesen fogadó követői is „az eretnek tanoknak” — a reformáció viszont az ország népességének legszélesebb rétegei mellett a kismanesség és vármegyék tisztviselőinek legnagyobb része, sőt az ország első főurai és fejedelmei is a reformáció lelkes hívei lettek. Ilyen nevek voltak az ügy legbuzgóbb támogatói között: Perényi koronaőr és birodalmi kancellár, Nádasdy kúriai bíró, Illésházy és Török nádorok, a fejedelmek között Bocskay, Bethlen, Rákóczy, Báthory, Thököly —, a temesi gróf, a belgrádi kapitány, sok főúri család tagjai: Czobor, Szunyogh, Drágyf, Forgács, Balassa, Bánfy, Eszterházy, Zrinyi, és sok más főúr velük együtt.

Mindemellett azt hiszem, sokat mond az a tény, hogy az ország lakosságának kétharmada lett evangélikussá —, önként, szívesen, hamarosan. — *Miattuk nem érte semmiképpen sem sérelem a testvéri szeretet törvényét!*

Ez nem a tűzzel-vassal kényszerítettség könnyel áztatott eredménye volt, hanem a nekik szóló értett ígére és a krisztus-rendelte szentségek áldó hívogatására adott őszinte örömu, szívbőljött válasz. És ennek a válasznak utócsengése mindenütt a megértő és segítő testvérszeretet megnyilatkozása lett, gondolata sem termett a felekezeti torzalkodásnak. Aki elfogadta a reformációt, szívének őszinte és mélyrőljövő jogos szándékát követve, azt nem kísérte átok, aki megmaradt eredeti katolikus vallásában, az nem vesztette sem szeretet, sem megbecsülés dolgában semmit sem az evangélikusok szemében.

Mi bizonyíthatná ezt minden szónál beszédesebben és meggyőzőbben, mint az a tény, hogy nem egy és nem kevés helyen egész gyülekezetek lettek evangélikussá papostúl, tanítóstúl. Lehet, hogy a falu másik fele megmarad régi vallása mellett, akkor bizony nem estek egymásnak, hanem testvériesen megosztoztak templomon, iskolán, ha kettő volt — ha csak egy templom és iskola volt a faluban, akkor azonnal hozzáfogtak közös erővel, és minden kort megszegyenítő testvéri és áldozatvállaló egyetértéssel, azután hamarosan lett temploma és iskolája a másik — s nem volt fontos, hogy melyiknek —, nyájnak is. Amellett a továbbiakban is megmaradt a közös teherviselés és nem látott, nem láthatott szükségét (egyik fél sem — kell ennél több, hogy bizonyíttassék az igazi keresztyéni szeretet és megértés őszintesége? És ez országszerte így volt!

Természetesen, hogy mindenek ékesen és jó renddel legyenek, hamarosan tartanak zsinatokat, gyűléseket is, ahol kellő és érthető világossággal rendszerbe foglalják az evangélikus egyház szervezeti és tanítási alapelveit, és ezeken a gyűléseken egyháziak és világiak együtt tanácskoztak és hoztak döntéseket, megvolt mindegyik résznek a maga joga és feladata — szent volt a közös cél. Szuperintendes mellett az inspektor a társelnök, hogy biztosíttassék a világiak joga is az egyháziak mellett. Az egyház alapvető tanítása szerint a király az egyház „fővigyázója” és oltalmazó ura. — Nem sokáig éltethette zavartalan békeség egymás mellett az egyházakat.

A pápai szék mindenekfölött való hatalomnak számított, a *Curia mind egyházi, mind pedig világi dolgokban fellebbezhetetlen döntési jog ígényét tartotta magáénak. A főpapság, amelynek vagyona és kiváltságai mellett hatalma is mérhetetlen volt, odaadó hűséggel támogatta Rómát. Jól lehet a főpapság nem minden tagja volt ellensége a reformációnak, azonban el kellett fogadniok a klérus illetén állásfoglalását.*

Hamarosan ezután 1523— és 1525. országgyűlésein már a luteránusok ellen meghozták a legsúlyosabb törvényeket is. — Lutherani omnes comburantur. — Zápolya a klérus segítségét remélte a magyar trón elnyeréséhez, a reformációpárti I. Ferdinánddal szemben —, mit számítottak előtte luteránus lelkek milliói! Súlyos csapások és végzetes terhek fenyegető előjelei!

Ezek az előjelek azután kiteljesedtek és megvalósultak a *jezsuita rend tagjainak az országban való megjelenésével.*

Szervezettségük páratlan, kezük, szemük mindenüvé elér, célratörésük nyílegyenes, akaratauk hajthatatlan, uralkodni akarásuk határt nem ismer. — I. Rudolf uralkodása idején kezd a jezsuitizmus hatalma kibontakozni s ez abban nyilvánult meg, hogy mind egyházi mind politikai vonalon egyaránt kezükbe akarták tartani a vezető parancsadás egyetlen jogát. A politikai életben a törvényellenességek és panaszok sora jelentkezik, egyházi tekintetben pedig az üldözések kora kezdődött. Templomokat vettek el, lelkipásztorokat szakítottak el a gyülekezetektől és az erőszakos üldözés egyéb megnyilvánulásai sújtották az evangélikusságot.

Az 1604-i országgyűlés elé az evangélikus rendek panasszal járultak. Panaszukat Prágába Mátyás főherceg továbbította az uralkodóhoz, de a válaszbán, illetve ahelyett az evangélikusok a cikkelyek mellett a jezsuiták által önhatalmúlag odaiktatott 22. törvénycikket vehetik csupán. Nem állta semmi a vallásüldözés útját.

Az elégedetlenség szülte felkelés élére Bocskay állt. Gyors győzelmei után egész Magyarország ura lehetett volna, de a felajánlott királyi koronát visszautasította. Viszont teljes és zavartalan vallásszabadságot proklamálnak katolikusoknak és evangélikusoknak egyaránt —, *a jezsuitákat kiutasítják az országból.*

1606. bécsi béke. — Rudolf császár nevében Bocskay Miksa főherceggel köti meg. Ez lesz alapja az állami törvényeknek és vallási törvényeknek is alkot, amelyet csak azzal a záradékkal fogad el az ellenségeskedő klérus, hogy a katolikus vallás sérelme nélkül. Ezt a záradékot Bocskay semmiképpen sem akarta elfogadni, látva a benne rejlő hihetetlen veszélyforrást —, Miksa főherceg ügyes válasza, hogy ti. egyik fél se zavartassék semminemű vallási dologában, megnyugtató volt —, de később csúrték-csavarták a záradék jelentését és nagyon sok vérbe került az nekünk.

Bocskayt valószínűleg megmérgezték.

A bécsi béke határozatait a jezsuiták nem akarták elismerni. A klérus is fölemelte tiltakozó szavát. Rudolf teljesen a jezsuiták befolyása alá került. — Így, hogy a monarchiát megmentsék, II. Mátyás kerül a trónra és koronázásakor a bécsi béke minden tételét világosan és határozottan törvénybe foglalják a sok veszélyt rejtő záradék nélkül. Az evangélikusoknak teljes vallásszabadság, egyházhatóságaiuk zavartalan működés, és *a jezsuitáknak ellenségeskedéseik miatt nincs helyük az országban.*

Mindjárt hallatja szavát a klérus a pozsonyi cikkelyek tiltakozó iratával, és a vallási cikkelyek elleni szembeszegülés alkotmányos törvény támad, és mindent veszélybe sodor. De hát kinek a kezében van a hatalom?

1610-ben a törvényesen működő zsolnai zsinatot Forgács esztergomi érsek azzal átkozza ki, hogy a bécsi béke nem állhat meg a pápai joggal szemben. — Bántatlanul csekedhetett.

II. Ferdinánd uralkodása alatt a záradékoló cikkely még a jezsuiták befolyása következtében erősödve és a katolikus földesúri jogra hivatkozva még több nyomorúságot hozott. A vallásüldözés erősödött. Egyéb-

ként is mérhetetlen volt minden tekintetben az elégedetlenség. Megint fegyverhez kellett nyúlnia az országnak ahhoz, hogy hihetetlen sérelmeit valamiképpen megszüntesse, vagy legalább csökkentse. Bethlen fegyvereit is sikerek kísérték. A nikolsburgi békekötés okmányát Pázmány príma semmisnek és meg nem tartandónak jelenti ki. Számára csak egy szempont volt döntően irányadó és ezt még a törvénysértés vállalásával is támogatni akarta: a döntő szó a klérusé legyen a lutheránusokkal szemben! Szerény ismertetésem az eddigiekben nagyon is mozaikszerűen és töredékes utalásokkal akart az ország és az evangélikusság életéből száz évet bemutatni. Néhány tényezőre a vázlatosság mellett is derült talán fény és ezek a következők: nem az országgyűlések és a törvényhozó testületek voltak az egyház üldözői, hanem olyan személyek, akik a pápának tett esküjükkal szemben háttérbe szorítottak — és ezt meggyőződéssel tették — az Isten színe előtt való felelősséget és a keresztyéni szeretet, valamint embérség minimumáról sem voltak hajlandók tudni.

Az a testület, amely közjogi hatalom, vagyon, tekintély és befolyás dolgában hihetetlen magasan állt és minden hivatalban a legfelsőbbektől a szerényebbekig egyaránt előretolt őrszemek figyelő és tettekész csapataival rendelkezett, mindenütt első szó jogával bírt és ezzel szinte minden esetben a luteranizmus kárára élt, semmi eszköztől és eljárástól viszsa nem riadva érvényesítette akaratát.

Szinte érthetetlen és mindenesetre döbbenetes az a tény, hogy míg Magyarországon teljes elnyomásban és fokozódó zaklattatásoknak kitéve pusztulásra ítéltlen vergődik az evangélikusság — jóllehet az egyházak életéhez jogait ünnepeleys alkotmányos törvények, döntések, határozatok és legfelsőbb rendelkezések megszámlálhatatlan sora biztosítja —, addig ugyanitt a görögkeleti egyház és a zsidó vallású emberek minden alkotmányos védelem és vonatkozó törvények nélkül is teljes háborítatlanságban, teljes vallásszabadságban és jogvédelemben élhetnek.

Ugyancsak teljesen távol van minden üldöztetés és sérelem az örökös tartományok területén élő evangélikusságtól is.

Hazánkban a lassan, de fokozatosan erősödő üldöztetés következtében 400, később 900 templomtól fosztották meg a lutheránusokat. Ugyanígy természetesen az iskoláikat is kivették kezükből. — Lelkészeket mondvascsinált ürügyekkel, vagy azok nélkül kerületi, vagy kormányzósági bíróságok elé citáltak, soha és semmi körülmények között nem állhattak az evangélikus lelkészek egyházi bíróságuk előtt. Ugyanakkor katolikus lelkészek csak egyházi bíráik előtt voltak kötelesek megjelenni. — Természetesen nem hogy semmi kétséget afelől ez a rendelkezés, hogy különbözött az ítélet mérve is. — Hogy mindenkor és minden esetben érvényesüljön teljes erejében az a záradék: a katolikus vallás sérelme nélkül!

Később a bevett (elfogadott) recepta religio helyébe a megtúrt — telerata — kifejezés kerül a hivatalos iratok szóhasználatába, ha rólunk volt szó. Nem egykönnyen számontartható azoknak az országgyűléseken és egyéb alkotmányos körülmények között napvilágot látott rendelkezések száma, amelyek minden tekintetben teljes világossággal és határozottsággal biztosítják az evangélikusság vallásszabadságát és jogvédelmét: mire azok a hivatalok labirintusain végigmentek itt elvettek valamiképpen, ott hozzátoldtak egy keveset —, a király nevében de, tudta nélkül —, addigra minden újabb rendelkezés újabb sérelmek forrásává lett. Nem kellett hozzá más egyéb, csak egynéhány többféleképpen magyarázható tételecske. Ezeknek mesterei értették a toll forgatását.

Berzeviczy könyve ismerteti a tengernyi sérelmek egy részét, a sérelmekből joggal eredő elkeseredést és arra is bőven találunk utalásokat

benne, hogy miként kereste evangélikus népünk sebare a balzsamot. — Lássunk először is nagyon szerény utalásokban néhány esetet.

Voltak városok, ahol evangélikus nem telepedhetett le, a mesterember a céhekben tisztséget nem viselhetett, a vizsgáztatásnál hihetetlenül hátrányos helyzetbe kerültek, mindig bűne maradt az, hogy evangélikus — de köteles volt a katolikus ünnepeket megtartani, a felvonulásokban részt venni —, és mindig nagyon éberem rajtuk tartották a szemüket a mieinken.

Falun ezek a dolgok így alakultak: bár az evangélikus nem volt köteles a katolikus lelkésznek dézsmát és tizedet fizetni, de ez már sérelemmé lett, így voltak olyan helyek, ahol a faluban egyetlen katolikus lélek sem élt, a szomszéd falu katolikus lelkése mégis könyörtelenül behajította a dézsmát és a tizedet. A vonatkozó és világos vallásügyi törvények — papíron — kimondják, hogy a luteránusok szabadon használhatják templomaikat. — A 900, vagy annál is több elvett templom esetében sok volt olyan is, hogy a faluban nem volt egy másvallású sem, de mégsem használhatták az evangélikusok a templomot, mert — úgymond — valamikor katolikus templom volt.

Törvény biztosította azt, hogy luteránus papok csak saját felsőbbségük által vizsgáltassanak meg — és ne idéztessenek katolikus püspöki szék elé —, mégis ez történt számtalan esetben és ott olyan zaklatásnak voltak kitéve, hogy az minden elképzelést felülmúl. — Hihetetlen sok azoknak az igazságtalanságoknak a száma, amikor lelkészlakásokat és lelkészi javadalmakat vettek el egyik napról a másikra — hogy a régi sérelmek orvosoltassanak —, de senkit nem érdekelt kenyér és hajlék nélkül maradt papi családok sorsa. — Csak nagyon is töredéknyi szemelvények az igazságtalan sérelmek tengeréből. — Kérdezhetné valaki, hogy nem volt hely, fórum, hatóság, illetékes felsőbbség, ahová és akikhez a luteránusok panaszaik orvoslásáért fordulhattak volna? Talán sok kérdésre választ ad az a tény, hogy — bár az ország lakosságának egyharmad (!) része még így is evangélikus volt, tehát hárommillió lélek —, alig egy százaléka volt evangélikus a hivataloknak. Viszont tény az, hogy a klérus minden hivatalban, a legfőbbektől kezdve a kis hivatalokig első szó jogú képvisellel bírt, nem kérdéses a benyújtott panaszok sorsa — eltekintve azok nagyon is jogos voltától. — A panaszok a legdöntőbb többségükben a klérus részéről ért valamely sérelmeket tartalmazták, a benyújtott panaszokat a klérus képviselői fogadták és bírálták el, így az lett a következménye, hogy azok voltak az ügyek ítélő bírái, akik ellen a panaszt emelték. Csak egész kevés jogi érzék kell az ilyen eljárások jogossági és igazságossági mértékének megítéléséhez.

Voltak illetékesek arra is, hogy a királyhoz érkezett panaszokat felterjesztés előtt „átfésüljék” — természetesen sohasem a luteránusok érdekeinek megfelelően —, az előterjesztés adta lehetőségekkel is igen ügyesen éltek — könnyű ezeketán elképzelni azt, hogy mi lett a végső döntés és a királyi kegyvel induló végzés a király nevében — de tudta nélkül —, hány és hány esetben szorítóbb jellegű szigorú ítélet. Elég magyarázatul annyi, hogy a klérus mindenütt ott volt és akarata, szava döntő volt.

Az evangélikusságra nehezedő és folyton súlyosbodó terhek és sérelmek között voltak olyanok is, amelyek alig hihetők. Ha nem bizonyítanak minden kétséget kizáróan okmányok, el sem gondolná az ember, hogy a sérelmek orvoslása ürügyén (katolikus egyházon esett „sérelemek”) az evangélikusság terhére mennyi jogtiprás történt. Ha valaha az égbekiáltónak fokozata, az közelítené meg azt a jogtalanság, kegyetlenség és visz-

szaeelés sorozatot, amelyet a „visszaszerzendő lelkek iránt támasztott jogos igény” és a kárhozattól való mentési szándék alapján számtalan esetben megtörtént. Természetesen a luteránusok érdekét védő és támogató rendelkezések és törvények teljes figyelmen kívül hagyásával. Családjogi törvények, gyermekek vallásának dolga, házasságkötések, és megkötött házasságok elbírálása, gyermekeknek szüleiktől való elszakítása, gyermekek törvényességének visszamenő erejű felülbírálása stb. tekintetében annyi igazságtalanság és visszaélés történt, hogy azt már maguk az illetékesek is megsokallták nem egy esetben emberséges érzésű katolikus főpapok emelték fel tiltakozó szavukat ellene. Persze a hangadó többség nem a jobbérzésűekből rekrutálódott.

Ha evangélikus sértette meg akármilyen kis mértékben a törvényt, a periraton nagyon is súlyosbító tényezőként legfelül ott lévén a vallása megjelölése — csak a legrosszabbra számíthatott. Súlyosabb vétek esetében is enyhítő és mentő tényező volt az, ha valaki katolikus.

Ha katolikus pap sértette meg a törvényt — nagyon súlyosnak kellett lennie a véteknek —, csak egyházi főhatósága elé kerülhetett dorgálásban — ha nem discséretben — részesült. Evangélikus lelkésznek a vétség kis töredéke is elég volt ahhoz, hogy szigorított bírósági eljárás után olyan pénz- vagy egyéb büntetésben részesítsék, ami enyhén szólva is vérlázító.

Berzeviczy könyve — sine ira et studio — tekintélyes szakaszában foglalkozik a fentebb említett igazságtalanságok és jogsértő esetek ismertetésével. Időt, helyet, körülményt, nevet és sérelmet pontosan leír. Említ persze néhány gondolkodásra készítő általánosságot is — de sohasem légbőlkapottan.

Pl. nem is gondolná senki, hogy milyen kitűnő fegyver és eszköz volt a luteránusok ellen a katonaszedés, vagy fogás. Katolikus fiatalokra, vagy nem tartottak csodálatos módon igényt, vagy nem keresték őket, viszont riasztó pontossággal tudták a luteránusok számát és nevét. De volt reménye a szabadulásra, ha hitét megtagadta — a katolikus lehetőleg ne vérezzen —, ez is védi a katolikus egyházat.

Luteránusnak jogtalan templomlátogatásért börtön járt. Rablógyilkosok és más gonosztevők közé került legtöbbször, azok utasítást kaptak, hogy lehetőség szerint gyötörjék — ha panaszt mert tenni, igazsághoz sem volt, lázadónak minősült, pedig úgy is elég volt a hordoznivalója.

Könnyen járt börtönbüntetés, mint lázadónak azért is, ha valaki luteránus létre nem volt hajlandó Máriára és minden szentekre esküdni. Nem mentette fel ez alól vallási meggyőződésének szabadsága, hiszen a Regnum Mariae meghatározás nagy erejű egyházi és politikai érv volt. Csodálatos módon csak evangélikustól követelték mindenek fölött való erővel az esküt így — egyéb keresztény, vagy zsidó ember zavartalanul élhetett vallási meggyőződése szerinti eskütevással. —

A szerény lehetőségekre való tekintettel — bár jelentőségénél fogva sokkal nagyobb tért és mélyebbreható tárgyalást érdemelne a kérdés —, érdemes egy keveset beletekinteni *visszakényszerítés jogi jogtalanságai*ba.

Kezdődött a gyermekek törvényességének és vallási hovatartozandóságának bolygatásával és rögzítésével —, s ezzel párhuzamosan, de nem kevesebb eréllyel a házasságkötési ügyek — természetesen csak vegyes házások esetében, visszaható erejű vizsgálataival.

Ha valakire a katolikus egyház igényt támasztott — és kire nem támasztott —, akkor ott a szülők, sőt nagyszülők házasságkötési körülményeit is bolygatták, jogos volt-e és nem sérelmes a katolikus egyház

szempontjából a házasságkötés!? Rengeteg zaklatás püspöki consilium előtt — ebből származhatott erőszakos újraesketés —, recopulatio —, vagy a házaselek egymástól való elszakítása — sok esetben sok évi házasság után is... Azután a gyermekek, sőt sok esetben már az unokák vallásának utólagos jogi (!) rendezése, mindez rengeteg gond, zaklatás, költség és preskedés után, szinte minden esetben reánk nézve vesztes és hátrányos döntésekkel, a fellebbezés jogának reménye nélkül!

Volt ugyan számtalan alkotmányos határozat arra nézve, hogy még az a gyermek is, aki ugyan jog szerint katolikus kellene, hogy legyen, de evangélikusnak neveltetett, 18 éves koráig hagyassék békességben, utána ő választhat, hova akar tartozni vallásilag — ez gyakorlatilag azt eredményezhette, hogy a gyermekeket egyszerűen erőszakkal, megvei hajdúkkal kitepették a szülők kezéből, valahová, sokszor harmadik- negyedik vármegyébe elvitték, és a szülők költségén biztosítva az eltartatást, addig nevelték, amíg vissza nem térítették lelke megmentése érdekében oda, ahova tartozott jogilag. Itt még csak annyit, hogy jogosnak ítélt esetekben 6 hetit oktatásról volt szó a vonatkozó rendeletek értelmében, de ahányszor hat hét, már azok döntésétől függött, akik a „lelkekért hordott felelősséggel cselekszenek”.

A könyv bizonyossága szerint nemcsak a kiskorú gyermekek, hanem sokszor meglett vagy idős emberek is ki voltak téve mérhetetlen zaklatásoknak — lehet, hogy valamelyik nagyapjuk nem volt „Akatolikus”.

Essék néhány szó az üldözések jogi megalapozottságának biztosítása érdekében arról, hogy — úgymond — azért történik ez itt, mert Írországból is üldözik a katolikusokat!

A könyv szerzője beutazta Angliát és Írországot is. Valóban voltak állami főhivatalok elnyerésénél szigorú megkötések, sőt kizárások is, de nyugodtan gyakorolta mindenki a katolikus vallást, bárki minden további áttérhetett katolikus vallásra. Londonban és más nagy angol városokban igen sok katolikus, sőt „újkatolikus” élt teljes bántatlanságban természetesen, de a szembeszegülő és lázadó magatartást (összeesküvések) büntették.

„Iskola és temetőpolitika” említése előtt világítsa meg egy-két szó azt a magatartást — erőszakosorozatot —, amely korbáccsal kergettette be a katolikus templomba a lelkeket, az evangélikus templomból ki a híveket, és pribékekkel őriztette a házat, hogy a haldokló ne kaphassa hite szerint a halálos ágy utolsó vigasztaló szolgálatát, mert katolikusnak kellene lennie!

„Nincs iskola, meghal az egyház.” „Elvesszük, hogy ne legyen, ha építenének, majd mi mondjuk meg azt, hogy milyet, hol, és milyen tartozékokkal — ha bírják —, és azt is, hogy mit tanítsanak benne. Fél évszázad elég a pusztulásukra.”

Ki hinné el azt, hogy van dogmatikai alap holtaknak a sírjukból való kiforgatására, mert „evangélikus holttestek megszenteltségtelenítik a megszentelt katolikus földet”! Még püspök is körömszakadtaíig védelmezte ezt a „keresztény” alapvetel vármegyei hatóságokkal szemben, akik krisztusi szeretetre, testvéri humánusra hivatkozva kérték a szigor enyhítését. Részben hiába.

Szerző a hála és elismerés kifejezésével hajol meg II. József uralkodói és következetesen emberséges magatartásának emléke előtt. Felmérhetetlen veszteség volt az evangélikusokra nézve az uralkodó korai halála és az utána való gyakori trónváltások ideje.

Az enyhülni kezdő teher visszاسúlyosodott.

A műben nemegyszer és határozottan szólal meg a tisztelt és hála szava azok iránt a főpapok és katolikus főurak iránt, akikben volt elég

evangéliumi szellem és tárgyilagosság arra, hogy ne engedjék az evangélikusokon megmaradni a lázadás és lázadói magatartás vádjának pecsétjét, elismerték az evangélikusok hűségét, szorgalmát és lelki szabadságukkal való élniakarásuk Istentől adott jogosságát, és segítséget is nyújtottak ehhez. Ilyenek is voltak, és nem is kevesen az elmúlt három évszázad leforgása alatt. Áldassék emlékük.

Szerény ismertető munkám nem érheti fel erőteljesség dolgában a szóban forgó művet. A mű egyházszeretettel íródott éppen 150 éve, megérdemli a megbecsülő forgatást.

Jakab Miklós

MEGJELENT

**D. Dr. Pálffy Miklós,
Muntag Andor,
Solymár Péter:**

AZ ÓTESTÁMENTOM VILÁGA

című könyve

Ára: 100,— Ft

Megrendelhető a Sajtóosztályon

Az igehirdető műhelye

Az igehirdetési előkészítőkkel lelkésztestvéreink szolgálatát igyekszünk segíteni. Igehirdetésünknek a mai embert megszólítóan, tanácsolóan és segítően kell megszólalnia a gyülekezetben.

Advent első vasárnapjától kezdve minden textushoz két igehirdetési előkészítőt készítettünk.

Abban a reménységben vagyok, hogy ezáltal még hathatósabb segítséget nyújthatunk Isten örök igéjének „mai” megszólaltatásához.

A Szerkesztő

ADVENT 1. VASÁRNAPJA

Mt 21,1—9

Jézus jeruzsálemi bevonulási történetének sok ószövetségi utalása van. (Ézs 62,11 Zak 9,9 Zsolt 118,25.26.) Tartalmi összecsengése még sokkal több ószövetségi próféciával kimutatható. Ezek a próféciák mind a Messiásra vonatkoznak. Az evangélista a 4—5. vers magyarázó-értelmező szavaival azt húzza alá, hogy a Bethfagéből Jeruzsálembe igyekvő Jézus a Messiás.

Az a Messiás érkezik, aki nem felelt meg kora messiási várakozásainak, de tökéletesen megfelelt Isten ígéreteinek és terveinek. Izrael vezető közvéleménye másféle Messiást várt, mint akit Isten küldött. A textus tehát nemcsak tényt közöl, hogy Jézus a Messiás, hanem azt mondja, hogy a kegyes várakozások ellenére ez a názáreti Jézus a Messiás! A jeruzsálemi bevonulás Jézus szenvedéstörténetének a nyitánya. Jézus — az evangéliumok tanúsága szerint — többször járt Jeruzsálemben, de ilyen ünnepélyes fogadtatásban csak ebben az esetben van része. Ez azt mutatja, hogy az evangélium különösen hangsúlyozni akarja azt a tényt, hogy Jézus utolsó ízben súlyt helyezett arra, hogy Messiásként lépjen a szent városba. A 118. zsoltár szavaival üdvözlő „kisemberek” tömegének kiáltása messiási proklamáció. Jézus tudatosan és hangsúlyozottan messiási mivoltában lép be a városba. Ellenségei, a farizeusok, papi fejedelmek váltig tagadták, hogy ő a Messiás, ezért igyekeztek minél előbb törvényszékre adni és kivégeztetni.

Jézus bevonulása messiási bevonulás és az utána történő események a Messiással történnek. A papi fejedelmek Jézus nyilvános megaláztatásával, kivégzésével azt akarták dokumentálni, hogy Jézus nem a Messiás, Isten felkentje. A Messiással ilyesmi nem eshetik meg. Ezzel szemben Jézus már korábban is kinyilvánította, hogy az Emberfiának, Isten küldöttének ez az útja, célja.

Feltehetően Jézus előkészítette a jeruzsálemi bevonulást. Utal erre az, hogy az említett tulajdonosnak elég egy üzenet az „Úr”-tól és rendelkezésre bocsátja a hátsálatot a bevonuláshoz.

Jézus nem rangrejtett Messiás, nem „álruhás herceg” volt, amikor alázatosan és szelíden, számárháton ment Jeruzsálembe. A 4—5. vers

éppen azt emeli ki, hogy Jézus így volt valóban, igazán Messiás. A Zakariás próféta által említett jövendölés a békességet hozó, kezívet eltörölő, tehát az ember számára új életformát hozó Messiást ábrázolja úgy, ahogyan Jézus Jeruzsálemben vonult. Ítéelő, harcot hirdető Messiás helyett a békesség — Zakariásnál leírt — fejedelme jött el. Igazságot hoz az embernek, amely nem a fegyverek erején nyugszik. Tehát: olyan emberi közösség megvalósulását hirdet, amelyben nem a fegyverek képviselik az igazságot, illetve a fegyver valóban és csakis az igazság védelmére szolgál világtávlatokban is.

A jeruzsálemi bevonulás, mint a passio-történet bevezetése, arról szól, hogy az utána következő események következetesen a messiási küldetéshez tartoznak. Nem történt baleset a Messiással, nem szanalomra méltó vereségét jelentették a Messiásnak, hanem Jézus valóban úgy Messias, ahogyan az evangéliumok leírják és Isten tervével tökéletesen egybevág minden szava, cselekedete és egész földi sorsa.

Jézus ma is ugyanaz a Messiás! A Jeruzsálemben számárháton bevonult *Jézus ma sem vállalja az ecclesia militans, vagy ecclesia triumphans fővezerségét*. Kétezer év után sem kiálthatjuk ki ilyenén. Nyilván akkor sem ez akart lenni! Az alázatosság és számárháton ülés a textusban nem az emberi szerénység égig magasztalása, az önmegtagadás érényének a szimbóluma. Egyszerűen ellentéte annak a sok harcos, rideg, kihívó, uralmi igényű, politikai színezetű várakozásnak, amit Jézus, a Messiás nem vállalt!

A via crucis kezdete volt a bevonulás, amit megismételni sem nem lehet, sem nem szükséges. Nem szenvedésre hívás tehát a szenvedés, nem a tüntető mártíromkodásra felszólítás. Egyszerűen Jézusnak, a Dia-konosznak az emberrel vállalt szolidaritását ábrázoló-megélő útja kezdődött. Jézus embert mentő, emberrel azonosuló, emberért végzett messiási szolgálatának kiemelkedő eseményéről tudósít a textus. *Ezt a szolidáris, szolgált szeretetet kívánja tőlünk is*, a magunk módján és helyén. Nem az ő cselekedeteinek a kopírozását igényli, hanem azt, hogy az ő igéjén tájékozódva ki-ki keresse meg, találja meg és élje meg a maga környezetében a diakónia aktuális, személyre szabott életformáját.

A 118. zsoltár templomi introitus zsoltár volt. A textus szerint nem a templomban, hanem Jeruzsálem külvárosában, az úton énekelte az ünneplő tömeg. Kívül a „szent helyen”. A hozsánna szó jelentése áldás-kérés. Kb. így adható vissza „áldjon meg bennünket az Úr!”. Áldjon meg tehát a Dávid fia által. Legyen áldás a jövetelén, áldassék meg a magasságból az Úr népe.

Ádvent első vasárnapján nem a szelídség és alázat érényét magasztaljuk. Nem is csupán az állandóan felénk közelítő, szüntelenül hozzánk jövő megfoghatatlan Jézusról szólunk. Sokkal inkább arról a Jézusról, aki határozottan és tudatosan úgy jött, ahogyan jött, Isten válogatás nélküli szeretetét, szolidaritását hozza az embervilágnak. Régen is, ma is tele volt hamis reménységekkel emberképzelte várakozásokkal a világ a Messiás iránt. Nem harcolni, nem diadalmaskodni, nem is egyszerűen szenvedni akar velünk a világban, hanem szolgálni akar a békét, igazságot áhító világban velünk együtt, azokkal közösségben, azok oldalán, akik a békesség és jóakarát szent ügyét képviselik. Természetesen hozzátartozik a Messiás művéhez a bűnök bocsánata és az örök élet ajándéka. Ezek azonban csak méginkább aláhúzzák evilágban való felelősségünket.

Baranyai Tamás

ADVENT 1. VASÁRNAPJA

Mt. 21,1—9

Amikor elkezdjük énekelni megszokott ádventi énekeinket, akkor óhatatlanul erőt vesz rajtunk az ádventi hangulat. A közeledő karácsony várakozással tölti el a szívünket. Úgy gondolom, hogy ez eddig rendjén való is lenne. Nekünk azonban itt mégsem lehet megállni. Tovább kell menni! El kell jutni oda, ahová eljutott Náthánael, Simeon, Anna és még sokan mások, akik Izráelben a váltságra, az Úr szabadítására vártak. Az Úr szabadítása utáni várakozással a szívemben lesz csak hasznos dolog odafigyelnem Jézus érkezéséről szóló evangéliumra. Csak így tudom én is elmondani, hogy áldott, aki jön az Úr nevében.

1. *Ki az, aki egykor eljött és azóta mindig jön.* Nem az jött el, akit hamis reménységek alapján sokan vártak. Egy olyan Messiás, aki a rómaiak ellen gyűjti össze az embereket. (Csel 5,36) Ehelyett eljött az a Jézus, aki beteljesítette Isten akarátát úgy ahogyan azt a próféták jóelőre megjövendölték. A bevonuláskor és később is úgy áll előttünk Jézus, mint aki maga irányítja a történések menetét. Nem elszenvedi a halált, amelyet nem tud kikerülni és nem is akar kikerülni, hanem szinte erőlteti azt, amikor elérkezettnek látja az idejét. (Mt 26,54) Mindezt azért, hogy véghez vigye az Atya akarátát.

Amit Jézus véghez vitt külső megjelenésében nagyon alázatos és nagyon nyomorúságos. Bevonulása cseppet sem hasonlít igazi királyok bevonulásához. Király egy szamárháton! Még a szamarat is az övé, használat után vissza kell adnia. Király ő korona nélkül, kard és fényes kíséret nélkül.

Az Isten akarátát beteljesítő Jézus mégis méltán kapja a hódolatot. Mint valamikor az ószövetség idejében Jehu király megválasztásakor a hódolat jeleként levetették a fejedelmek felső ruháikat és letették Jehu lábai alá. (2 Kir 9,13) Így történt itt is! Mindenkorra példát mutatva arra, hogy miként kell a hódolatnak és ujjongásnak szívből fakadnia és külső jelekben is megnyilvánulnia. Törekeny emberi hang hordozza azt, aki egykor eljött és ma is hozzánk akar jönni. Ez a Krisztus mai alázata és elrejtettsége. Mégis élő úrként lép elő a bizonyágtételünkből. Úrnak és királynak bizonyítja meg magát az életünkben. *Jézus amikor hozzánk jön,* (azért jön, mert) *összegyűjti a szétszórtakat.* Látja sokféle emberi nyomorúságunkat, a bűn sokféle rontását bennünk és gyógyítani akar.

2. *Kik azok, akik vele jönnek?* Az övéi jönnek vele. A hozzá tartozók. Akik az övéinek vallják magukat. Gyakran nem értették Jézust. Csak akkor érthető Ő ma is, amikor a nehezebbik részt vállalva, a szolgálat felől akarjuk Őt megértetni. Lemondva minden uralkodási ígényről, tekintély követeléséről, mindenféle különleges státuszról és a segítség szándékával közeledünk az emberekhez. Akkor kezd érthetővé válni az evangéliuma, a egy-egy tanítása a megbocsátásról, az emberiségről, a házasságról, a gyerekek neveléséről, a társadalom iránti kötelességünkről, stb.

Kik azok, akik eléje jönnek? Ez a sokaság. Sokszor úgy látszik, hogy a pillanat emberei. Hogyha a pillanat úgy kívánja, akkor eléje mennek és hozsannát kiáltanak. A hozsanna egy ősi segítségülhívás. (2 Sám 14,4) Jézus korában nemcsak segítségül hívás, hanem a segítség elnyerésének bizonyossága is benne van.

Sokaság helyett inkább a Vele járókra és akarata szerint munkálkodókra van szükség. A munkahelyeken derűsen és lelkiismeretesen dolgo-

zó emberekre. A családi életet örömmel és szeretettel megtöltő emberekre. A lelki szegényekre, akik megüresített szívvel mindig készek arra, hogy Jézusban legyenek gazdagok.

Völgyes Pál

Laikus kérdések és szempontok Mt 21,1—9-hez

Isten egész életünkre szóló „ajándéka” közeleg az Olajfák hegye felől... Népének királya Ő, aki mögött ott van egész élete csodája. — Az egyházi esztendő elején útja végét járó Úr Jézussal találkozunk, őt köszönti a zarándokok hozsannája. Könnyű az evangélistának a bevonulási történetet az őszötvetségi messiási igékkel kapcsolatba hozni, összefoglalni. De — honnan tudta Jézus kihez lehet küldeni tanítványait az előtte álló faluba? (vs. 2) Mi van amögött, hogy Jézus nyugodtan mondhatta, ha számonkérik a szamárcsikó elkötését, mondjátok „Az Úrnak van szüksége rá”. (vs. 3.) Mi váltotta ki a sokaság hozsannáját, másszóval, honnan tudták meg, hogy ki az, aki közöttük vonul Jeruzsálembe? Mindenesetre Jézust követni, karácsony felé fordulni csak olyan egész szívvel, olyan örömkészen érdemes, ahogy ezt kifejezi a leterített felső ruha és az útra fektetett lomb. Sokszor hallottuk szöszékről, hogy a hozsannázó sokaság Jézus kihallgatásakor feszítse meg-et kiáltozó tömeggé változott. Hogy ez a két sokaság azonos-e, ez nagyon vitatható. Nem kérdéses viszont, hogy az alapigében szereplő sokaságot kérdezték meg a városba érve „Kicsoda ez”, akit ti éltetek. (vs 10—11.) A Krisztust váró és követő életnek mindig van „megmozdító”, a környezetet előbbre vivő, a közösséget mozditóan szolgáló kihatása. Ilyenkor (!) ma is előfordul a visszakérdés: Kicsoda az, akinek a nevében fáradoztok. Megkérdezzeten szóban se mondjunk kevesebbet korunkról. (53)

ADVENT 2. VASÁRNAPJA

Két ádvent között

Lk. 21,25—36

Ádvent második vasárnapjának igéje tekintetünket a második ádventre, Krisztus Urunk dicsőséges visszajövetelére irányítja. Azonban ezt nem úgy teszi, hogy megfélekedzene az első ádventről, illetve jelen életünk kérdéseiről. Sőt ellenkezőleg. Krisztus Urunk dicsőséges visszajövetelére való utalás csak azért történik, hogy ez segítsen bennünk jelen feladataink megtalálásában és megoldásában, hogy az utolsó ádvent fényéből és ragyogásából fény hulljon jelenünk harcára és küzdelmére, hogy reménységgel töltsse el a szívünket: érdemes felvenni a küzdelmet, mert az első ádvent erejéből és az utolsó ádvent reménységéből merítve a győzelem biztos tudatában tehetjük ezt.

1. *Emeljétek fel fejeteket!* Erre a biztatásra minden kor keresztyéniségének nagy szüksége van. Szükségük volt a tanítványoknak, akik előtt ott állottak még a nagypénteki események. Szükségük volt az első keresztyéneknek, akiknek nemcsak a zsidók gőgjével, de a zsidóságnak és Jeruzsálemnek közelgő veszedelmével, illetve az ebből a veszedelemből származó problémákkal is meg kellett küzdeni. Igénk apokaliptikus vo-

násai ennek a korszaknak az eseményeire utalnak. De szükségünk van erre a biztatásra nekünk ma élő keresztyéneknek is. Nemzedékünk két világháború apokaliptikus eseményeit élte át, s nem tud megszabadulni a harmadik világháború, az atompusztulás árnyékának félelmétől. Igénk bizonyossá tesz bennünket, hogy nem azoknak van igazuk, akik rezignáltnan belenyugodnak az emberiség pusztulásának gondolatába, hanem akik felveszik a harcot a háború ellen, illetve az ellen a gondolat ellen, hogy a háborúba, a pusztulásba, az emberek nyomorúságába bele kell törődnünk, mert mit sem tehetünk ellenük. Emeljétek fel fejeteket — ez azt jelenti, hogy fel a fejjel! A dicsőségesen visszatérő Jézus erejével reménységgel vehetjük fel a küzdelmet a háború, a pusztulás ellen. Tárgyaló asztalok mellett is el lehet dönteni az emberek és népek között feszülő vitákat és problémákat. Nem reménytelen az a küzdelem sem, amely az igazságosabb társadalmi rendért, az éhező és nyomorban vergődő harmadik világ felemeléséért folyik. De nem reménytelen az a küzdelem sem, amely környezetünk tisztaságáért folyik, hogy világunk, a föld, a víz, a levegő ne a halált és a pusztulást lehelje az emberek felé, hanem az élet biztosítója legyen. Emeljétek fel fejeteket, mert Jézus, aki egyszer itt járt e földön, s akinek erejében, hatalmában és visszajövetelében hiszünk, és élet Ura és a békeesség fejedelme.

2. *Az én beszédeim el nem múlnak!* Hogy a küzdelemben el ne csüggedjünk, hogy valóban felemelt fejjel tudjunk végezni szolgálatunkat és feladatainkat, az a Jézus, aki egyszer itt járt e földön, és akinek dicsősége visszajövetelét várjuk, igéjében ma is itt jár köztünk. Az én beszédeim el nem múlnak! Ez a biztatás azt jelentette, hogy ne féljétek, én veletek vagyok minden körülmények között. Különösen akkor, amikor úgy érzitek, hogy mindennek vége, mert nincs kiút és szabadulás. Vegyétek elő akkor az én ígémet, emlékezzetek szavaimra, tetteimre, s ez által találkoztok velem, s ebből a találkozásból erőt és reménységet nyertek, éppúgy, mint erőt és reménységet kaptak Palesztinában a betegek, az elesettek, a szegények a bűnösök. Milyen jó, hogy Jézusnak ezt a jelenlétét az igében ma is átélhetjük! Milyen jó, hogy a templomok csendjében, a csendes szobák meghitt atmoszférájában találkozhatunk vele, aki ma is erőt ad a megfáradottnak, vigasztalást a kételkedőnek, aki ma is felemeli az elesettet. Milyen jó, hogy ez a Jézus az új egyházi esztendőben is közeledik felénk, hogy erőt adjon, hogy biztasson, hogy nyitogassa a szemünket szolgálatunk céljának meglátására. Engedjék, hogy kiűzze félelmünket, hogy megnyissa vaksi szemünket, hogy fásult és közömbös szívünket megtöltse étellel és melegséggel. Hogy megláthassuk feladatainkat a családban, a társadalomban, népünk életében és az emberiség nagy családjában. S ne csak lássuk a feladatot, hanem igazi szolgáló szeretettel adjuk tovább Urunk erőt adó jelenlétét. Mert így lesz igazán valóság, hogy az igében közöttünk van, így értjük meg igazán, mit jelent ígérete: Az én beszédeim el nem múlnak!

3. *Vigyázzatok magatokra!* Ezt a szolgálatot csak úgy tudjuk elvégezni, ha éberek vagyunk. Ezért hangzik a biztatás: Vigyázzatok magatokra! Az éber vigyáznak két kísértése van. Az egyik a közömbösség, amikor megfásul a szívünk, s úgy érezzük, nem érdemes semmivel se törődnünk. Hiszen úgyis megy minden a maga útján, mi nem sokat szólhatunk bele a dolgokba. Ez a magatartás nagyon veszélyes, mert oda vezethet, hogy nemcsak a dolgokba való beleszólásnak, illetve a dolgokkal való törődésnek nem látjuk értelmét, de értelmetlennek és céltalannak tűnik az egész élet is. Nagyon divatos betegség ez! Vigyázzatok magatokra, hogy ne essetek ebbe a kísértésbe! A másik kísértés, amikor nem józanul és reálisan nézzük az élet dolgait. Igénk ezt úgy fejezi ki, hogy

„mámor és részegség”. A realitások talajáról való elrugaszkodás sok veszedelemnek a forrása. Sok ember azért elégedetlen és boldogtalan, mert álmiai nagyon messze vannak a valóságtól. Ugyanez érvényes népekre és társadalmakra is. Az egész emberiség életében is nagyon veszélyes, ha egy nép kalandor módon figyelmen kívül hagyja a realitásokat. Ezzel nemcsak magát sodorja veszélyes kalandokba, hanem környezetét is. A nemzetközi életben mindig egyik alapvető követelmény a „réalpolitika”. Számunkra, evangélikusok számára nem nehéz ezt a szempontot szem előtt tartani, hiszen Luther egész életével, magatartásával, sőt tanításával is aláhúzta a „józan ész” fontosságát. Az Isten igéjének vezetése alatt álló józan ész a legfőbb feltétele annak, hogy éberek maradjunk, s ezáltal ne érhesen bennünket váratlan meglepetés.

Keresztyén életünk és szolgálatunk idejét és helyét igénk alapján így fogalmazhatjuk meg: két ádvent között. Ez azt jelenti, hogy életünk és szolgálatunk akkor lesz Istennek tetsző, ha áthatja az az első ádventnek az igéből áradó ereje, s beragyogja a második ádventnek Jézus igéretéből sugárzó reménysége.

Dr. Selmeczi János

ADVENT 2. VASÁRNAPJA

Lk 21,25—36

...emeljétek felfejéteket!

A megszokott ünnepi készülődésünkbe, ádventi hangulatunkba nem illik bele ez az ige. Az elmúlt vasárnapi evangélium, az alázatosan érkező Jézus híre kedves a fülünknek, s lélekben mi is kisieltünk „Jeruzsálem utcájára” és köszöntöttük Jézust a gyermekekkel együtt: áldott, aki jön az Úr nevében! — A dicsőségesen érkező Jézus Krisztus híre azonban első pillanatban mellbeüti az embert, s szinte menekülni szeretnek előle Hóseás próféta szavaival: „...mondják majd a hegyeknek: borítsatok be minket!, a halmoknak pedig: omoljatok reánk!” (Hós 10,8) — Ne is lássuk, ne is találjon reánk ez a Jézus Krisztus.

Ehelyett Jézus biztatása hangzik: „egyenesedjétek fel, emeljétek felfejéteket”! (28. vers). Vegyétek át a Jézusra figyelő tevékeny ember testtartását, hogy a dicsőségesen érkező Ember Fia, azaz Jézus Krisztus ilyen munkában élő boldog emberként érkezétek hozzád!

Ez a Jézusra figyelő, tevékeny életforma — ha bonckés alá vesszük — igen összetett, de az összetettségében van a szépsége és jövőt ígérő reménysége.

1. Azzal a tudattal figyelhetünk Jézusra és végezhetjük dolgunkat, hogy minden, ami a világgal és a világban történik, annak a Jézus Krisztusnak a fogadására készülés, aki a világ Megváltója —, akiben Isten nagyon szereti a világot. Isten országa közelségét (31. vers) érezhetjük abban, hogy — a pusztulástól való félelem, vagy az egymásért felismert és vállalt felelősség — tárgyalóasztalhoz ülteti a népek felelős vezetőit és kimerítő tárgyalásokon fáradoznak a világ békéje ügyéért, az elnyomott népek felszabadításáért, az elmaradott népek felemelkedéséért.

2. A keresztyén embernek tudatosan kell készülnie Jézus hatalommal való érkezésére. Különös példa erre a mai vasárnap és a mai vasárnap evangéliuma. Az evangélium központja ez: Jézus eljön. A vasárnap pe-

dig belesik abba a készülési időszakba, amikor terveinkben, titkainkban karácsony estére készül a szívünk. Karácsonyra örömeért fáradozunk. S ezt szeretettel tesszük — a vásárlás, a tömeg, a kiadás, a csomagcipelés is más fáradtság ilyenkor és így. — A Jézus érkezésére készülő keresztény ember ilyen örvendő reménységgel és a világban való hűséges szolgálattal éli minden napját! Az öröm és a szeretet a szolgálat motorja a család körében is, a társadalomban is!

3. Ez a készülődés alapvetően ezen múlik: vigyázatok magatokra! (34. vers). Ki-ki magára! Kinek-kinek magának kell az életúton helytállnia és a közösségekben (család, társadalom) a helyes magatartást megkeresnie, megtalálnia és követnie. Kinek-kinek magának kell hitén, szeretetén, hűségén keresztül alkalmassá válnia a közösségi életre és a másokért való szolgálatra.

a) *Jézus hatalommal visszaérkezésére készülve járjunk könnyű szívvel!* Könnyű a szíve annak, aki tudja: neki sok bűne megbocsáttatott! „Elnehezedett” szívvel nem lehet őszintén, igazán közösségi ember az ember. Lehet cimbora a könnyelmű életben, lehet ivótárs a részégségig, lehet társ a kábítószerélvezésben, lehet részestárs a bűnben. — Elnehezedett szívvel bele lehet menekülni a gondokba, ott lehet nyögni és panaszkodni a „sorstársakkal”. — S közben mindezek lekötik az időnket, energiánkat, gondolatainkat, figyelmünket. Ez az, amire Jézus szavát így módosíthatom: így nem vigyázhattok magatokra!

Jézusnak ez a biztatása — amire Luther nagyon helyesen emlékezett — nem azt mondja, hogy az Ember Fia jön, hanem „meglátják az Ember Fiát” — rázzon fel bennünket bűneinkből, hamis „szolgálat-formáinkból”, az elnehezedett szív állapotából! Bűneinket megbánva, bocsánatát kérve és a bűnbocsánat elfogadása tehet alkalmassá az embertárs mellé könnyű szívvel való odaállásra, szolidaritásra, élethelyzete megváltoztatására!

A bűnbocsánat igen drága ajándéka a tiszta lelkiismeret. Tessedik Sámuel mondása volt: „a jó lelkiismeret állandó ünnep”. Az ilyen szolgálatban van Jézus közel — s ez ma is igazi ünnep.

b) *Jézus hatalommal és dicsőséggel visszaérkezésére készülve járjunk józanul és éberen!* A józanság és éberség a felelős, tevékeny, krisztusi érzülettel átitatott életforma, cselekedetforma (diakónia) az emberi közösségekben. A gépjárművezetőktől elvárjuk, hogy a volánhoz józanul üljenek és éberen vezessenek. Különös veszélyhelyzetet teremt — emberéletben és anyagi értékekben — az ittasság és a figyelmetlenség.

A család körében, a társadalomban, ahol emberek élnek körülötünk, különös felelősség van a vállunkon, mert életformánknak, cselekvési módunknak — felelősségünknek vagy felelőtlenségünknek — döntő jelentősége van az eljövendő dolgokra!

Karácsonyra, az öröm és szeretet ünnepére készülünk ezekben a hetekben. Örömszerzők szeretnénk lenni, s készülünk szeretteink arcán az öröm és szeretet jeleit felfedezni.

Az elmondottakkal nem akarom ezt a váraokzást lehűteni, senki arcára nem akarom az öröm és szeretet mosolyát odafagyasztani. Inkább azt szeretném, ha a gyülekezet örömmel tudna tekinteni Jézus Krisztus jövelele elé, amely napot a bűnbocsánat és a Jézus érzületével végzett felelős tevékenység „kedves ítéletnappá”, „kedves utolsó nappá” (lieben jüngsten Tag) tenné az életünkben — ahogyan Luther prédikálta.

Igy készül Isten népe karácsonyra és ama „nagy karácsonyra” egy időben! Bár „méltókká tétetnénk” erre az örömnüpre!

Detre János

Ha Jézus mindenkéért meghalt, Isten akaratából, miért ítél Isten mégis kárhozatra egyeseket? Ha lesz kárhozat, milyenek lehet elképzelni? Utolsó ítélet nélkül is elképzelhető-e, hogy az emberi élet ezen a földön egyszer végső ponthoz ér el? Az atomhalál lehetősége nem befolyásolná-e Isten magának fönttartott döntését? Vajon Jézus hogyan mondaná-e el ezeket a beszédeket, ha ma élne és a mai ember tudását, fogalmait ismerve beszélne? Ha élnek emberek a Földön kívül is, azokra is vonatkozik az utolsó ítéletnek ígénkben olvasható határa? Ha egy ember elhatározhatja saját pusztulását (öngyilkosság), vajon nem határozhatja-e el az emberek egy csoportja a történelem végét, az egész emberiség pusztulását? Jó-e az embernek az, hogy szabad akarata van? Aki kárhozatra van (lesz) ítélve, bántja-e azt a kárhozat? Kik lehetnek itt a földön emberi példaképeink, hiszen mindenkinek lehetnek rejtett és kárhozatos törések, bűnök az életében? A példakép nem azt jelenti, hogy utánozni is kell őt! — Az emberi társadalomban mindig fokozni lehet a teljesítményt és eredményeket. Véget ennek csak egy természeti katasztrófa vagy az egyes ember számára a halál jelent? Lehet-e mindent figyelembe véve megítélni egy emberi életet? Jézus világos tiltó parancsa ellenére miért támadnak újra meg újra olyan szekták, amelyek számígtatják Jézus visszajövetelének pontos idejét? (4/a)

ADVENT 3. VASÁRNAPJA

Mt 11,2—10

Boldog, aki nem botránkozik meg!

„Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?” Amilyen határozott és egyértelmű Keresztelő János kérdése, olyan bizonytalan, hogy mi rejtőzik mögötte. Fájó csalódás, gyötrő kétkedés, kínzó bizonytalanság, vagy határozott fellépésre biztatás? Ez is, az is. Valószínű, hogy mindez együtt.

Ne csodálkozzunk, hogy Keresztelő János feltette Jézusnak ezt a kérdést. A börtön mélyén, megfosztva személyes szabadságától, kiszolgáltatva Heródes önkényének, nem saját sorsa, jövője érdekelt, hanem az ügy, amelynek szolgálatára rátette egész életét. Az ő ügye: Az Isten országa, a Messiás uralma. Eddig úgy hitte, hogy amit az atyák sóvárogva vártak, a próféták reménykedve jövendölték, most beteljesedett. Eljött a várva-várt Messiás. Most kétségek gyötrik. Hátha tévedett? Hátha mégsem Jézus a Messiás?

Keresztelő János elbizonytalanodásának, megingásának az volt az oka, hogy *mást várt a Messiástól, mint amit Jézusnál látott*. A félelmetes Bírót várta, aki kérlelhetetlen szigorral ítél, s e helyett Jézus irgalmas szeretettel hívta magához a bűnösöket. A diadalmas Királyt várta, aki visszaállítja Dávid ledöntött trónját, s ezzel szemben Jézus — saját szavai szerint is — szelíd és alázatos volt. A Keresztelő által elképzelt Messiás és Jézus között oly nagy volt a különbség, mint az ég és föld között.

Keresztelő János bizonyosságot akart. Nem rejtette, nem takargatta és nem szégyellte kétségeit. A tőle megszokott nyíltsággal feltárta azokat a legilletékesebbnek, Jézusnak.

Jézus nem vette zokon és nem utasította el a bizonytalankodó, kétségek között veegrődő rab kérdését. Nagyon komolyan vette, és válaszolt reá. Nem bizonygatta, hogy valóban ő a Messiás, ám amit mondott, az több volt mintha egyszerű igennel felelt volna. Szavai egyszerre idézték a próféták jóvendöléseit és a saját cselekedeteit. Így azok szinte szinkronba kerültek, egyidejűvé váltak. Az az egyidejűség többet nyom a latban, mint bármilyen bizonyíték. Jézus válasza a hitben való megerősítés klasszikus és eléggé nem becsülhető példája.

Keresztelő János kérdése egyszer hangzott el, de visszhangja századokon át hallható. Ma talán még erőteljesebben, mint bármikor az egyház története folyamán. Formája, megfogalmazása változott, de tartalma nem. A kérdés lényege: Kicsoda Jézus? Ma sokmillió ember kérdezi ezt. A legtöbbször egymástól, aminek az a következménye, hogy legkülönbözőbb válaszok születnek, egészen addig, mi szerint Jézus a szuper sztár.

Jézus személyének titka előttünk mindaddig rejtve marad, amíg magát Jézust meg nem kérdeztük, amíg Ő maga meg nem ismerteti magát velünk. Jézus hagyja magát megkérdezni. Nem veszi rossznéven, ha feltárjuk előtte hitbéli bizonytalanságunkat, kétségeinket. Ő megértéssel van irántunk mert ismeri a ember gyengeségét, állhatatlanságát. Sokszor Ő maga teremt olyan helyzeteket, a életünkben, amelyekben szembeesít minket magával, hogy így egyre jobban megismerjük őt.

Az időleges hitbéli bizonytalanság bár nem kívánatos és nagyon veszedelmes állapot, de megvan az a haszna, hogy megvéd az önhittségtől és a hamis biztonságérezéstől.

Igaza van Luthernak, amikor azt mondja: „Oratio, meditatio et tentatio facit theologum.” Ez utóbbit senki sem kerülheti el. Még a naivul és problémátlanul hívők sem, akik számára a hit világa, s benne Jézus személye olyan természetes, mint maga az élet. Ebben a helyzetben úgy érzi magát az ember, mint aki feneketlen mélységbe zuhan, és sehol nem lát olyan szilárd pontot, amelybe biztosan meg lehetne kapaszkodnia. Joseph Ratzinger professzor írja: „A hívő a semmi óceánján kétségek és bizonytalanságok közt hánykolódva éli meg hitét.” A hitnek hullámlását egyszerűen fejezi ki Szőnyi Benjámin szép éneke:

*Hitem pedig, mint a változó hold
Hamar elfogy, tölte alig hogy volt;
Hol felhat égig,
Hol meg elhal, s a homályban késik.*

A hitben való megmaradásnak és megerősödésnek az a feltétele, hogy minden kérdésünkkel Jézushoz forduljunk és reá figyeljünk. Aki Jézushoz fordul és reá figyel, az nemcsak megbizonyosodik arról, hogy kicsoda Ő, hanem másokat is elsegít Jézushoz, és megtapasztalja: „Boldog, aki meg nem botránkozik.”

Táborszky László

Senki meg ne tévesszen titeket!

A Messiás körüli tévedések egész hosszú sorát jegyezte fel a történelem. János tanítása a Messiásról csak fokozta ezeket. A Jézussal való találkozások pedig arra a meggyőződésre juttatták, hogy Ő a Messiás. Már pedig a Messiás cselekedetei „elő voltak írva”. Ezekkel az írott és a vallásos közhangulatban élő várakozásokkal szembesíti János a maga, Jézussal kapcsolatos tapasztalásait. Egyre azonban nem árt jól figyelni: a fogoly Jánost nem egyszerűen az izgatja, hogy tud-e rajta segíteni ebben a helyzetében. Sokkal inkább az foglalkoztatja, hogy a Messiás szava, tette tükrében igaz és helytálló-e mindaz, amit ő hirdetett felőle? Ezzel tulajdonképpen az egész eddigi életének és szolgálatának az értelmét kérdőjelezi meg. Hiszen amiről Keresztelő prédikált: az ítélet küszöbön állásáról az Jézus igehirdetésében is helyet kap, de úgy, hogy akik hallgatták, nem az ítélet rettentését és a megtérés „kényszerű” voltát, hanem az irgalom vonzását és a megtérés lehetőségét érezték belőle. Keresztelő úgy látja, hogy Jézus a Messiás munkájának csak a felét valósítja meg: a Bárány munkáját végzi és megfelelkezik a „fejszés” feladatáról. Nem kétséges, hogy bízik Jézusban. Különbözik nem küldeni Hózzá személyesen tanítványait. Kérdésében érződik annak a készsége is, hogy Jézus válasza alapján kiigazítsa eddigi Messiás-képét.

A gyülekezet hite sem kész hit. Inkább kérdező hit. Sohasem lehet olyan elégedett örökölt ismereteivel és személyes hitével, hogy rá ne kényszerülne arra, hogy mindezt szembesítse azzal, amit Jézus Krisztus akar.

A válasz csak azt ismétli, amit a kérdező már tudott. *Jézus a Bárány munkáját végzi.* Vakok, bénák, megkötözöttek annyi munkát adnak neki és Ő ezt a munkát olyan szívesen végzi. A „fejszés munkára” nem is gondol. Az ézsaiási próféciaakra utalva adja az útbaigazítást. Az Eljövendő itt van! Cselekvésében Isten tevőlegesen munkálja üdvösségünket. Ezeket a tetteket sajtóságos sorrendben mondja el Jézus. Egyes későbbi kéziratok, szíriai fordítások vagy a halottak feltámadását teszik a felsorolás végére, mint véleményük szerint Jézus legnagyobb művét, vagy kihagyják a koldusoknak-szegényeknek hirdetett evangéliumot. (Az elbukás könnyű volt, mert) ők nem értették, hogy a szegényeknek hirdetett evangélium a legnagyobb, amit Jézus tesz és a többi cselekedete is mind erre utal. Jézus válaszával arra készíti Keresztelőt és tanítványait, hogy átértékeljék a Messiással kapcsolatos várakozásukat. „Senki meg ne tévesszen titeket!” Csak a Krisztus által korrigált hit érdemli meg a Krisztus-hit nevet. Sokan botránkoztak ezen a korrekción (pl. jászol, názáreti zsinagóga, vámszedő munkatárssá emelése stb.), de a Dávid trónját elfoglaló Messiás előtt készségesen leborultak volna.

Jézus nem marasztalja el Keresztelőt a kérdése miatt. Ő pontosan tudja, hogy hova kell tennie János kérdését és azt is, hogy miben van küldetésének páratlan értéke. (De nem hagyja pusztá szemlélődőknek a körülállókat sem, hanem bevonja életüket, tapasztalatukat a tanításába, hogy a hozzá küldöttek előtt saját küldetését tárja fel. Ahogyan ezeknek az embereknek személyes, eleven tapasztalata volt Keresztelő felől, úgy legyen most legalább ilyen személyes és eleven tapasztalatuk Krisztus munkája felől.

A hagyományos Messiás-váradalomban volt valami az önzés szűkkeléséből. A *korrigált Krisztus-hít mindig a szolgálát irányában szélesedik ki*. Ennek a krisztusi szolgálatnak egyszerre vagyunk a tapasztalói és munkatársai. Azért kapjuk, hogy végezzük. Sík Sándor így formálta verssé ezt a felismerést: „Az Isten küld testvéreim, tinektek, Hogy sugáram eleven tüzét, Amik arcáról a szívembe égtek, Sugározzon csendes szerteszét; A testvéreknek, akik az éjben járnak, az Isten küldött szentjános-bogárnak.!”

Solymár Gábor

Laikus kérdések és szempontok Mt 11,2—10-hez

Megdöbbenő számomra a 3. vers. Ha itt megállnánk, csak azt lehetne mondani, hogy „még Keresztelő János is”. (Aki Mt 3,16—17-ben „látta” és „hallotta” Isten kinyilatkoztatását Jézus mellett.) Csodálatos a 4. versben viszont, hogy Jézus nem tesz még szemrehányást sem, sőt „bizonyítja” messiási voltát. Egy kétségekkel küszködő, de hozzá folyamodó embernek megteszi azt, amit a farizeusi csoporttal szemben visszautasít: „nem adatik nekik jel” (Mt 12, 39.); és az ellene bizonyoságot tevőkkel szemben is hallgat (Mt 27, 14.). Ez nagy biztatás számunkra, hogy kétkedéseinkkel küzdve is szabad Jézushoz mennünk, sőt csak Hozzá mehetünk, mert ő adhat megoldást. — Jézus mai „teste”, az egyház a gyógyítási csodákat nem tudja megtenni; a szegényeknek az evangélium *hirdetését* viszont túlságosan szó szerint veszi, ezért bizonyosága megkérdőjelezhető. Ez már a puha ruhákba öltözködő ember kísértése. (43/c)

ADVENT 4. VASÁRNAPJA

Jn 1,19—28

A Jordán partján áll egy férfi és prédikál. Nem fut az emberek után. Nem varrja magát senkinek se a nyakába. Nem csalogat mézes szóval. Inkább kemény, rideg a hangja amint beszél, magyaráz. S a szava tömegeket ragad magával. Százak tartanak bűnbánatot, s keresztelkednek meg a Jordán vízében. Nem újságok nagybetűje rázza fel a kedélyeket, s képernyők pergő filmje hozza közel az eseményeket, hanem a legősibb kommunikációs eszköz: az emberi szó viszi a hírt futótűként egész a fővárosig.

Jeruzsálemben a „felelősek”, a „hivatalosak” világosan akarnak látni. Vizsgálóbizottságot küldenek ki. Ki is az, akihez tódul a nép? Milyen jögon cselekszik? Ki adott neki engedélyt? S neki felelnie kell. Kitérhetne ugyan a válaszadás elől. Tagadhatna, s rejtélyeskedhetne. „De ő megvallotta és nem tagadta...”

Itt él a világban Isten népe. Szavát hallathatja. De válogathat az információs eszközökben is. (Sajtó, rádiós-félóra). Járhat-kelhet, cselekedhet. Ott él a keresztyén embertársai között: a családban, egészségesebb betegek között, utazás közben, üzemben és tervezőirodán, gazdasági és politikai élet arénájában. Ott él, mint diák, vagy dolgozó, mint munkatárs, szülő, testvér, sportoló-szórakozó ember. Vajon felfigyelnek-e rá?

Vajon van-e jele annak, hogy itt az egyház, van itt krisztusi ember? Csak úgy hangozhat el a kérdés felé (talán a csodálkozás némaságával) Ki vagy te?

Tud-e túlmutatni magán Isten népe? Túl magán — az Urára? Vagy önmagát akarja mutogatni csupán? Magának vindikál tiszteletet, elismerést, tekintélyt és megbecsülést? Tudunk-e elhangzó „szó” maradni? Utat készíteni Önéki? Vagyis tudjuk-e nemcsak nevével nevezni a bűnt: erkölcstelenséget, lazaságot, felelőtleniséget, korrupciót, aztán agressziót és háborús szítást, igazságtalan elnyomást (Chile!) — hanem tenni is ellene valamit úgy, mint akik készülnek (ádventben élünk!) az Úr érkezésére?

Ott a Jordán partján álló férfi tisztában van önmagával, küldetésével, helyével. Nem téveszti magát össze senki mással. Nem Illés, nem próféta — ő csupán útegyengető.

Ott kezdődik az ember nagykorúsága, amikor már nem cserél szerepet, nem játssza meg magát, s nem mást utánoz: önmaga akar lenni. A gyerek nagy színész, a kamasz leplezi ügyetlen önmagát — de a felnőtt önmagát adja, ha igazán az! Nem akar több lenni annál, ami és nem várja el, hogy mások többre tartsák.

Nagykorúvá lett népet keres Jézus. Ezért az egyháznak tudnia kell a helyét. Ne szálljon a fejébe dicsőség. S ne akarjon másokat sem utánozni. Feladatát, küldetését világosan szabta meg Ura. Csak „szó — a pusztában”. Szó, amely zeng, s aztán elhal. Nem önmagáért van, hanem azokért, akiknek szól. *Nem önmagában gyönyörködik — hanem az a gyönyörűsége, hogy másokért lehet.* Ezért az egyház szabad az önféltéstől; de annál jobban félti azokat, akikhez küldetett. Ezért tesz meg mindent a világért, melyben él. Semmi sem közömbös számára. Sem a testi egészség, sem a lelki harmónia. Sem az egyes boldogulása, sem a közösség boldogsága. Sem a népek kapcsolata, sem Európa békéje. Sem a világ jelene, sem jövődjé! Mind e közben tudja: nem ő a Krisztus! Nem ő hozza a végső megoldást! Csak mutat az eljövendőre! Szeretetével szolgálattal — mindazzal, amit tesz és mond, mutat Arra, „akinek saruját megoldani sem méltó” Ez a tudat nem keseríti — hanem öröm számára. Örömmel készül az elé, Akit teljességében ő sem ismer igazán!

Ádvent: öröm és bűnbánat is, mert Krisztus az Eljövendő és a Szenvedő. Ez a vizsgálat Betániában, a Jordánon túl, az izgalmas faggatás pergő párbeszédével sejteti: azt, aki közöttük van, sokan nem is akarják ismerni! Szavát szeretnék elnémitani. Őt magát mihamarabb félretenni. „A negyedik evangélistánál mindjárt az elején a passió közepén vagyunk!” (Lüthi)

Még 1969 októberében ellopták a szicíliai Palermó egyik templomából Caravaggio 1609-ből való nagyméretű festményét: Kisjézus a jászolban. Ezen a képen nem az a feltűnő, hogy az addigi szokásos pompától eltérően hétköznapi környezetben látjuk a bethlehemi kisdedit, hanem az, hogy Jézus arca — halott arc, s a körülötte levők tekintetében baljós, szorongató előérzet tükröződik. E karácsonyi kép a keresztrefeszítés allegóriája művészi kifejező eszközökkel.

Nem szabad felednünk az ádventi várakozás örömeiben sem: az Aki-re várunk, a Megfeszített! A miattunk és érettünk szenvedett Krisztus! Passiója bűnbánatra indít, megtérésre hív. Csak ilyen bűnbánattal lesz bizonyágtevésünk hiteles szó, ádventünk igaz.

Bencze Imre

ÁDVENT 4. VASÁRNAPJA

Jn 1,19—28

Mutassunk Jézusra, aki itt van

Ádvent 4. vasárnapján Krisztus érkezésének utolsó állomásához, a karácsony „előestéjéhez” érkeztünk. A csaknem kétezer évvel ezelőtti hellén-zsidó történelmi atmoszférában — ahol a különböző vallásfilozófiai eszmék abban jutottak közös nevezőre, hogy mindegyikben megtalálható volt az eszkatológikus feszültség — érdeklődnek Izrael vezetői a Jordán partján keresztelő aszkéta János kiléte felől. K. János az ótestamentumi várakozások Illésével, prófétájával és a messiások egyikével történő azonosítását visszautasítja. K. János Jézusra mutat, aki itt van. „Íme, az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét”. — mondja János a bizonyágtételét követő napon.

Mi, akik a két ádvent között élünk, el tudjuk mondani, hogy itt van Jézus gyülekezeteinkben, következképp szolgálatunkban és életünk gyakorlatában? Azt a Jézust, akit várunk — mint Isten szeretetét különböző módon ebbe a világba hozó kisdedet —, úgy várjuk, mint aki egyszer már belépett és Úr az életünkben? Mikor teszünk és tehetünk bizonyágot az e világban munkálkodó Jézusról?

Luther „egyetemes papságról” szóló tanítása világossá teszi előttünk, hogy a „tudatosodott” keresztyén élet az, amely a maga helyén hűségesen képes végezni feladatait. Sokszor csak a tradíció alapja egyes gyülekezetekben a keresztyénségnek, és így a „kívülről” jogosan vágják fejünkhöz álkegyességünket a szó népies értelmében.

Újból és újból igehirdetéseinkben a tudatosodott, vagyis a hitrejutott keresztyén életre kell helyezni a hangsúlyt, amely képes betölteni a diakóniailag strukturált gyülekezet adta feladatokat. Az egyetemes papság soha el nem avuló kettős feladatát (szó és tett) csak így tudjuk betölteni. Ezt a szolgálatot a társadalom is várja tőlünk.

Krisztus tanítványai dolgoztak, nem tüntettek vele, de nem is titkolták el. Érte jutalmat vagy kitüntetést nem vártak. Betöltöték Krisztus parancsolatát: „Úgy tündököljék a ti világosságotok az emberek előtt...”

Mutassunk Jézusra, aki eljő

K. János az utána jövő Jézusra is rámutat, aki előtte és fölötte van (nem térbelileg) az isteni üdvterv „forgatókönyve” szerint. Az eljövendő Messiásnak — úgy érzi — még rabszolgamunkát sem méltó végezni. K. János Jézusban Isten ítéletének végrehajtóját látta (v.ö. Mt. 3,10—12.). A megtérést is ezért sürgette. (Rabbinista teológia szerint Isten országa akkor jön el, ha mindenki megtér.)

A Messiásban az „első ádventben” az a Jézus jött el, akire nem számítottak. Nem elmarasztaló ítéletet zúgott el a meg nem tértek felett, hanem a hitrejutás csodálatos lehetőségét hozta el az embervilágba.

Jézus újból és újból érkezik hozzánk ádventi várakozásunkban, hogy örömet hozzon hajlékainkba és gyülekezeteinkbe, érkezik, hogy meggazdagítsa egyéni és közösségi életünket. De vajon hogy várjuk Őt? A karácsonyi „jézuska” misztériumában, mint a kisgyermek, akinek ő hozza az ajándékot? Várakozásunk legyen gyermeki lelkületű, de az eljövendő gyermekben a Szentháromság második személyét lássuk, aki belépett

embervilágunkba, hogy elhozza az emberi lét nagy problémájának megoldását. „Jézusban az Alkotó jött el a teremtményhez” (Schlatter) (Isten és ember, ember és ember kapcsolatában.) — Miáltal? Nem árt karácsony előestéjén az érkező Messiásban Isten áldozatára rámutatni, aki nem tűntette el „szájának leheletével” ellenségeit (több messiási várakozás alaphangja), hanem feláldozza magát az emberért.

Nem csak az „első ádventre” kell utalni a várakozásban, hanem az „utolsó ádventben” visszatérő Ítélobíróra is. Mindkét esetben szét kell robbantani a „jövendőt” várók elefántcsonttoronyba zárkózó, világtól elforduló életvitelét. *A jövőnek mozgatni kell jelenünket.* Gondoljunk a szolgákra, akik talentumot kaptak az ő uruktól. A talentum nem lehet más, mint Isten szeretete. Ezt a szeretetet, a „két ádvent” között nekünk kell szétosztani, hogy mások is részesüljenek abból a szeretetből, amit mi Istentől kaptunk.

Ha igehirdetésünkben az érkező Jézusra úgy tudunk rámutatni, mint aki rákérdez az egyéni és közösségi életünkre, akkor alapigénk üzenetében benne vagyunk.

Kalácska Béla

Laiikus kérdések és szempontok Jn 1,19—28-hoz

A legfontosabb üzenet a 26—27. versekben olvasható. Az a Keresztelő János, akinek — a Biblia szerint — kortársaira kivételesen nagy hatása volt, sok tanítványa volt, akiről maga Jézus úgy nyilatkozott, hogy az asszonyoktól születettek között nem támadt nála nagyobb (Mt. 11,11.), — arra a kérdésre, hogy kicsoda ő: nagyon szerényen, alázatosan, *Krisztusra mutatva* válaszol. — A világ olykor minket (egyházat és személy szerint is a keresztyéneket) megkérdez, hogy kik vagyunk mi? Mit válaszolunk erre? — Két évezredes beidegződés alapján a válaszunkból bizonyára nem hiányzik a Krisztusra hivatkozás. De nem frázis-e, amit mondunk, betanult szólam, amiből hiányzik az igazi átélés, mély meggyőződés? — S a világ figyeli azt is, hogy az életünk igazolja-e azt, amit magunkról (bizonyára Krisztusra hivatkozással) mondunk. Tetteinkre az az Isten- és emberszeretet jellemző-e amit Krisztus megkíván tőlünk? (Mt 22, 37—39) (12)

KARÁCSONY ESTE

Zsid. 1,1—6

Gyülekezeti karácsony-ünnepély után egy hatéves fiú ezzel a kérdéssel fordult a lelkészhez: Miért állt ott a karácsonyfa mögött az a két vödör? Minek? Valóban, a karácsonyfa mögött fenyőágakkal eltakarva ugyan, de kíváncsi-kutató gyermekszemektől mégis felfedezve, ott állott két vízzel telt vödör. Így írta elő a tűzrendészet. Ha netalán a fa tüzet fogna, legyen mivel oltani. Ma legtöbb helyen ez a veszély sem fenyeget, hiszen a viaszgyertyák helyét elfoglalták a villanygyertyák. Tűz helyett lefeljebb rövidzárlat keletkezhet. A kérdés és a kísértés ennek ellenére megmarad. Sokan ma este csak a karácsonyfát látják, vagy csupán a „vödörket”. — Pedig Isten arra akarja figyelmünket irányítani, ami azon az éjszakán történt s ami mindenhol történhet, ahol igéjét és ajándékát

komolyan veszik. Nem szórakoztatni vagy ijesztgetni akart Isten azzal, amikor az Ő dicsősége körülvette a pásztorokat, hanem menteni. Rövidzárlat helyett hadd vegyen körül és vegyen hatalmába bennünket is ez a dicsőség, ez a szent, nem megemésztő, hanem mentő tűz, amelyre azonban szintén áll: nem jó vele játszani. Igénk olyan ember bizonyágtétele, aki ennek a titoknak és csodának a lényegét láthatta meg: „Fia által!”

Másképpen látja az időt, mint eddig. Minekutána... ez utolsó időben szólott nekünk Fia által. Az „utolsó idő” kifejezés nem lebecsülést, vagy szomorúságot fejez ki. Éppen az ellenkezőjét. Azt eddig is tudtam, hogy Isten a kezdet és a vég, s mindkettőnek korlátlan Ura, de Fia által megtudom és megtanulhatom, hogy ami közben van, az is az Övé. S amikor Fia által szólott, akkor kezdődött az utolsó idő Éber tevékenységre és feszült várakozásra figyelmeztet ez a tény! Nem mintha a „hajdan” mellékes lenne, amikor az atyáknak a próféták által szólott. Most azonban, hogy Fia által szólott és eljött — az Atya és az ő ajándéka érdekel minket. Jézus Krisztus születése és testi megjelenése az idők teljessége, közepe!

Fia által, így másképpen látom Istent. Eddig egyáltalában nem láthattuk. Az Isten soha, senki nem látta és azok a kevesek, akik valamit láthattak belőle, rémülten kiáltottak fel: Jaj nékem! S most láthatjuk azt, aki az Ő dicsőségének visszatükröződése, kisugárzása és az ő valóságának, belső lényének képmása. (Karakter) Eddig hangunk volt csupán, most képünk is van! S mindez Fia által! Eddig elképzelésünk lehetett róla, most tiszta megbízható képünk van. S ez a kép úgy állítja elénk, mint édes Atyánkat, aki mindvégig szeret. Eddig nem egyszer merült fel a kétely és kérdés: Van-e egyáltalában szíve Istennek, törődik-e velünk, bánkodik-e miattunk? Fia által és Fiában, mindezekre végérvényes, megmáshíthatatlan választ kapunk. *Isten szeretet és szeret!*

Fia által másképpen látom persze a mi világunkat is. „Akit tett mindennek örökösévé, aki által teremtette a világot, aki hatalma szavával fenntartja a mindenséget”. Amit ezzel kapcsolatban mondtunk, nem, világnézet, hanem hitünk boldog felismerése és bizonyágtétele. „Fia által” tudom meg világunkról, honnan való: aki által teremtett, kié: akit tett mindennek örökösévé s azt is, ki tartja fenn: aki, hatalma szavával tartja fent. S még valamit is megtanulhatok: van a világmindenségnek olyan része is, amelyet mi nem látunk, sőt Istennek olyan teremtményei is, akikkel nincsen látható kapcsolatunk, mégis léteznek és élnek, pl. angyalok! Minket ma az érdekel leginkább, hogy van Valaki, aki hatalma szavával fenntartja a mindenséget. Azt sokan sejtik, hogy van valami, ami a világot összefogja, összetartja. Mi hisszük, hogy van Valaki s ez a Valaki a Fiú, aki kezében tartja és megtartja a mindenséget! Megtartója, táplálója, énekeljük egyik régi dicséretünkben. Az lehetséges, hogy emberek örületükben a földet megsemmisítéssel fenyegetik. *Isten a megtartó munkában minket is felhasznál. Ez a mi nagy kitüntetésünk és felöltségünk!*

Fia által tisztított meg Isten bűneinktől. Ezt is karácsony este akarja Isten nekünk elmondani. A jászol és a kereszt ugyanabból a fából készült. Isten Fiát nem ellenünkre, hanem javunkra küldte el. Jézus Krisztus nem azért jött, hogy bűneiket elszámoltassa velünk, hanem hogy megtisztítson azokból. Isten Fia által pedig van minden bűnből tisztulás és szabadulás.

Egy modern karácsonyi jelenetben az egyik szereplő többek között ezeket mondja: Kell az ünnephez a harangok hangja, kell az ünnephez egy óra áhítat, kell az ünnephez meghatódottság és kell hozzá egy szép mondás is. S ezeket megvásároljuk magunknak. Ez az idén is sokaknál

így volt és van! De Isten Fiát nem ünnepre, hanem életre küldte és Jézus Krisztus nem karácsonyfát hozott, hanem a keresztfát vállalta és vitte, hogy életünk, örök életünk legyen. Ezt nem lehet megvásárolni. Mindezt kérni lehet és elfogadni s érte imádni azt, aki mindezt nekünk teljesen ingyen adta és ma is adja.

Weltler Ödön

KARÁCSONY ESTE

Zsid 1,1—6

Karácsony eseménye, Jézus születése, *Isten beszéde* hozzánk. Jézusban olyan módon, oly közvetlenül, folyamatosan, félreérthetetlenül és végső érvennyel állt szóba velünk, mint azelőtt soha. A Biblia Istene sohasem volt néma — ellentétben a bálványokkal! — karácsonykor azonban Isten szerető atyai szívéből úgy tört fel a szó, hogy azt csak Mt 12,34/b jó magyar fordításával jellemezhetjük: Kinek mivel szíve tele, arról szól a szája.

Isten beszéde hozzánk, Jézus, *Isten Fia*. A Fiú és Atya lényének képmása, mint az aranyérembe vésett királyi arcmás. Róla lehet visszakövetkeztetni: milyen az Atya. „Aki engem látott, látta az Atyát” (Jn 14,9). Emberséges Istenünk van, a szónak a teremtés szándéka szerinti értelmében: emberi. Amikor az emberben és az ember világában az emberi és az emberség, a humánus és a humanitás megvalósulásáért fáradozik bárki is — karácsony fénykörében kell és lehet látnunk.

Amikor Isten Fiát a világba, az *embervilágba* (eis tén oikumenén!) behozta, vele, benne Ő maga jött közénk. Ez karácsony megfoghatatlan és imádandó csodája, a szent éjszaka titka. Correggio karácsonyi képén káprázatos fény árad a gyermekből: Isten dicsőségének visszfénye ez. S ez a fény sugarába vonja környezetét: a szegényes istállót, a kérgeskezü pásztorokat s a jászol állatait. Isten fényes dicsősége nem érintette csupán suhanó üstökösként e sártekét, hanem belé költözött, közöttünk lakozott, megszállt, asztalunkhoz ült s megosztotta kenyerét velünk. Emberi követői, próféták, és mennyei küldöttek, angyalok után Fiában most Ő maga érkezett hozzánk szállásra. A sareptai özvegy csak Illést láthatta vendégül, Ábrahám angyaloknak terített asztalt — mi nem kisebbet kérhetünk, mint ezt: Jövel Jézus, légy vendégünk —, óh kedves vendég, nálam szállj!

„Jézus Krisztus, ahogy róla a Szentírás tanúságot tesz, Istennek *egyetlen igéje*, akire hallgatnunk, akiben életben és halálban bízunk és akinek szót fogadnunk kell”. (A Barmeni Teológiai Nyilatkozat 1. c.). A keresztyénség nem könyv-vallás — mint néha ezt mondani szokták — hanem Krisztus-vallás. Személyes viszony az élő Krisztushoz. Karácsony többek között, erre is figyelmeztet. Keresztyén hitünk Jézus-követés, tanítványság. Luther útmutatása nyomán a Bibliában Krisztust kell keresnünk s az egész Bibliát Krisztus mértékével értelmeznünk. Mit mond nekünk Isten *ma* Jézusban? — ezt kell kérdeznünk s akkor a Bibliával a kezünkben jó úton fogunk járni. Mert a Bibliával a kézben is el lehet tévedni! Fajüldözők is a Bibliára hivatkoznak, mint az egyháztörténet megannyi eretneksége is. Csak Jézus Krisztus igazíthat el bennünket a próféták és apostolok sokszínű tanúságtételének helyes értelmezésében. Ő Isten mondanivalójának a veleje, magva, aki körül elrendeződik a többi s a maga helyére kerül.

Krisztus életművét abban foglalja össze a szentíró, hogy „*megtisztított minket bűneinkből.*” Vagyis elhárította az akadályt, ami elválasztott Istentől. Rendezte adósságunkat, megbékéltetett az Atyával. A Fiúban és általa leszünk mi tékozló gyermekek újra az atyai ház szívesen látott vendégei, sőt vele az örökössele, örökösstársak. Tudjuk mibe került Jézusnak ez a bűneinkből való megtisztítás! A karácsonyi jászol és a golgotai kereszt egy fából van faragva — hirdette Luther. Nem ünneprontás, nem a karácsonyi öröm fényének beárnyékolása, ha arra is emlékeztetünk: miért *kell*ett Jézusnak eljönni. Sőt, ez milyíti el igazán ujjongó hálaadásunkat. Azért hirdettek nagy örömet minden népnek az angyalok Bethlehem mezején, karácsony éjszakáján, mert *Megtartó* (szótér) született a bűnös ember számára.

A mindenség (ta panta) Krisztus öröksége. Az egyházművészet gyakran ábrázolta a gyermek Jézust kezében a földgolyóval, mintegy országalmával, uralkodásának jelével. A mindenség Krisztus kezében — lehet-e ennél megnyugtatóbb, boldogítóbb karácsonyi üzenet? Persze *hitünk* valómása ez, minden ellenkező látszat ellenére. Isten a világot Krisztus által teremtette és tartja fenn. Ez az ősi keresztyén hitvallás azt akarja mondani: a természet és a történelem világában nem egy másik Istennel van dolgunk, hanem ugyanazzal az eggyel, akit Jézus Krisztusban szerető Atyáknak ismertünk meg. Nincsenek és nem lehetnek a teremtett világnak, az életünknek és a történelemnek olyan sötét rejtelmei, félelmes titkai — pedig vannak ilyenek! — amiknek közepette bele ne fogózhattunk annak kezébe, akinek már születésnél elhangzott az angyali biztatás: *Ne féljete!*, s aki földi életében annyiszor nyújtotta ki áldott kezét, kételkedő, megrettent, csüggedező tanítványai felé: *Én vagyok!* — ne féljete! — Isten utainak, velünk cselekvésének kezdete és vége, szándéka és célhoz érkezése Jézus Krisztus, semmi és neki más, Ő egyedül.

Ezért karácsony, Jézus születésének ünnepe egyben figyelmeztet az *ő trónfoglalására* is. Persze szorosan Filippi 2,5—11 értelmezésében. A napkeleti bölcsek Izrael királyát a bethlehemi istállóban kellett hogy megtalálják. Fejedelmi palástja szegényes pólya, amelyet nem véletlenül, de nagyon is szándékosan rongyosnak festettek meg a legnagyobb egyházművésznek, mély teológiai igazságot fejezve ki ezzel. „Szegények királya lettél”... vallja ugyancsak helyes teológiai megérzéssel József Attila. Karácsonyban e kettő elválaszthatatlan: Isten a Fiúban, a Názáreti Jézusban, az ácsmesterben, országutak vándortanítójában érkezik hozzánk. S ebben a Fiúban a megfoghatatlan és elképzelhetetlen, az értelemfeletti magasságos Isten érkezik hozzánk. Isten útja a világban, az emberek között a mélységes megalázkodás, a szolgálat (diakónia) útja. Ezért a szolgálat az egyetlen út, amint ez az Istent, a karácsony Istenségét, a Jézusban megjelent és általa szóló Istent megközelíteni lehet. Aki erre az útra lép az követi a Fiút. Csak ezen az úton lehet a Fiút követni.

*

Karácsony este nem túlságosan *kemény eledel* ennek a nehézveretű textusnak ilyen súlyos mondanivalója? De hiszen talán éppen arra van szükségünk mindnyájunknak, hogy észbevegyük: karácsonyeste minden érthető emberi megszokás, hagyomány, kedves szokás és köztudat mellett is nem pusztán az emelkedett hangulat és megindult elandalodás alkalma — bár mindennek helye lehet benne —, hanem megrendítő üzenet *Isten szeretetének valóságáról*. A „szöghajú gyermek” nem bájos Jézuska, hanem a Mindenható Isten lényének képmása. És éppen ezért és így igazán örömről, békességünk, reménységünk forrása, meg-

rendíthetetlen alapja. Mert karácsony arról tanúskodik: milyen komolyan veszi Isten az embert! Vajon mi mennyire vesszük szívünkre felebarátunk ügyét?

Dr. Groó Gyula

Laikus kérdések és szempontok Zsid 1,1—6-hoz

Azoknak, akik a testben megjelent Jézust látták és ismerték, sokat jelenthetett Istennek „utolsó” kijelentése a Jézus Krisztusban. Már nemcsak a prófétai szónak kellett hinni, hanem arra is építhettek, amit szemekkel láttak és füleikkel hallottak. Mi többetele van a mai keresztyéneknek a prófétai szóra figyelőkkel szemben? — Isten Jézus Krisztus személyén, életén, cselekedetén keresztül adott példát arra, hogy hogyan kell igazán Istenhez és az embertárshoz kapcsolódnunk. A történelemben járó Jézus Krisztus olyan számunkra, mint az éjszakai sötétben tájékozódni vágyónak az északi sarkcsillag. Életfolytatásunkat, munkánkat és szeretetünket hozzá „igazíthatjuk”. — Jézus tükrözi vissza az Isten dicsőségét? Lehet gúnyosan azt kérdezni —, ha a jászolbölcsőre és a keresztre tekintünk —, micsoda dicsőség ez? Hát tényleg csak ennyi Isten dicsősége? S azt is mondhatjuk: Csodálatos dicsőség, amelyik nem a mindent elpusztító tűzben, ítéletben és haragban jelenik meg, hanem a minden emberhez odahajló szeretetben. A bukott embert magához ölelő kegyelem. Abban az irgalomban, amelyik békességet munkál a békételenek között és életet a vegetálók között. (14)

KARÁCSONY ÜNNEPE

Pásztortúztól a jászolhoz

Tit 2,11—14

Perikópánkból, akárcsak János evangéliuma prológusából, hiányoznak karácsonynak hangulatot keltő elemei, amelyek mélyen ivódtak a népszokásokba. Hiányzik a pásztorok, a nyáj, az éjszaka, az angyalok megjelenésének leírása. De, amint ezt János híradásával kapcsolatban Reményik is észrevette, perikópánk is arra figyelmeztet, hogy nagyobb a karácsonyi titok. Karácsony titka Jézus. Benne Isten üdvözítő kegyelme jelent meg. Ez a titok. Ez a nagy, szívvszorító meglepetés. Enélkül a karácsonyi esemény környezete naiv pásztorjáték, sejtelmes lidércfény. Karácsony titkát nem a népies, kézzel fogható környezet, hanem maga a jászolbanfekvő Jézus teszi valósággá.

Perikópánk ezért a karácsonyi népszokások sejtelmes pásztorüzétől karácsony tényéhez, a jászolhoz, Jézushoz akar vezetni bennünket. *A pásztorút mellett elábrándozik, vagy elbóbiskol lelkünk. A jászolnál magához térhet, felocsúdhat, megtéréshez juthat.* Igehirdetésünkkel töltjük be tehát az angyal szerepét, aki a pásztorúztól a jászolhoz irányította a pásztorokat s ezzel Isten üdvözítő szeretete megjelenésének tanúivá tette őket.

Perikópánk tartalma röviden: *Karácsony ténye új életstílus folytatására kötelez el.* A megváltót Urunknak kell elfogadnunk. Ő maga

igényli, hogy az ő országában, őalatta éljünk, néki szolgáljunk és engedelmeskedjünk (Luther). Részletezve: perikópánk a karácsony ténye által elindított és meghatározott új életstílus (életvitel) alapjáról (11. v.), tartalmáról (12. v.), céljáról (13. v.) szól. Befejező 14. versében ismét az alaphoz tér vissza, mert innen ered a jó cselekvésre irányuló szenvedély (zélos), az új életstílus dinamizmusa.

1. *Az új életstílus alapja*, egy a mi kezdeményezésünkől független, de értünk történt, egész emberi létünket meghatározó esemény: *Jézus születése*. Ez az esemény *meglepetés*, titok, mert Mária gyermekében „Isten üdvözítő kegyelme jelent meg minden embernek”. Ez azt is jelenti, hogy az *új életstílus első renden nem a mi megtérésünk, hanem Isten hozzánk térésének következménye*. Jézusban a teremő, szent, magasságos Isten a tőle és ezért az igazi emberi élettől elidegenedett, az ő ítélete alá került ember helyére lépett. Nem azért, hogy mi az ő helyére lépjünk (hiszen ennek a megkísérlése idézte elő lehetetlen helyzetünket), hanem hogy Jézus helyére, az igaz emberség útjára lépjünk. Magára vette rabszolgáságunk bilincseit, hogy azokat szétzúzza, hogy rabszolgákból, a bűn felelőtlen lakájaiból az ő szabad gyermekei legyünk. *Hatalmat és erőt ad ahhoz, hogy hitből szeretettel szolgáljunk, az ő diakonoszai legyünk minden ember javára*. Az új életstílus hitkérdés. Csak aki hisz, vagyis felismeri, hogy mi történt a jászolban, csak az tud Istennek engedelmeskedni szabadon, belső indításból.

2. *Az új életstílus tartalmát* a 15. v. szerint az ellenállás és a megadás jellemzi. Ellenállás a gonosszal, az ördög munkájával szemben. *Ellenállás mindazzal szemben, akinek Jézus is ellenállt*. Ellenállás az embert a teremtésben kapott rendeltetésétől elidegenítő erőkkel szemben. Ellenállás a másik embert megalázó *dölyffel*, a másik embert semmibevevő *könyörtelenséggel*, a másik embert eszközzé aljasító *egoizmussal szemben*. Társadalmi és nemzetközi síkon ezek a rossz erők *a faji megkülönböztetés, a háborús uszítás, a kizsákmányolás formájában jelentkeznek*. Nem véletlen, hogy Luther keresztesli liturgiájában helyt kapott az abrenunciáció: „Az ördögnek és minden munkájának ellentmondok.” A nehezen fordítható „*asebeia*” szót, „*hihetetlenség*” vagy „*istentelenség*” helyett helyesebb lenne (Rm 11,26-hoz hasonlóan) „*gonoszság*”-gal fordítani. A „világi kívánságok”-kal szemben tanúsított elutasítás nem aszkétikus életfelfogás jelent, hanem küzdelmet azért, hogy az elidegenítő erők játékszerei ne legyünk. Erre éppen a kívánság nyit utat. Amint az ellenállás Jézus ellenállásában való részvétel, úgy a megadás is az ő, Isten jó akarata iránti bizalommal telt megadásában való részvételünk: *részesevés Jézus engedelmességének gyümölcseiben*. A Jézus Krisztusban megjelent isteni irgalmasság nem látvány, teória, hanem életünket igénybevevő, fegyelmező kegyelem. Azért jelent meg, hogy tanítson minket, pontosabban, *hogy neveljen, átfurmáljon*. Azért, hogy már most, a jelenvaló világban érvényre jusson bennünk az első parancsolat: „Istent féljük és szeressük és csak őbenne bízunk.” (Luther)

3. *Az új életstílus célja* az a boldog reménységünk, hogy egyszer elmentmondások nélkül közvetlenül lesz láthatóvá, ami már most érvényben van, de még rejtetten van érvényben. Már most sok győzelemben lehet a része annak, aki Jézussal ellenáll a gonosznak és megadja magát Istennek. A győzelem napja azonban, amikor már megszűnik a harc, amikor már az utolsó ellenség — a halál — is megsemmisül, még hátra van. Ez az a végcél, amit nem szabad soha elfelednünk. Mivel az új életstílus végén is ugyanaz jelenik meg, aki az elején megjelent, az Alfa és az Omega, Jézus. Az új életstílust a jövő is döntően határozza meg. *A jászol mellett térdelő előtt kitarul a jövő*. Most még szükségünk van Isten

feddésére, most még szükségünk van arra, hogy szembeszálljon velünk, amikor mi nem neki, hanem a gonosznak adjuk meg magunkat. De türelemmel és reménységben várunk arra az időre, amikor már feddésre nem szorulunk.

4. A Jézus Krisztus megjelenésével elkezdődött új életstílusban járó embert végül az jellemzi (14. v.), hogy „búzgón törekszik a jócselekedetekre”. *Szenvedélyes szeretettel teszi a jót.* Krisztus szeretete szorongatja. Ez a szeretet perzselő tűz (nem ártatlan pásztortűz!), megtisztít minden gonoszságtól (szó szerint: törvénytírástól). Ez a szeretet erős szeretet, magához vonzza, hatalmába veszi a tőle elidegenedett embert. Ez a szeretet a jászoltól a kereszti Jézust. A küzdelem még folyik, de az ütközet sorsa már eldőlt a gabszág, a gonoszság rovására. A jászol a kereszt felé mutat. Innen az új életstílus dinamizmusa.

Benczúr László

KARÁCSONY ÜNNEPE

Tit 2,11—14

Boldog karácsonyt! Mert megjelent Jézusban a kegyelem! Elér-e a mai ember szívéig ez a drága hír?

Kaliforniában és több amerikai városban a pszichológusok új betegséget fedeztek fel. A páciensek arról panaszkodnak, hogy karácsonyhoz közeledve napról napra deprimáltabbak lesznek. „Karácsonyi depresszió” — így nevezik ezt az új betegséget. Különösen ott tör elő, ahol megvan a szabályzat, milyen legyen a fa, a szoba, a díszek, a menü, a vendéglátás. Ennek teljesítése túlterheli az embereket. A „karácsonyi depressziós” nagy elernyedtséget érez. Hogyan kezelik a pszichiáterek Kaliforniában a pácienseket? Olvasom, hogy fő dolog megnyugtani őket: mindenki ebben van benne az egész világon, nem kivételek, s menjenek el a közeli presszóba rumot és puncsot inni.

Van nekünk jobb ajánlatunk? Igen. Nemcsak karácsonyi depresszió van. Van hétfévi és hételevi, van korareggeli és késő esti is. Úgy láthat bennünket ma is a mi Urunk, mint akkor látta a városokat és a falvakat, az embereket, „mert el voltak gyötörve és szétszórva, mint a pásztor nélkül való juhok.” Ezeknek az önhajszolt embereknek jelent meg Jézus!

Megjelent = „epephané”. Az akkori füleknek ez valami rendkívülit jelentett. Évenként egyszer kinyíltak a királyi várkapuk, és végigvonult az utcákon minden szem előtt az uralkodó. Ilyenkor néhány könyörgő előtt megállt: igazságot tett és kegyelmet gyakorolt. Milyen sokan várták ezt a napot! „Majd ha epifánia” lesz — mondogatta a mindenéből kismizett zokogó feleségének; vagy a hálálraitétlet ezzel biztatta a szülői szeretet.

Jézus nem évenként egyszer jelenik meg számunkra. Mindennap emegy előttünk, ránk, tekint és kérdezi: nincs szükséged békességre, erőre, reménységre? És nyújtja felénk mindazt, ami tartalmat ad életünknek. Nem érdekes városokat látogató turistaként jött a világba, hanem állandó lakást vett az emberiség történelmében, a történelem lényege, tartalma lett. Ő a nagy Jelen a történelemben.

Boldog karácsonyt! — hiszen megjelent, jelen van Jézus! Az első világháborúban egy hadifogoly halálos fáradtan vonszolta magát Szibériá-

ban. Különösen nehéz nap volt mögötte. A tajga horizontján a nap éppen egy felhő köré vont lángkoszorút. Olyan volt, mint egy ezersugarú égi gyémánt. S akkor az idős őr a fogolyra tette kezét, s felmutatva az égre, ennyit mondott: „Szvét!” Fény! Eltűnt a különbség egyszeriben az őr és a fogoly között. Mindegyikben egy végtelen reménység született. Fény, boldog reménység születik, valahányszor közelünkben érezzük Jézust.

Heisenberg Nobel-díjas fizikus-óriás szerint a modern ember és civilizációja hasonlítható egy kizárólag acélból épített hajóhoz. Bár erős, biztos — de ez a csupa-acél megzavarja az iránytűt, s a kapitány nem képes már műszerekkel tájékozódni. Kénytelen felnézni ismét a csillagokra, ahogy ősei tették valamikor.

Boldog karácsonyt! Itt van velünk Jézus! Van fény, van irány!

Görög Tibor

Laikus kérdések és szempontok Tit 2,11—14-hez

Az egész igében valami lüktetést, hullámozást érzek. Hol Isten megjelent kegyelméről, hol arról van szó, hogy ez mire tanít és kötelez. Azután Krisztus eljövendő dicsőségéről, utána a mi jóra igyekvésünkről olvasunk. Ebben az Isten és ember közötti lüktetésben, amit akár szívdobbanásnak is lehetne hasonlítani, érzem én a karácsonyi evangéliumot. — Furcsán hangzik annak, aki ritkán jön a templomba, a világi kívánságoknak a megtagására való felhívás és a szent életnek követelése. Nagyon régimódinak tűnik. Azt hiszem, egy kívánság nem abban világi, amit tartalmaz — akkor miért imádkozunk mindennapi kenyérért —, hanem az elérésének módjában. Vagyis, ha valamihez, ami önmagában jó, úgy akarok hozzájutni, hogy Isten szeretet-törvényét semmibe veszem. (42) — Karácsony azt hirdeti, hogy Isten volt a kezdeményező. Ő teremtette meg a vele való kapcsolat lehetőségét. Mi ezért közeledhetünk hozzá és lehetünk más emberek. — Az igehirdetésben hangsúlyozni kellene, hogy Isten üdvözítő kegyelme minden embernek megjelent. Így örömhír igazán a karácsonyi ige. — Az, hogy megjelent Isten kegyelme, ez tanít minket. Milyen gazdag tartalmú szó ez. Szüleink, tanáraink mennyit ösztönöztek, buzdítottak, fenyítettek, faragtak, jobb belátásra bírtak. Isten úgy tanít, hogy „önmagát adta miértünk”. — Ez az ige továbbmegy karácsony eseményén, benne van Jézus halála és dicsőséges megjelenése is. Közé kerül a mi megújult életünk. — Nem azért szegény és reménytelen néha a keresztyénségünk, mert Jézus eljövetelének reménysége a homályba veszett el? (44)

KARÁCSONY 2. NAPJA

Tit 3,4—8

Szakrálisan rutinos „szentbeszéd”, most bátran lehet „világias”. Ezúttal nem Bonhoeffer ad indítást hozzá, hanem maga a Textus. A Bibliának veretes görög szava van a szeretetre, itt azonban nem azt használja az apostol. Az a nagyon profán szó kerül ide: „filantropia”. Miért ne tehetne volna meg ezt a bátor lépést is az apostol a „világ” felé. Ezzel is

vall az inkarnáció tényéről: *Isten belépett a világba, az ige testté lett.* Ján 3,1,16-ot még nem meditáltuk át eléggé, főképp pedig nem vált keresztényi gyakorlattá, úgy, ahogy az Isten elvárná Atyjukra figyelő gyermekeitől.

Az emberszeretetet nem a keresztyénség találta ki. Hogy az embernek az embertársát, még inkább az emberiséget szeretni kellene, az mindig tudták, többnyire mondták, közben gyakorolták is.

Mi ne beszéljünk arról, hogy a világban megjelent a szeretet. Megjelent, mert nem volt, azóta pedig bő árban gazdagítja, szépíti az egymással való kapcsolatunkat itt, vagy ott, vagy mindenütt. Ez túlzás volna. *Isten emberszeretete jelent meg.*

Versengve szeretünk. S mivel hasonló hasonlót szül, vetekedés, irigység támad a szeretetünkből. Az egyik kap, a másik nem; az egyik értékebbet, a másik silányabbat; adunk valamit abból amit megkaparintottunk, hogy nyugodtan pihenhessünk a minket joggal megillető „több”-nek a párnáján. Bajban vagyunk még azzal is, ami jó bennünk.

Isten emberszeretete megtartásunkra jelent meg. Rajtunk segíteni, minket egvebek között emberszeretetre segíteni jelent meg. Emberszeretet nélkül élni sem tudunk. Akitől kaptuk az életet, de közben eljátszottuk, életlehetőséget nyit a számunkra. Leradírozhatna, de megtart és módot nyit, hogy újat kezdhessünk.

Nem versengve, segítve szeret. Nem úgy tesz, mintha ezt mondaná: Nézzétek, ti csak ezt tudjátok, de majd én megmutatom; menjetek, majd én itt leszek. Nem helyettünk és nélkülünk, rajtunk és általunk akarja végbevinni emberszerető szándékát. Nem csak intelmét és tanácsát kaptuk. Ő maga lett távol-valóból közelivé. Abból, amit így mondanak a „nagy-minden”, a „sors”, kilépett egy élő személy, a Jézus Krisztus, akiben megszólítottunk és akit megszólíthatunk. Iwand szerint tesztusunk szavai: „Isten jóvalta és emberszeretete”, egy kép aláírása, a kép Jézus élete; nézzétek csak milyen jóságos, barátságos és életvidám volt, ahogy szóba elegendett azokkal, akik őt keresték és rá voltak szorulva! Mi kétség? A távoli Isten közelivé lett, hogy találkozzon velünk. Karácsony óta nem az a nagy mondanivaló, hogy kellene a szeretet, hogy szeretet nélkül nem élet az élet; még csak nem is az, hogy a szeretet követelését mi Isten követelésének tudjuk. *Karácsonykor az a nagy üzenet, hogy Isten szeret.* A Vele való kapcsolatunkra nem az a döntő, hogy valamit követelnek rajtunk, hanem az, hogy valamit ajándékoznak nekünk, s ez az emberszeretetet, Istennek még álmódva se remélt irgalmasságából.

Isten életújító akarata és velünk való jószándéka a keresztségben ért el bennünket személy szerint is. A bűn hatalma alá került teremtettségnek a Teremtőhöz való kapcsolatában újat hozott a karácsony. A megromlott régi helyett új vált lehetővé. A mi Istennel való kapcsolatunkat alapvetően meghatározza az, ami a keresztségben történt velünk. Ne legyen furcsa, hogy Krisztus ajándékai között az elsőre, a keresztségre, már most karácsonykor gondolunk istentiszteletünkön és nem várunk vele, míg annak teljes jelentőségét elibénk adja majd a húsvét, meg a pünkösd. Szép a karácsonyi romantika, a jászolbólcsó, a pásztorok, az angyalok, a „holder Knabe in lockigem Haar”. Azonban, textusunk harmadik verse miatt is, a „totus Christus”-ba fogózzunk meg, ne abba, hogy érzelmileg egyéni emlékekkel segítve, hogy hangolnak vagy nem-hangolnak a karácsonyra angyali gyermek, ünnepélyesség.

Krisztus az értünk halálra ment és a megigazulásunkra feltámadott Krisztus. Nem a keresztség aktusa, hanem ő mos meg és teremt újjá. Krisztusra nézzen, aki keresztel, aki kereszteltet. Az ő ajándéka a ke-

resztég, mégpedig az első helyen. A karácsony nem egy mechanizmust hozott működésbe, amelyben szerepe van a keresztségnek is. Istennel való kapcsolatunk létrehozása nem technika dolga. A keresztséget a karácsonnyal hirdetni meg azt jelenti, hogy Isten itt van a világban értünk, Krisztussal belép az életünkbe. Esemény lett ez az események között, így történt karácsonykor, így történik, mikor keresztelnek. Az esemény mindenesetre jelszerű (figura dei), teljes jelentősége nem a konstátáló értelemlenek, hanem a hitben tárul fel. Figyeld az egymásmellettiiséget! Mt 28,18-20.-ban! Krisztus rendeli a keresztséget, szól a neki adott mindenekfelett való hatalomról, és biztosít, hogy köztünk van a világ végéig. „Krisztus és a hit egy tészta” — mondja Luther.

Innen van a Szentlélek megújítása Isten nagy ajándékaként a keresztséggel együtt említve. Isten nem érdemünkéből, kegyelméből tartott meg. Miközben ezt tette, nem az elinduláshoz adott egyszer s mindenkori lökést, még csak *nem is útikalauzt adott a kezünkbe*, hogy most már legyen miből eligazodnunk. Vezetőt adott mellénk. A befejezettséghez még messze vagyunk —, csak tartunk a cél felé —, szakadatlan ösztönzés, bátorítás, irányítás mellett.

Isten irgalmasságából élni csak emberszeretben lehet. A Krisztussal nyert szabadulás, szabadulás a magunk-biztosítás, mentése, féltése ördöggöréből. *Nem az önféltéstől hajszolt vallásoskodás, hanem a kegyelemre támaszkodó hit termékeny a jóban másokért.*

Az apostol minderről azért ejt itt szót, hogy Titus meg a többiek közéletileg korrekt magatartást tanúsítsanak. *Politikai diakónia támad a karácsonyból.* Isten jóvalta és emberszeretete, világban való megjelenésének örömhíre keresteti velünk, hol és mivel lehetünk a köz hasznára. Visszatérek ezzel a kezdésemhez. Merjünk „világiasak” lenni. Küzdenek a háború ellen, fáradsnak és áldoznak a közjóra. Az ellentétes erők is ott vannak a porondon esetleg kegyesnek tűnő mezben. Isten jóvoltával és emberszeretével felkarolta a világot. Isten „filantrópiája” megkérdőjelez minden emberi — maga megnyugtató, feleslegből alamizsnálgató, kedélyeskedő vagy romantikus — filantrópiát, és helyreigazítja azt. Isten szeretete a teljes megüresítésben és odaadásban nyilvánult meg minden ember Emberré válásáért.

Szabó Lajos

KARÁCSONY 2. NAPJA

Tit 3,4—8

Cselekvésre indító isteni cselekedetek

Karácsony második napja kijózanító ünnep. Ahogyan az oltári igében eltűnnek az Istent dicsőítő angyalok és mennyei seregek sokasága és ott maradnak a pásztorok az ismét mindent beborító éjszakai sötétségben, csupán a szívükben visszhangzó élménnyel és különös szavakkal —, úgy gyülekeznek össze híveink és az ünnep második napján, csendesebben és gondolkodóbban, mint egy nappal korábban.

A betlehemi pásztorokban is a „második hullámban” születik meg a józan elhatározás: „járjunk e dolog végére, lássuk meg, mi az igazság a hallott csodálatos szavakból!”

Tudjuk, mit találtak utuk céljához érve: semmi külső fényt és ünnepélyességet, de ott volt a Gyermeke, akiről angyalok beszéltek. Isten

tehát megtartotta szavát és megcselekedte azt, amit ígért. Ezért cseng olyan megnyugtatóan és hangsúlyosan igénk végén ez: „Igaz ez a beszéd.” De az apostol még tovább megy: levonja az igaz beszédnek a következményeit és azt kéri az ebben hívóktól, hogy „igyekezzenek jócselekedetekkel előljárni, mert ezek jók és hasznosak az embereknek.” (8. v.)

Az Isten megtartott szava és cselekvése — és a mi cselekvésünk összefügg: előbbiből következhet az utóbbi. Figyeljük tehát az Isten cselekvését jelző három múlt idejű igére:

1. *Megjelent.* „Istenünknek jővolta és az emberek iránt való szeretete” (4. v.) az, amely Jézusban testet öltve megjelent. Ha ezt a rendkívüli tényt úgy mondanánk el, ahogy kellene, akkor izgatott mozgolódás támadna a gyülekezetben, tágranyílt szemek és fülek, feszült figyelem kísérné szavainkat. Ezzel szemben sokszor olyanok vagyunk a szószéken, mint a tanár, aki az évek-évtizedek alatt már megszámlálhatatlanul sokszor elmagyarázott egy tételt vagy levezetett egy egyenletet. A hallgatók pedig úgy érzik magukat, mint amikor egy sokszor látott filmet néznek-hallgatnak újra és tudják, hogy a már ismert fordulatok csak akkor változnának, ha áramszünet vagy más műszaki hiba miatt abbamaradna a film vetítése...

Pedig ebben az isteni cselekvésben rendkívüli feszültség és üzenet van: megjelent!... Nem lehet többé úgy élni, mintha Istennek ez a Jézus Krisztusban megmutatott jóvolta és szeretete nem jelent volna meg. (És mivel) Isten cselekvése folyamatos cselekvés, (e világban, tehát jővolta és) szeretete ma is *megjelenik*. Jaj azoknak a teológusoknak, akik Isten szeretetének bizonyágaival csak osztanak-szoroznak, mint egy matematikus a már ismert matematikai tételekkel. Jaj azoknak az ideológusoknak, akik az ünnepi várakozás lezárt gondolataival vesznek részt az ünneplésben. Nem elég ismerni az ünnep tartalmát és a sokszor olvasott ígétet. Nem elég modern felfogásban tolmácsolni az ígét. Számolni kell azzal a csodával amit természetesnek ember soha nem tarthat, hogy Isten megjelent és megjelenik ebben a világban. Jővolta és emberek iránti szeretete 1973-ban is valóságos és kézzelfogható: ahol embereknek igazságra és könyörületre, kenyérré és életlehetőségre van szükségük, ott akar segíteni. Ott akarja övéit különösképpen is felhasználni, hogy az Ő cselekvése cselekvésre indítsa sokakat. Kifogásokat keresünk? A mai élet zajos zsúfoltságára hivatkozunk, vagy arra, hogy manapság az emberek már nem figyelnek Isten szavára? Legyen jel számunkra a betlehemi zsúfolt vendégfogadó, ahol Isten mégis el tudta végezni cselekvését és megjelent az Isten Szeretete.

2. *Megtartott* (5. v.) — Hogyan lehetne nyugodtan, hideg természet-szerűséggel tudomásul venni Istennek ezt a cselekvését?! Mi gyakran tükör elé állunk és vizsgáljuk saját vonásainkat. Gyakran kérdezzük emberek rólunk való véleményét és érzékenyen reagálunk minden kritikára. Mégis tudjuk, hogy vonásaink hamar elárulják az idő múlását és cselekedeteink jócskán hagynak kívánnivalót maguk után. Isten azonban arra figyelmeztet, hogy hagyjuk abba önmagunk méricskélését: nincs időnk erre, cselekednünk kell felszabadultan a jót, megtartó Istenünknek minden emberre vonatkozó jóakarátát. Milyen lenne annak a futballistának a teljesítménye, aki első válogatottsága alatt csak arra gondolna, hogy mit tud ő, amit elődje nem tudott?! Játszania kell, minden hiúság vagy kisebbségi érzés nélkül, felszabadultan, csak úgy felelhet meg a belévetett bizalomnak. Isten nem a mi cselekedeteinkért, hanem irgalmából és sokféle kegyelmi eszközével (kereszttség, úrvacsora, hallott ige) meg-

tartott és megtart most is és megtart majd az ítelet napján. Nem kell annak, aki ezt komolyan veszi, sietve megindulnia emberekhez, közeli-ekhez és távoliakhoz, velünk egyező vagy tőlünk különböző világnézetűekhez, hogy a megtartó Isten nevében szolgálatot vállaljunk, válogatás és fenntartások nélkül?!

3. **Kiárasztott.** Szentlelkének kiárasztása volt a Jézus Krisztusban megvalósult cselekvésének csúcspontja. (6. v.) E nélkül egyesek magánügye maradt volna az egész. E nélkül téves emberi tanítások és nézetek már régen elfedték volna Isten embermentő, üdvösséges cselekvését. De a Szentlélek kiárasztása megtörtént és tart még ma is.

Mi nem a különleges, extázissal járó lelki élményeket keressük. Mi az életet szeretnénk jobban megismerni és azt, hogy abban hová akar minket Isten állítani. Egyházat és az egyes keresztyén embert. Amikor egyházunk lelkészei és hívei eljutottak a szolgáló egyház minden tevékenységében elkötelező gondolatához, akkor ezt a Szentlélek kiáradásának éreztük, mert ez az út Jézushoz köt bennünket és ugyanakkor kortársainkhoz, népünkhöz és az egész embervilághoz. Amikor ennek a gondolatnak konzekvenciáit levonjuk, ezt nem egy teológiai elmélethez való ragaszkodásért, hanem a Szentlélek sodró erejének megtapasztalásáért tesszük. Isten cselekvése bennünket mozgósít, odaállít, ahol az igazságért, emberségért, békéért, Isten jóvoltának érvényesüléséért cselekednünk kell valamin.

„Igaz beszéd ez” — fejezi be az apostol az Isten cselekvéséről szóló bizonyágtételét, „igyekezzetek hát a jócselekedetekkel előljárni!” Így lehet a Karácsonyban kapott isteni ajándék messzemutató útmutatássá, józan programmá, elkötelezéssé számunkra is.

Szirmai Zoltán

Laikus kérdések és szempontok Tit 3,4—8-hoz

Pál apostolnak Titushoz írt levele egy, az egyházért lángoló lélek üzenete a gyülekezethez. Isten szeretetének bizonyítéka Jézus Krisztus elküldése és a Szentlélek csodatevő, átfformáló ereje. — Istennek Jézust elküldő szeretetét nem érdemeltük meg. Sose feledjük el, hogy irgalma és kegyelme által, nem pedig érdemeink alapján tartatunk meg. — Ebből az igéből Isten nagy szeretete szól hozzám. Engem Jézus Krisztusért bűneimből megszabadít, és megajándékoz az örök élet reménységével. — Ennek az igének meghallása és megtartása teszi ünneppé ünneplésünket. Csak akkor vagyunk Istennek igazi gyermekei, ha meghalljuk szavát, hittel fogadjuk, és megteremtjük gyümölcsseit. — „A végén csattan az ostor”. Az örömhírről szóló apostoli tanítás itt sem hangzik el jó cselekedetekre való buzdítás nélkül. A hitről a cselekedetek tanúskodnak. Gyümölcséről ismerni meg a jó fát. Életéről, cselekedeteiről Jézus népét. (37/a.) A karácsonyt átélő, az emberért emberré lett Jézussal találkozó tanítványok megújult és helyreigazított életű emberek lesznek. A régi, önmaguk körüli forgásból tekintetük Isten felé fordul, s szívük megnyílik gyermeki engedelmességre, s megindulnak az Atya parancsára az ember-társ szolgálatára és megsegítésére. (14)

Hit által szabadok vagyunk — de mitől?

Másképp lép be valaki egy házba, vagy udvarba ha családtag, mintha idegen. Az idegen többször köszön, meg-megáll, kopog, nem tudja ki, honnan válaszol, ki fogadja köszönését, egyáltalán szóba ereszkednek-e vele. Egy kicsit fél bemenni és aztán siet el, mint aki nincs otthon. A családtag mozgásáról is észrevenni, ő most otthon van. Látni rajtunk, hogy mi ebben a világban otthon vagyunk? Úgy élünk, úgy mozgunk, mint a világ gazdájának, Atyjának gyermekei? Vagy olyan az életünk, mint az idegeneké, akiknek bizonytalan a járásuk, köszönésük, mert innen is, onnan is kiszámíthatatlan veszélyektől, meglepetésektől kell tartaniuk.

1. Jézus Krisztus megszületése óta tudjuk, hogy *Isten gyermekei hit által szabadok*. Szabadok, mert Jézus által jól megismertük Istent, önmagunkat és embertársainkat. Az élet legfontosabbjai nem ismeretlenek, hanem ismerősök! A biztos, jó megismerésnek ez a szabadsága az Atya iránti bizalomra indít: tudom kinek hiszek — és nyitott szívű szeretetre valamennyi ember iránt. Tehát nem vallásos törvények ismerete, betartása jellemző ránk. Aki „Ezt tedd, ezt ne tedd” szabályok között akar keresztyn lenni, mindig remegés lesz az élete, eleget tett-e a törvény előírásának... Mindenféle vallásos törvény csak börtönőr lehet és csak mint foglyokkal bánik velünk. Mi viszont Jézus Krisztus által Isten gyermekei, fiak vagyunk, vagyis kötöttségek helyett a hit szabadságában élünk.

2. Azzal, hogy Isten emberré lett, megmutatta nekünk, micsoda számára az ember. Fiú, örökös, a természet világának ura, aki a teremtésben mindig otthon van.

Félünk a Sorstól! Életünk kiszámíthatatlan fordulótól, az ún. sorscsapásoktól. Ha a holnapról beszélünk, félénken és ijedősen (nem alázasatosan!) hozzátesszük: „ki tudja mi lesz akkor — megérjük-e”. A félelem mindig szolgává tesz, ez esetben a kiszámíthatatlan sors szolgájává. Megkötöz a mai munkában, elrettent a holnap tervezésétől. Pedig az Atya ismerete azt jelenti, hogy életünk, sorsunk az Ő kezében van, ezért igaz, akik az Istent szeretik, azoknak minden (!) javukra szolgál.

A szeszélyes sorstól való félelem mondatja ki velünk egy-egy szerencsétlen, tragikus órában: „ez így volt elrendelve — sorsát senki sem kerülheti el”. — Merjünk szembenézni ezzel a félelemmel. Valóban, Isten minden ember életét olyan sínpáron futtatja, vonathoz hasonlóan, amiről le tértni se jobbra, se balra nem lehet, és valahová oda elhelyezi a kisiklás okozó robbanó szerkezetet, tehát ott be *kell* következnie a katasztrófának? — Miért feltételezzük az Atyáról, éppen mi, ezt a kegyetlen „elrendelést”. Nem az derült ki Jézus Krisztus eljövételével, hogy *egészen mások* a szándékai, tervei velünk. Az élet szeretetét, az élet iránti bizalmat kaptuk vissza Megváltónktól — nem élhetünk az előre „megírt”, bizonytalan, rettenetes Sors rabságában.

3. „Sok múlik a véletlenem” — halljuk és mondogatjuk úton útfélen. Ezt úgy értjük, hogy akármilyen becsületesen élünk és dolgozunk, a Véletlen mindent tönkretelhet, a Szerencse pedig mindent a legjobbra fordíthat. S ők, a Véletlen és a Szerencse azok, amit „mindennél jobban félünk...” Hogy meg kellene hallanunk a karácsonytól megerősített ősi ígét: Én vagyok az Úr a te Istened... A megerősítés az, hogy Atyánk lett ez az Úr, akinek jó akaratát megismertük a Jézus Krisztusban.

Valóban kérdés, hogyan élünk Isten világában, mint a Sorstól üzött szolgák, vagy mint az Atya gyermekei, akik hit által szabadok?

Elkísérhet minket Isten gyermekeinek csendes öntudata: akár merre megyek, Uram földjén járok — ez nagyon összeköt ezzel a földdel és annak lakóival.

Eltölthet minket Isten gyermekeinek tisztán látó reménysége: életem az Ő kezében van.

Simonfay Ferenc

KARÁCSONY UTÁNI VASÁRNAP

Gal 4,1—7

Isten nagykorú gyermekeként

Az élet alaptörvénye, hogy *szüntelen előbbre kell jutni*, mert ahol megáll a fejlődés, ott nem idilli nyugalom következik be, hanem amolyan belső elrozsdásodás-féle, ami a bomlásra és szétesésre emlékeztet. Mint igényből kiderül, *Jézus Krisztus korfordulót hozott Istenhez és a világhoz való viszonyunkba*. Úgy is mondhatnánk: a karácsonnyal az Isten nem valami csúcs-dekorációt adott az emberiségnek, hanem egy *merőben új platformot*, új viszonyulási, életértelmezési bázist, kicserélt életalapot. A régít így jellemzi Pál: *kiskorúság, szolgálai alávetettség*, az újat pedig a „*fiúság*” kifejezéssel, ami azt jelenti, hogy az Isten nemcsak megtűr és segítget bennünket, de merő irtalomból „*adoptál*”, *bevesz a családba* a testvérünké lett Jézus Krisztus révén! Gondoljunk egy olyan személyre, akivel rokoni kapcsolatba kerülni igen nagy tisztességnek tartanánk — nos, Isten *rokon közelségbe lép* velünk — semmi „három lépés távolság” — olyannyira, hogy családias közvetlenséggel *édesapának* szólíttatja magát — mert ilyen meghitt légkörű az arám köznyelv *abbá* megszólítása. (*Pröhle*: Lk. 187) Ez az *istenfiúság és nagykorúság* felszabadító atmoszféráját jelenti a karácsony s egyáltalán a keresztyén hit konzekvenciájaként.

Lehet itt még egyáltalán probléma? Sajnos, nagyon is. Az egész Galáciai levél azért íródott például, mert azok a keresztyének, akik egy ideig örömmel és felszabadultan éltek és szolgáltak az Isten kegyelméből kapott új egzisztencia erejével és frissességével, nagyon szigorúnak és komolynak látszó „szuperkeresztyénektől” olyan szabályimádó zsidós beütést kaptak, hogy *már-már teljesen visszaestek „karácsony előttre”, az általuk át sem élt ótestamentumi kor farizeusi felfogásába*, részben pedig saját pogány múltjuk megváltatlanságába: megkötözöttségeibe és félelmeibe. Ez pedig egyáltalán azért volt lehetséges, mert mi emberek sokszor

Hajlamosak vagyunk visszaesni

egyéni, vagy közösségi fejlődésünknek egy már meghaladott fázisába, mely kényelmet és nyugalmat ígér ugyan, de inkább csak fojtogató levegőtlenységet, rossz sejtelmekkel kísért pangást ad, elveszi a látás és cselekvés horizontját, beszűkít, bénít és egyre több függőségbe béklyóz. *Már is rólunk van szó*, mai keresztyénekről:

1. Talán túl hihetetlennek tűnik Isten grandiózus szeretete. Ösztönösen is önmagunkból indulunk ki s bajosan tudjuk feltételezni, hogy az Isten képes „csak úgy” mindent megbocsátani, s ezért amolyan tartalék-érdemeket kezdünk gyűjtögetni arra az esetre, ha mégsem lesz elég a kegyelem s meg kell toldani valamivel. Közben aztán vagy önelégültségbe esünk, vagy kétségbe, mert akkor sose lehet tudni, nem tagad-e ki a családból az Isten ez-amaz miatt, halmazati büntetésként. Ilyenkor „*regrediálunk*” farizeusi, vagy pogányos önbiztosításba: összeszedetünk egy-két csokorra való jócselekedetkét, sőt talán görcsös erőfeszítéssel igyekszünk „teljes rendet” teremteni a házunk táján, de ez legföljebb kifelé sikerülhet úgy-ahogy. Viszont így nem marad energiánk arra, hogy *fel szabadultan szolgáljunk embertársainknak, társadalmunknak*, ill. egész életünket megüli valami kényszeredettséggel, aggályossággal, gyermekes félelem „valami nem tudom mi”-től — s aztán idővel az a gondolat kényszeríti ránk magát, hogy nem éppen főnyeremény ez a keresztyénség, ha ilyen szűken jut belőle öröm.

2. Talán Isten nevelő igényességét találjuk soknak. A gyerekek sem könnyű megfelelnie a fejlődésével együttjáró növekvő követelményeknek, s a felnőttben is rekedhet meg regressziós indulat: *lopjunk csak vissza magunkat a kisebb elkötelezettség világába*, az kellemesebb — nagykorúnak lenni rossz, mert akkor egyre többet követelnek tőlünk. Az efféle visszacsúszás tulajdonképpen *önlefokozás*, önvisszaminősítés, lényegében pedig az önmegvalósítás nem vállalása, következményeiben pedig katasztrofális, mert leblokkolja a fejlődést, önzővé, bizonytalanná és elégedetlenné tesz. A galáciaiak úgy vélték, hogy a világ „elemeiben”, „természeti erőiben” sorshatalmakat kell tisztelniük, melyek titokzatos úton módon úgyis meghatározzák az ember életét. *A mai ember a „körülményeket” hajlamos megtenni felelős bálványának* — neki magának, ha felelősségről van szó, nem ér a neve. Örökletes adottságaink, neveltetési körülményeink s az az egész gazdasági-kulturális-történelmi keret, amelyben élünk egyénileg és közösségileg, kétségkívül korlátokat is szabnak — de lehetőségeket is adnak. Ha most a körülményeket úgy nézem, hogy azok szinte „elszippantják” a felelősségemet, akkor ez *tipikus kis-korú látásmód*, holott épp azokon a bizonyos körülményeken kellene megvalósítanom felelős életfelfogásomat, hiszen *a körülmények provokálnak!* Mondjuk: laza munkamorál, amin segíthetnék — na most vállalom-e a hálátlan szerepet, vagy „ez van” jelszóval legyintek? Valaki a családban esküszik a rosszhiszeműsége és önérvényesítésre — az ő szemében akarok-e most „jó fiú” lenni, vagy vállalom ajkbiggyesztését, esetleg gyalázkodását? Bele kellene dőlni egy fontos és jó ügy előbbé lendítésébe, de kimosolyognak a pénzimádók — tehát mit teszok? Követelőznek az indulataim, bármiről van is szó — s akkor leszek kénytelen megadni nekik a „magukét”, ha érdeklődésem-et-energiáimat nem irányítom át jobb csatornába. Biztosíthatnám, hogy rendszeresen táplálkozzam Isten Igéjével, de a kényelem mindig adhat jobb tippet. Minden állás-foglalásunkkal felelős, felnőtt keresztyénségünket építjük — vagy a kis-korúságba teszünk visszafelé egy lépést.

A NAGYKORÚSÁGBAN AKARJUNK MEGERŐSÖDNI! Nem szolgámód „dolgozgatva”, amennyire muszáj, hanem a szolgálatot vállalva jó szívvvel — mert Isten szeretete megragadott! Isten örökösének tett meg: amikor neki engedelmeskedem a világban, akkor azt építem, ami egyszerre az Istené és a „magamé”. Leendő birtokom, amit építék önmagamban tetteimmel s egész érzületemmel, de az is, amit magartatásommal képezek ki égboltnak, légkörnek családom, egyházunk, népünk feje fölé. De

a végső, isteni örökség a teljes megváltottság: az eljövendő tökéletesség ad ízt, minőséget, tartást különben oly esendő nagykorúságunkba. *Naponta újra átélhetjük a Krisztus-hozta korfordulót*: nekilendülhetünk a nagykorúság szolgáló vállalásának, acélozó, áldást sugárzó formálódásának, hogy ne csupán naptár szerint legyünk Krisztus utániak.

Bodrog Miklós

Laikus kérdések és szempontok Gal 4,1—7-hez

Először nem értettem, mit akar Pál apostol a kiskorú örökösről mondani, de aztán rájöttem, hogy szavainak háttérét egészen más társadalmi viszonyok képezik, mint amelyeneket mi ismerünk. Az is eszembe ötlött, hogy Pál apostol korában sem volt minden kiskorú örökös gyámok és gondozók felügyelete alatt, hanem csak a királyfiak, vagy nagyon előkelő családok gyermekei. Nem tudom, szándéka volt-e Pál apostolnak, hogy erre célozzon, de úgy érzem, hogy hasonlatával azt is mondja, hogy mi nem vagyunk akármiféle örökösök, hanem királyfiak vagyunk, királyi örökség vár ránk. — Vajjon ránk is vonatkozik-e Pál apostolnak az a megállapítása, hogy „kiskorúak voltunk”? Mikor voltunk kiskorúak? Mit ért a kiskorúságon? Ma sokat beszélnek a nagykorúvá lett világról. Azt mondja az apostol, hogy a galáciabeliek azáltal lettek nagykorúvá, igazi „fiakká”, hogy Isten megszületett Fiát, az Úr Jézust küldte erre a világra. Jézus Krisztus váltotta meg őket a törvény hatalma alól, Jézus Krisztus szabadította meg őket a szolgaságból. — Sok súlyos kifejezést használ Pál apostol levelének ebben a szakaszában. Mit ért például azon, hogy Jézus Krisztus megváltotta „a törvény alatt levőket”? Csak a galáciabeliekre céloz? Vagy a zsidókra? Vagy azt mondja, hogy a törvénynek, a törvényeskedésnek, az öngazságnak éppen úgy rabjává lehet lenni, mint ahogyan a primitív ember a természeti erőknek volt kiszolgáltatva? — Az biztos, hogy ennek az igének az az öröme, hogy mi Isten fiai vagyunk, gazdaságának, hatalmának, szeretetének örökösei, mert elküldte megszületett szent Fiát, az Úr Jézust, és ő megváltott bennünket minden rabságból, és kiszabadított Isten gyermekeinek szabadságára, úgyhogy mi is boldogan mondhatjuk: Mi Atyánk! (16/b)

ŐÉV ESTE

Lk 12,35—40

Készenlétben

Bevezetés: Az év utolsó estéjén önkéntelenül is megérinti az ember szívét a mulandóság szele. Tovatűnő napjaink rohanásában megállt és számadásra készlet. Búcsúznak elröppenő esztendőnkől (illusztrációnak: Reményik S.: Mindig búcsúznak, F. Villon: Haláltánc ballada). Mai igény szokatlan. Az idő „mögé” kérdez és a végső keresztyén reménységről beszél. Ez az este a világ utolsó napját állítja elénk.

1. *A keresztyénség legdrágább reménysége és ígérete* Krisztushitűnek ez a teljese. Az Ő ígérete, hogy az idő végén visszajön hata-

lommal és dicsőséggel. Krisztus parouziája volt az első keresztyének hitének ez a teljeseése. Az Ő ígérete, hogy az idő végén visszajön hata-hogy Jézus közeli visszajövetelére számított, még az első generáció életében várták ezt az eseményt. Jézus ebben az ígében elutasít minden spekulatív számítgatást és ezekkel a hasonlatokkal eljövételének a bizonytalanságát, váratlan voltát akarja tanítványainak és a mai nemzedéknek is a szívébe vézni. Sokszor megkísértette a keresztyéneket az idő kiszámítása. Gondoljunk a szekták számítgatásaira. Jézus ígéje erre egyáltalán nem ad alapot, sőt elutasít minden számítgatást. Teljes bizonytalanságban hagyja az övéit, mégpedig céltudatosan. Mert ennek a bizonytalanságnak a logikus következménye az állandó, teljes készenlét Jézus várására.

2. *Krisztus visszavárásának egyetlen lehetséges módja az állandó aktív szolgálat.* Jézus hűséges szolgálatra és feladataink megoldásában helytállásra tanít. A gyülekezetnek a mindennapi hűséges, áldozatkész szeretetszolgálatában meg nem restülve kell várnia visszatérő Urát. Lukács evangéliumában új történelemszemlélettel ajándékozta meg a gyülekezetet: Krisztus testté létele, megszületése nem az idők vége, hanem annak közepe, teljessége (Pleróma tou Chronou) Jézus utolsó visszajövelete és eljövetele között van az egyház korszaka. Isten megtérésre hívogató drága kegyelmi ideje. Itt és most kell az egyháznak bizonyosságot adnia arról, hogy megértette Ura akaratát arra vonatkozóan hogyan várja Krisztusát mindennapon. Luther mondja egy alkalommal, ha tudnám, hogy holnap meghalok, akkor még ma elültetnek egy kis almafát. Luther jól értette Jézus Krisztust! Akkor nem ér minket meglepetés és többé jóvá nem tehető tévedésnek nem leszünk áldozatai, ha embertársainknak való áldozatos szolgálatban vagyunk elfoglalva mindennapon. Ha a szolgáló szeretet alapállásából tekintünk mindennapi feladatainkra és vállaljuk azok megoldását jó szívvel, hűségesen. Családunk, gyülekezetünk kis körétől elindulva, népünk, társadalmunk életében való feladatok megoldásával és egyre táguló perspektívában az emberiség békés életéért, igazságosabb és emberibb jövődjéért küzdve. Ez az igazi Krisztusvárás. Akkor nem ér meglepetés, ha visszatérő Urunk ilyen munkában talál.

3. Az a nap a boldog beteljesedés napja. Jézus Mt 25,31—46-ban részletesen kifejti, hogy az utolsó napon, amikor Ő visszajön afelől kérdez meg mindenkit, hogy mit cselekedett a számára adott kegyelmi idő alatt. Nem tudhatjuk, hogy mikor kopogtat visszatérő Urunk az ajtón, de, aki az éber szeretet szolgálatában van elfoglalva, az tulajdonképpen máris ajtót nyitott neki. Erről a magatartásról mondja Jézus, hogy „boldogok azok a szolgák” (Lk 12,37,38), mert éberen, vigyázva találta őket! Boldog beteljesedés napja lesz ez a nap. A 37. vers a számunkra ismerős Jézust mutatja meg azon a napon is! Ő az marad visszajöveletekor is, aki volt, és aki ma is és mindörökké ugyanaz: „aki szolgált”. Visszatérésekor is hűséges marad önmagához, tanítványaihoz. Ezért a készenlétben, állandó szolgálatban levő egyháza részére a boldog beteljesedés nagy napja.

Befejezés: Mai óév esti igénk nem engedett minket elmerengeni és napjaink tovatűnésén búslakodni, hanem éberségre, készenlétre aktivizált. A végső nagy kérdéseket vetette fel előttünk és megkaptuk Jézus a-káról a feleletet. Reménységünket erőssé tette, hogy Urunk teljesíti ígétét: Visszajön! De nem engedi, hogy hamis spekulációkkal, számítgatásokkal kutassuk az eljövendőt, hanem aktív cselekvő szeretetszolgálatra indít. Aki ebben a munkában van elfoglalva, az várja készenlétben Urunkat.

Garami Lajos

Hogyan élünk az elmúló időben?

Különböző mértékben és eltérő módon —, akár dédelgetjük, akár elhessegetjük magunktól —, de minden ember gondolata a rohanó, elmúló idő körül forog óév estéjén. Az ünnep többi igéjéhez hasonlóan ez az ige sem táplál fájdalmas, érzelmes hangulatot az idővel kapcsolatban, hanem nyomatékosan és félreérthetetlenül hangsúlyozza az idő egyszerűségét. Nemcsak a hátunk mögött levő idő, az elmúlt év, hanem *egész életünk soha vissza nem térő alkalom*. Ezért óév estéjén nemcsak egy esztendő, hanem egész életünk kérdés. Hogyan élünk az elmúló időben?

1. *Helyes időtöltéssel*. Ez nem az óra figyelése, nem a hátralevő percek számolása, nem az idő „elverése”. Felövezett derék, égő lámpás, készenlét, éberség mind arra utalnak, hogy a szolgák azonnal készek cselekedni, mihelyt szükségés. Az a dolguk, hogy tégyenek Uruk kedve szerint. Amikor eljön az úr, éber szolgáknak és rendbentartott háznak örül: Lk 12,42—43. Igénk jelentős részében parallel Mk 13,32—37-tel, melyről 1971-ben prédikáltunk (Lp 1971, 690kk).

Feltűnő itt, hogy az ige a paruzia várását etikai követelményekkel összekapcsolja ugyan, de ez utóbbiakat nem konkretizálja. Óév estéje azonban alkalmas arra, hogy múlt időnk konkrét feladatait is számbavegyük. Az a szolga tud azonnal ajtót nyitni, aki elvégezte munkáját. Temérdek a munkánk! Mondhatjuk a világ nagy kérdéseiről (legyen az akár béke, akár szociális igazság, akár a természet javainak ésszerű felhasználása), hogy mások dolga, nem szólok bele, semmi közöm hozzá? Mondhatjuk mások gondjával kapcsolatban, hogy oldja meg saját maga? Egyes keresztények és a keresztény egyház nem lesheti tétlenül, megbűvölten az érkező, Úr előtt felpattanó atót. A rohanó időben felelősek vagyunk. Az érkező Úr tesz felelőssé közeli és távoli ügyekért és emberekért, könnyebb és nehezebb dolgokban.

2. *Józan számadással*. Mindkettőre, a józanságra is, a számadásra is szükségünk van egész éven át. Óév estéje különösen jó alkalom a számvetésre. Kettőt jelent ez: bűnbánatot és hálaadást.

A bűnbánat kérdése ez: nem alszik a gyülekezet, nem alszik a kereszténység, nem alszom én magam? Persze könnyebben vádolunk másokat, hogy ők azok, akik nem várják az Urat. Kegyességünk sokszor csak alvász előtti tisztálkodáshoz hasonlít, pedig Jézus tevékeny készenlétre szólít fel. Nem tekinthető a kereszténység története ebből a szempontból egy nagy szendergés történetének is? S ha a feladatok és alkalmak gazdagságát idézzük magunk elé 1973-ból, nem tűnhet ez az év is az elszalasztott alkalmak, a ki nem mondott bizonyágtételek, az el nem végzett szolgálatok, a teljesíthetetlen feladatok évének? Vizsgálja meg magát minden gyülekezet, minden lelkész, minden gyülekezeti tag, minden tisztségviselő.

A számadás józanságához hozzátartozik a hála is! Kaptunk időt ajándékba, az idővel alkalmak és lehetőségek sorozatát. Nem csak a tennivalók elvégzéséhez szükséges időt, hanem gazdagságot, kincseket az időben. Visszatekintve mi is mondhatjuk erről az időről: „egy nagy úr vendége voltam”. „Ég és föld ezer csodáit szolgálatomra adá...” E csodák közt, az ő „házában” engem, embert még mindig szolgájának tekint: rámbízott kincseket, ránk bízta a világot... Hála legyen neki!

3 Reményteli várakozással. Az ajándékok java még hátra van! 12,37 szerint éppen a fordítottja történik 17,7kk-nek: a visszatérő úr szolgálja a szolgáltnak. Nem az életből vett kép tehát, hanem különleges mondanivaló kifejezése: a visszatérő Úrral való közösség meg nem érdemelt ajándék. Benne van ebben a képben az ingyen kegyelem evangéliuma. Szépen fogalmazódik meg benne az a hitünk is, hogy olyan Urunk van, aki szolgál övéinek. De ez kifejezése a beteljesedésnek is, mert szolgálata az ő akaratának maradéktalan megvalósulását is jelenti.

Luther szerint (Lp 1964, 681), akik belátják és bevallják, hogy nincsenek készen, azok kapják Jézus szolgálatát, azoknak Isten segíteni akar. Ez az ő idejében nyilván a jócselekedetekben is nyugtalanok evangéliuma volt, ma így inkább jogcím lenne a szendergőknek.

A rohanó időben mégis ez az ígélet van előttünk: Isten vendégei lehetünk. De Isten akarata az is, hogy addig is szolgálóként tevékenyen töltsük a rohanó időt.

Reuss András

Laikus kérdések és szempontok Lk 12,35—40-hez

Állandó készségben kell lennünk, mert Urunk visszajövele bármikor bekövetkezhet. A Reá vigyázó szolga boldog. De mit jelent a vigyázás? — Az igében több figyelmeztetést is kapunk arra, hogy váratlanul jó el az a nap. Nekünk állandóan készen kell lenni akaratának követésére, szolgálatára és ha jön, befogadására. (21/b) — Nem ismert és nem érthető ez a kifejezés: derekatok legyen felövezve, szövétneketek meggyújtva. — A vándoreMBERRE kell gondolni. — Ez is kevés! Ez is ismeretlen! Ma időszerű kifejezést szeretnék erre hallani! — Mire legyünk mindig készek? Megy életem ideje. Mennünk kell a tegnaptól a holnapba. (31) Hogyan töltöttem az életem idejét? Hasznára voltam embertársaimnak a kis és nagy emberi közösségekben és így dicsőítettem őt? (14) Mennünk kell a tegnaptól a holnapba. Minden napnak, tettnek, szónak megvan a következménye. Ami tegnap történt, azt hordozzuk ma, amit ma teszünk, annak áldása vagy átka ott lesz velünk a holnapunkban. — Mikor jön az Úr? Arra gondolok, vannak létérelőnézések, váratlanul, amikor felelni kell, számot kell adni a ránk bízott javokról, dolgokról és személyekről. — Óév este Isten minket maga elé állít, s megkérdezi: készek voltunk e mindannak a jónak megcselekvésére amit parancsoltam néktek, s holnap készek vagyunk-e azt cselekedni, amit Isten cselekedni kíván velünk. (31)

ÚJÉV

Lk 2,21

Jézus nevében

Jézus nevééről, arról a tartalomról, amelyet a Jézus név takar, más íráshelyek (Mt 1,21 Jn 15,21 Csel 2,38 4,12 16,18 Fil 2,9—10 Kol 3,17) többet árulnak el, mint újév ógyházi evangéliuma. Itt a névadáson van a hangsúly. Igehirdetésünk számára így fogalmazhatjuk meg a prédikáció témáját: *Mit jelent számunkra az, hogy Jézust Jézusnak nevezték.*

1. *Megismerhetjük az Istent.* Ahhoz, hogy valakit egyáltalán ismerjünk, általában szükséges, hogy tudjuk a nevét. Istent Jézus nélkül is ismerték az OT-ban, bizonyos mértékig még pogány vallásokban is. Tudtak arról, hogy Isten teremtette a világot, megsejtettek valamit Isten gondviselő és számonkérő hatalmából. Jézus neve a leglényegesebbet mondja el Istenről: szabadító, segítő, üdvözítő. Jézus földi élete igazolta nevének azt a tartalmát, mert valóban sokakat megszabadított bajtól, könnytől, önzéstől, bűntől. Ebben a jézusi magatartásban táru fel tévedésmentesen és valóságosan Isten igazi arca. Olyan Istenünk van, mint amilyenek Jézusban megismertük. — Eseményekben, életünk folyásában, embertársak magatartásában, mint eszközökben, Isten megmutatta magát az elmúlt esztendőben is. Valamilyen kép kialakult bennünk Istenről: megsegített, vagy próbatételt bocsátott ránk, népünk és a világ életében is ott láttuk cselekedeteit. Kérdés, hogy jól ismertük-e meg őt. Az új esztendőben próbáljuk Jézus által megismerni, ahogy igéjében megismerteti magát velünk. Megbocsátó és kegyelmező szeretetét, bölcs és erőtadó hatalmát csak így tapasztalhatjuk meg! Lehet, hogy egy megszokott Istenképet kell lerombolnunk magunkban, de mindenképpen meg kell tennünk, mert csak akkor valósulhat meg az a nagyszerű lehetőség, hogy Jézus által megismerhetjük az Istent.

2. *Megszólíthatjuk az Istent.* Akivel ismeretségben vagyunk, akinek ismerjük a nevét, általában azt szólíthatjuk meg. Az ŐT embere Jézus nélkül is megszólította az Istent, de nem a nevén, nem konkrét módon. Amikor neve felől érdeklődött, kitérő választ kapott: „Vagyok” (2 Móz 3,13—14). Megpróbált az ember kitalálni, ember-adta nevekkal közeledni az Istenhez. Igazi közelségbe azonban nem tudott jutni. Jézus által lett az Isten megszólítható: „Atyánk”.

3. *Követhetjük az Istent.* Akinek még a nevét sem tudjuk, azt hogyan követnénk? Akit viszont úgy ismerünk, mint Atyánkat, és akihez imádkozhatunk, azt követjük sé annak engedelmeskedünk. Jézus névadásában is engedelmség történt. Engedelmeskedtek Jézus hozzátartozói az Ábrahámnak adott törvénynek (1 Móz 17,9—14). Ezáltal Jézus népehez való tartozása nyert hangsúlyt. De engedelmeskedtek az anyagi parancsnak is, amely előírta, hogy Jézust Jézusnak nevezzék (Lk 1,31). Isten igénye, az engedelmség, Jézus nélkül csak vágy lehet, mert az ember nem képes eleget tenni Isten akaratának. Jézus azonban betöltötte Isten törvényét, engedelmeskedett, s „nevében” van ereje az embernek az Isten-követésre. Ahogy Jézus tanítványai is Istenkáromló és önző életükből Jézus erejével léptek követése útjára. — Engedelmséget vár az új évben is tőlünk az Isten. Rosszul tesszük, ha válogatni akarunk parancsaiban, vagy felülbíraljuk akaratát. De a megtorpanás, a félelem sem lehet feladata a keresztyén embernek. Isten igéje világosan megmutatja helyünket, utunkat, feladatainkat is. Isten küld szolgálatba a legközelebbi hozzánk tartozó felé, vagy távolinak látszó, de az egyház szolgálatához mégis hozzátartozó célok érdekében. Egyetlen feladatunk van: engedelmeskedni Istennek. „Jézus nevében” erőt is kapunk reá.

4. *Szerethetjük az Istent.* Szeretni a megfoghatatlant, a távolit nem lehet. Jézusnak a neve is azt hirdeti, hogy közelünkbe jött általa az Isten. A Jézus név nem volt különleges és ritka. Sokan viselték. Aki hallotta ezt a nevet, arra gondolt, aki közülük való, atlán testvér, hozzátartozó, vagy jóbarát. Mindenesetre olyan valaki, aki egyszerű, ugyanolyan sorsú, mint a többi, ugyanazt az utat jára, mint útítársai. Jézus élete is azt hirdette, hogy olyan egyszerű, közvetlen, közlünk való és emberi, mint a neve. Lehet, sőt kell szeretni! Azt pedig ő maga fogalmazta meg, hogy aki őt szereti, az szereti az Atyát is (Jn 17,26), meg hogy aki jót tesz

egygel a kicsinyek közül, az veletesz jót (Mt 25,40)! Tehát Jézust sem közvetlenül, hanem az embertestvérekben lehet szeretni, s ez azt is jelenti, hogy Istent is embereken át szerethetjük. — Senki nem tudhatja előre, hogy mit hoz az új esztendő. De az egészen bizonyos, hogy látnunk majd könnyezőket, szenvedőket. Lesz a világban éhező és valamiért igaztalanul megvetett, ha nem is közvetlen közelünkben. Bennük, a rászorulóknak szerethetjük Istent, bennük lesz közöttünk Jézus, várva, hogy észrevevesszük és szolgálunk neki. Nemcsak az emberi szájalom, hanem Jézus maga készíttet bennünket arra, hogy az ő nevében cselekedjünk jót mindenekkel, s így szeressük az Istent!

Amikor valami újat kezdünk, el szoktuk mondani: „Jézus nevében.” Sokan úgy indulnak ma az új esztendő útjára, hogy szívükben van az elhatározás: Jézus nevével akarák végigjárni. Jézus nevében benne van Isten ígérete és a mi feladatunk, erőforrásunk, de Isten számonkérő joga és hatalma is. Ezért a keresztyén ember és gyülekezet úgy kezd új esztendőt, hogy nemcsak szokásból, szólásmondásként, hanem szent elhatározással és Istenbe vetett hittel és reménységgel mondja el az újrakezdés órájában: „Jézus nevében”.

Bárány Gyula

ÚJÉV

Lk 2,21

Isten megsegít!

Ezt jelenti Jézus neve. Perikóarendünk e legrövidebb textusa még rövidebbre fogható, hiszen JÉZUS nevében önmagában minden benne van, amit újévi útravalóul magunkkal vihetünk.

Milyen egyszerű ez a név; abban az időben sokan viselték a Jézus nevet. Milyen mindennapi ez az esemény: abban az időben minden zsidó fiúcskát körülmélttek. *Ilyen egyszerűen és mindennapian hirdeti meg Isten segítségét ez a név: Jézus.* Az új esztendő 365 napján ilyen egyszerű és mindennapi segítségtől mint: levegő, kenyér, víztől remélhetjük életünket. És a többi mindennapi segítségtől: családtagjainktól, megértő barátainktól, jó munkatársainktól, erőművek és kis műhelyek, iskolák és rendelőintézetek dolgozóitól. Jézus is a mindennapokhoz tartozik és nevének jelentése és örömhíre is ilyen egyszerű: Isten megsegít!

1. Isten már a régmúltban megsegített! Hiszen Jézus már 1974 éve megszületett. Emberrélelének csodája, alászállása folytatódik születése után nyolc nap múlva a körülméltetésében. Ekkor Isten Jézusban a mi oldalunkra, a törvény rabjainak oldalára állott. Harminc év múlva még mélyebbre száll: megkeresztelteti magát a bűnbánat kezeségével a Jordánban. Ezután három éven át szolgálként emésztí magát miközben velünk törődik. Aztán még mélyebbre száll és engedelmes a keresztfá haláláig. De még mélyebbre száll; a poklokig! Mindez azért, hogy segítsen rajtunk! Mert Jézus Istennek a földre érkező segítsége. „Kibocsátotta Isten az Ő Fiát, aki a törvény alatt lett, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy elnyerjük a fiúságot” (Gal. 4,4) Az tehát Isten segítsége, hogy Jézus közénk elegyedett. Nem féltette tisztaságát. Levette rólunk a törvény ígáját és ezért ezt a most kezdődő új évet nem kell a szokásos ígérgetésekkel, fogadkozásokkal kezdenünk. Nem kell Istennel

alkudoznak: ha reményem szerint megsegítesz, az én hálam se marad el... Isten Jézusban már régóta megsegített és ezért üdvösségünk fundamentuma és rohanó időnk értelme és tartalma nem az ami tőlünk telik ki, hanem az amit Jézus tett megsegítésünkre amikor meghalt bűneinkért és feltámadott megigazulásunkra.

2. *Isten segítsége — ma.* Mi már nem mondjuk a régiekkel latinul: Anno Domini 1974, de magyarul mondva is hinnünk kell, hogy ez az év is az Úrnak esztendeje. Mert Jézus neve jelzi ezt az évet is. Mert Jézus neve minden név fölött való és az Ő nevére térdet hatanak a menyeyiek flódiék és a föld alatt valók! (Fil. 2,9) Az Ő nevében van bűneink bocsánata, az Ő nevére menekül el a kíséző, gyógyul a beteg, oszttjuk szentségeket, imádkozunk és dolgozunk, szenvedünk és meghalunk.

a) *Isten segítsége az, hogy minden napunk Jézus uralma alatt van.* Nem bűneink uralkodnak rajtunk. Igaz, hogy vétkeink nem respektálják a év végét és az évek múlását. Nem érnek véget és nem múlnak el. Gyermekkorunk és ifjúságunk bűneit és az elmúlt év vétkeit nem intézhetjük el azzal, hogy azokért a múltbeli, régebbi énünk felelős. Tudjuk, hogy az „én vagyok az az ember” bevallása segít csupán. De azt is tudjuk, hogy Jézus uralma alatt vagyunk és Jézus Krisztusnak, Isten Fiának vére megtisztít minden bűntől.

Mindennapos segítsége az is, hogy az előző évek rossz zárlatai ellenére az Ő kegyelméből az új esztendőben új megbízást is kapunk és szabad nekünk újra feladatainkhoz látnunk.

b) *Isten segítsége az, hogy minden napunk Jézus oltalma alatt van.* Jézus nem csupán a vasárnapok és ünnepnapok ura, akivel olyan jó a lelki hétvégeken felüdülni. A mindennapok ura Ő. A mindennapokra pedig az az igazság áll, hogy egy nap rosszabb lehet száznál. E napok gyakori témái valahogy így kezdődnek: Nem érek rá... Hagyjatok békén Miből fizetem ki?... Ez nem érdekel... Megint jobban fáj... Elég volt... Ezek a napok sorodják bele az emberek a káromkodásba, a hisztizésbe, migrnébe, csillapítók és altatók használatára, fásultságba. Ilyen napokon is van oltalom. Jézusnál felüdülhet a megfáradt. Nála észrevehetjük a mindennapok nem becsült örömeit: mert munkánkat befejezhetjük, megóvta otthonunkat és szereteteinket, kirendelte elledelünket, jól kipihenhetjük magunkat, az igehirdetésből erőt merítettünk, az imádságban Vele személyesen beszélhetünk, valósággal belefeledkeztünk az Őt dicsőítő énekbe.

Oltalma alatt lenni azt jelenti: ha jó napjaink lesznek az év során, el nem bízunk magunkat. Ha súlyos napok próbái várnak reánk, kétségbe nem esünk.

c) *Isten segítsége az, hogy minden napon megajándékoz Jézus indulatával.* Nem angyalok között, hanem emberek között fogunk élni a következő évben is. Mielőtt elkezdenénk most felsorolni, hogy milyen leújtó tapasztalataink vannak az emberekről, milyen kibírhatatlanok, siesünk felsorolni azt, hogy Jézus indulata mekkora segítséget jelent: Erőt ad, hogy ne rójuk fel a gonosz, hogy szenvedjük el egymást szeretetben. Legyünk a családban összetartó erő, a gyülekezetben pedig jó testvér, aki nem sértődik unos-untalan. Jézus indulata segít abban is, hogy munkatársak között ne kedvetlenséget hanem derűt és jó kedvet sugározzunk.

Jézus indulata segít abban is, hogy észrevegyük és megvédjük embertársunk méltóságát ott is ahol embertelen körülmények: betegségek, éhségek, földhözragadt szegénység, megvetés és gyűlölet torzítják el életét és fosztják meg emberi méltóságától. Jézus nevében azért segít Isten, hogy mi is segítsünk a bajba jutottakon. Amikor a TV-híradó eltőt a csillagos ég hátterén forog előttünk a földgömb, nemcsak a napi hírek

következnek, hanem híradás következik arról is, hogy Jézus indulatával örülünk-e annak amikor bárhol e világon tisztességgel illetik az embert és tiltakozunk-e az ellen ha bárhol a világon megalázzák az embert.

3. *Isten megsegít, ez jövőnk záloga!* Újév napján mindenki megérez valamit az idő áramlásából, ezért kénytelenek vagyunk előre tekinteni nemcsak egy évre, hanem jövőnkbe is. Úgy tegyük ezt, hogy óvakodjunk az elmúlás-romantikától, attól, hogy keserű rezignáltsággal sirassuk az idő eliramlását. A gyülekezet nem sirathatja, de nem is ünnepelheti a múltó időt. Jézust ünnepeljük, aki az idők teljességében jött el és akivel betelt az idő! Éppen azért állunk meg évenként a rohanó idő óév-újév térközében, hogy hálát adjunk Jézusért, aki Ura és betöltője az időnek. „Törődj a jövőddel!” Könnyű ezt mondani és tanácsolni, mert úgy tűnik, ez azt jelenti, hogy használjuk jól fel a már kapott és a még ezután várható időt. Pedig Isten szerint a jövőnk nem időnkől függ. 1974 évvel ezelőtt Jézus keresztfája és húsvéti sírja keresztezte az időt és betöltötte azt. Egyikünknek sincsen sok ideje, mert ha 80 esztendeig élénk, a zsoltáros szerint az is olyan gyorsan továtúnik, mintha repülnénk. Mi azonban abban a reménységben élünk: akié Jézus, azé az örökélet. Olykor a jó fényképfelvétel feltétele az, hogy a gép lencséjét ne az előttünk álló néhány méterre, hanem „végtelenre” állítsuk be. Újév is alkalom arra, hogy magunkat, gondolodásunkat és hitünket az előttünk álló napok, hónapok helyett a végtelenre, az örökéletre állítsuk be!”

Józsa Márton

Laikus kérdések és szempontok Lk 2, 21-hez

Ebből a versből egyetlen szó: Jézus neve az üzenet. Ha figyelembe vesszük, hogy az év első napján szólal meg az igehirdető, csak arról beszélhet, hogy mi Jézussal indulunk. — Mit kell prédikálni Jézusról? — Azt tartom fontosnak, hogy elmondja az igehirdető, mit jelent nekünk, hogy Jézusnak van, hogy vele jöttünk eddig is és vele megyünk a jövődő útján. Nekem nem kabala Jézus neve, nem is varázsszó, hanem az életet jelenti. Ha Jézus az élet, akkor itt vagyunk a mában. Hogyan él Jézus ma közöttünk? Hogyan realizálódik az, hogy nekünk „élő Jézusunk” van? Vagy úgy is fordíthatom a kérdést: hol tart Jézus népe? Kullogunk csak és időnként megpróbáljuk Jézussal igazolni magatartásunkat? Jobban kellene néznünk Jézusra: a prédikációk sokkal több ötletet adhatnának arra, hogy Jézus hogyan nézi mindig a másik embert, a közösséget és nem önmagát. Az ő gazdag életpéldájából legalább a következőket emelném ki újév napján: semmi nem ingatja meg, téríti el és keseríti el, mert mindig Atyjánál tájékozódik, rajta csüng. Azután azt, hogy mindig nyitott szemmel látja az őt körülvevő nyomorúságokat, de nemcsak regisztrálja, hanem megoldáshoz segít, lép a bajban levő ember felé. Magatartása soha nem önző, hanem közösségi. Minden áldozatra kész az emberekért. Nem kíván magának áldozatokat, de önmagát is odaadja halálra. Az új esztendőben valahogy ezeket a vonásokat jó lenne „lemintázni”. (20/a)